

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

นางสาวสุชีรา เรืองรัมย์ชัย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LINKAGES OF ECONOMIC ACTIVITIES OF SMALL-SCALE APPAREL INDUSTRY
IN BANGKOK METROPOLITAN REGION

Miss Sucheera Ruengratsamechai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning Program in Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning
Faculty of Architecture
Chulalongkorn University
Academic Year 2006
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

โดย นางสาวสุชีรา เรืองรัมย์ชัย

สาขาวิชา การวางแผนภาค

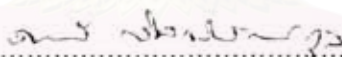
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

 คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ)

 อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

 กรรมการ
(ดร.พนิต ภูจันดา)

 กรรมการ
(นางสาวลดาวัลย์ คำภา)

สุชีรา เรืองรัศมีชัย : ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร. (LINKAGES OF ECONOMIC ACTIVITIES OF SMALL-SCALE APPAREL INDUSTRY IN BANGKOK METROPOLITAN REGION)

อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.คารณิ ถวิลพัฒน์กุล, 150 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร โดยการศึกษาความเชื่อมโยงไปข้างหน้าพิจารณาจากแหล่งตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย วิธีการขนส่ง และการนำสินค้าไปผลิตต่อ ส่วนการศึกษาความเชื่อมโยงไปข้างหลัง เป็นการศึกษาถึงผู้ขายปัจจัยการผลิต อันได้แก่ โรงงานผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่าย ผ้าทอ ด้าย กระดุมและซิป และวัสดุตกแต่ง รวมทั้งผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ของการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เช่น การตัด การปัก การสกรีน การเย็บ บรรจุ และผู้รับจ้างช่วงผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยการศึกษาจะเน้นไปในเรื่องของสถานที่ตั้ง และวิธีการขนส่ง

การวิจัยนี้ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม กับผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 คน ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 93 โรงงาน ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน ธนบุรี ปทุมวัน สาทร มีนบุรี ประเวศ อำเภอเมืองสมุทรปราการ และพระประแดง รวมทั้งสิ้น 8 เขต/อำเภอ

ผลการวิจัยพบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ทางตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ในด้านความเชื่อมโยง โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีความเชื่อมโยงกับผู้ขายปัจจัยทางการผลิตและขายผลผลิตภายในภาคเท่านั้น ในการหาปัจจัยทางการผลิต โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีความเชื่อมโยงกับผ้าทอมากที่สุด โดยจะซื้อผ้าทอจากโรงงานผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวัตถุดิบประเภทอื่นๆ จะซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย ด้านความเชื่อมโยงไปข้างหน้า โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีความเชื่อมโยงกับตลาดขายส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งก็คือตลาดโบ๊เบ๊ และตลาดประตูน้ำมากที่สุด นอกจากนี้ โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังก่อให้เกิดอุตสาหกรรมผู้รับจ้างช่วงการผลิต ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในระดับครัวเรือนอีกด้วย

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมืองลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา การวางแผนภาคลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2549ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4674189925 : MAJOR Regional Planning

KEY WORD: ECONOMIC LINKAGES / SMALL-SCALE APPAREL INDUSTRY / BANGKOK METROPOLITAN REGION

MISS. SUCHEERA RUENGRATSAMECHAI : LINKAGES OF ECONOMIC ACTIVITIES OF IN BANGKOK METROPOLITAN REGION

THESIS ADVISOR : Assoc. Prof. DARANEE THAVINPIPATKUL .Ph.D. 150 pp.

This research aims to study economics linkages of small-scale apparel industry focusing on location and modes of transportation in Bangkok Metropolitan Region. The forward linkages are considered through market place, distribution channel, transportation and usage of products from the factories as intermediate goods, while backward linkages are considered through suppliers of inputs, such as fabric, thread, button, zip, etc., to the apparel industry, including subcontractors of various steps of apparel industry, i.e., cutting, stitching, screening, sewing, packaging, as well as subcontractors that produce final products of the apparel industry.

Data are collected through structured interview utilizing questionnaires and through self-administered mail questionnaires on 93 small-scale factory owners. These factories have less than 50 workers with factory permit from the Ministry of Industry. They are located in 8 districts of Bangkok Metropolitan Region, i.e., Krongsan, Thanaburi, Sathon, Patumwan, Meanburi, Pravate, Samutprakarn and Prapradang.

Research results indicate that small-scale apparel factories cluster in the west of the Region. Economic linkages, both forward and backward, occur within the region only. The factories have most linkages with textile industry. Other inputs to the apparel factories are obtained from distributors. The apparel factories send most of their final products to wholesale markets: Bobae and Pratunam. In addition, it is found out that the small-scale apparel industry also generates employment and income among the small-scale subcontractors who usually work at the household level.

Department Urban and Regional Planning Student's signature.....

Field of study Regional Planning Advisor's signature.....

Academic year 2006 Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายท่าน โดยผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล ที่เป็นยิ่งกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้กำลังใจ คำแนะนำ รวมถึงข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การศึกษา และการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อบรมสั่งสอนและให้ความรู้ต่างๆ ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น กระทรวงอุตสาหกรรม ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ให้ความร่วมมือ และสละเวลาอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ น้อง และมณระวี เครเมอร์ที่ให้ความรัก ความห่วงใยและช่วยเหลือ คอยเอาใจใส่และให้กำลังใจเสมอมาตลอดระยะเวลาการศึกษา

ท้ายสุดขอขอบใจเพื่อนๆ ผังเมืองรุ่น 28 โดยเฉพาะพลพฤทธิ์ ชินเดช สุรดี สมลักษณ์ ณ์ฐพงษ์ รวมถึง น้องๆ ทุกคนที่ไม่ได้ออกนาม ที่ให้ความช่วยเหลือในการเรียนและการทำวิจัย ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจให้แก่กันจนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนที่.....	ฐ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฑ
สารบัญภาพ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 ขั้นตอนการศึกษา.....	5
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม.....	7
2.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมือง.....	8
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยง.....	10
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.4 กรอบความคิดในการวิจัย.....	16
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 สภาพพื้นฐานและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	19
3.1.1 เศรษฐกิจของภาคมหานคร.....	22
3.1.2 แหล่งงานในภาคมหานคร.....	22
3.2 วิธีการวิจัย.....	26
3.2.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	26
3.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	29
3.2.3 ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล.....	32

3.2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา.....	34
3.2.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4 สภาพทั่วไป และแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กใน ในภาคมหานคร	
4.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....	36
4.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509).....	36
4.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514).....	37
4.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519).....	37
4.1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524).....	38
4.1.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529).....	38
4.1.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534).....	38
4.1.7 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539).....	38
4.1.8 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544).....	39
4.1.9 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549).....	39
4.2 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย	
4.2.1 ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....	44
4.2.2 จำนวนโรงงาน.....	45
4.2.3 จำนวนคนงาน.....	46
4.2.4 เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต.....	46
4.2.5 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต.....	47
4.2.6 กรรมวิธีการผลิต.....	48
4.2.7 การตลาด.....	53
4.3 แหล่งผลิตวัตถุดิบ.....	56
4.3.1 ผ้าทอและด้าย.....	56
4.3.2 กระดุมและซิป.....	60
4.4 สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร.....	62
4.4.1 ประเภทของสินค้าที่ผลิต.....	62
4.4.2 จำนวนคนงานในโรงงาน.....	63
4.4.3 ลักษณะการจ้างงาน.....	64

4.4.4 จำนวนเครื่องจักร.....	65
4.5 ที่ตั้งและการกระจายตัวของ โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร.....	66
4.6 การส่งเสริมจากภาครัฐ.....	85
4.6.1 นโยบายทางการควบคุมดูแล.....	85
4.6.2 นโยบายทางการส่งเสริม.....	86
4.7 กติกาการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม.....	87
4.8 ปัญหาของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร.....	89
บทที่ 5 ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร	
5.1 ความเชื่อมโยงทางการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาด	
ในภาคมหานคร	91
5.1.1 ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง.....	93
5.1.2 ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า	128
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา	
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	133
6.2 การอภิปรายผลการศึกษา.....	134
6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	136
รายการอ้างอิง.....	137
ภาคผนวก.....	140
ภาคผนวก ก. ตัวอย่างแบบสอบถาม.....	141
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	150

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1.1 ประเทศที่ส่งออกเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลก ปี 2547.....	2
ตาราง 1.2 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย.....	3
ตาราง 3.1 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด จำแนกตามราคาประจำปี จำแนกเป็นรายจังหวัด และสาขาการผลิต.....	23
ตาราง 3.2 กำลังแรงงาน การมีงานทำและการว่างงาน ปีพ.ศ.2548.....	24
ตาราง 3.3 สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในภาคมหานคร ตาม พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ. 2535 จำแนกตามจังหวัด ณ สิ้นปี 2548	25
ตาราง 3.4 แสดงจำนวนโรงงาน และความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สำเร็จรูปขนาดเล็ก แยกเป็นรายกลุ่มเขต.....	28
ตาราง 3.5 แสดงความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในเขต/อำเภอ ในแต่ละกลุ่มเขต.....	29
ตาราง 3.6 แสดงเขต/อำเภอ ที่จะสุ่มตัวอย่าง และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	32
ตาราง 4.1 มูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย.....	54
ตาราง 4.2 ตลาดส่งออกสำคัญของสินค้าเครื่องนุ่งห่มไทย เดือนมกราคม – กรกฎาคม 2549..	55
ตาราง 4.3 ประเทศผู้ส่งออกสิ่งทอมากที่สุด 5 ลำดับของโลก ปี 2547.....	56
ตาราง 4.4 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี 2548.....	57
ตาราง 4.5 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548.....	59
ตาราง 4.6 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดุม และชิป ปี 2548.....	60
ตาราง 4.7 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนก ตามประเภทของสินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่.....	62
ตาราง 4.8 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตาม จำนวนคนงานในโรงงาน.....	63
ตาราง 4.9 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตามลักษณะ การจ้างงาน.....	64
ตาราง 4.10 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตาม จำนวนเครื่องจักร.....	65
ตาราง 4.11 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ปี 2548.....	66
ตาราง 4.12 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จำแนกตามจังหวัด ปี 2548.....	67

ตาราง 4.13	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548.....	71
ตาราง 4.14	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548.....	78
ตาราง 4.15	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548.82	
ตาราง 5.1	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทผ้าทอ.....	95
ตาราง 5.2	วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทผ้าทอ.....	97
ตาราง 5.3	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทด้าย.....	101
ตาราง 5.4	วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทด้าย.....	101
ตาราง 5.5	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิป.....	103
ตาราง 5.6	วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิป.....	105
ตาราง 5.7	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง.....	108
ตาราง 5.8	วิธีการขนส่งวัสดุตกแต่ง.....	110
ตาราง 5.9	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีการจ้างช่วงการผลิต.....	112
ตาราง 5.10	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด.....	113
ตาราง 5.11	วิธีการขนส่งผ้าจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด.....	114
ตาราง 5.12	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ.....	115
ตาราง 5.13	วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ.....	116
ตาราง 5.14	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า.....	117
ตาราง 5.15	วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า.....	118
ตาราง 5.16	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปัก.....	119
ตาราง 5.17	วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปัก.....	120
ตาราง 5.18	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บปักกระดุมและติดกระดุม.....	121
ตาราง 5.19	วิธีการขนส่งผ้าจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บปักกระดุมและติดกระดุม.....	121
ตาราง 5.20	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๊ต้าย.....	123
ตาราง 5.21	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุ.....	124
ตาราง 5.22	แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต.....	125

ตาราง 5.23 วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก
 ในภาคมหานคร.....128

ตาราง 5.24 วิธีการขนส่งผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก
 ในภาคมหานคร.....129

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

	หน้า
แนบที่ 3.1	แสดงพื้นที่ภาคมหานคร.....21
แนบที่ 3.2	พื้นที่ศึกษา.....31
แนบที่ 4.1	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ปี 2548...58
แนบที่ 4.2	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดุมและซิป ในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ปี 2548.....61
แนบที่ 4.3	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ละจังหวัด ในภาคมหานคร ปี 2548.....69
แนบที่ 4.4	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในแต่ละจังหวัด ในภาคมหานคร ที่เปิดกิจการในปี 2512-19,2520-29, 2530-39 และ 2540-48.....72
แนบที่ 4.5	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ที่เปิดกิจการในปี 2512-19,2520-29, 2530-39 และ 2540-48.....76
แนบที่ 4.6	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานครปี 2548.....77
แนบที่ 5.1	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทผ้าทอ.....96
แนบที่ 5.2	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทกระดุมหรือซิป.....104
แนบที่ 5.3	แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง.....109

สารบัญแนกมู

	หน้า
แผนภูมิ 4.1 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548.....	59
แผนภูมิ 4.2 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จำแนกตามจังหวัด ปี 2548.....	67
แผนภูมิ 4.3 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548.....	84

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 2.1	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....18
รูปที่ 4.1	โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ.....43
รูปที่ 4.2	กรรมวิธีการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....50
รูปที่ 4.3	แบบตัด (Pattern).....51
รูปที่ 4.4	การตัดผ้า.....51
รูปที่ 4.5	การเย็บ.....52
รูปที่ 4.6	การสกรีน.....52
รูปที่ 5.1	แสดงความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลังและความเชื่อมโยงของการ ผลิตไปข้างหน้าของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....92
รูปที่ 5.2	แสดงความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลังของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป.....93

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาทั้งทางด้านการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่องยาวนานจนทำให้ในปี 2547 ประเทศไทยสามารถส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้เป็นลำดับที่ 11 ของโลก มีมูลค่า 4.05 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ มีส่วนแบ่งในตลาดโลกร้อยละ 1.6 และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 12 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวสูงสุดนับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา (ตาราง 1.1) การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีมูลค่าการส่งออกสูงสุด เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยทุกประเภท ซึ่งมีมูลค่าถึง 3,163 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2548 หรือมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.3 เมื่อเทียบกับปี 2547 รองลงมาคือ ผ้าผืน ด้ายฝ้ายและด้ายเส้นใยประดิษฐ์ (ตาราง 1.2) ในด้านการจ้างงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงสุด เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทออื่นๆ กล่าวคือ มีการจ้างงาน กว่า 1 ล้านคน หรือมากกว่าร้อยละ 70 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากที่สุด (Labor Intensive) ในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอรวม (อนุชาดา, 2541 : 33) นอกจากนี้อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้แก่อุตสาหกรรมอื่นที่ผลิตวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอีกมาก เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมผลิตกระดุม และซิป เพราะการผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โดยเฉพาะการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปนอกจากจำเป็นต้องมีผ้าทอเป็นส่วนประกอบหลักในการผลิตแล้วยังจำเป็นต้องมีชิ้นส่วนประกอบอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกแก่การสวมใส่ อันได้แก่ ซิป กระดุม และวัสดุตกแต่งอื่นๆ โดยวัสดุที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเหล่านี้ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนประกอบการทอต่างๆ เพื่อป้อนอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งอุตสาหกรรมที่ผลิตวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็มีส่วนทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานขึ้นอีกมาก

เห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยอย่างมาก จากความได้เปรียบของประเทศไทยที่ได้โควตาการส่งออกจาก ATC (Agreement Textile and Clothing) ที่ได้ทำการตั้งโควตาขึ้นมา โดยมีระยะเวลา 10 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2538 ถึง 2548 ซึ่งระบบการใช้โควตาจะหมดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2547 นี้ ทำให้ประเทศไทย

สูญเสียโควตาการส่งออกสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับประเทศที่มีสัดส่วนในการกำหนดโควตามากที่สุด คือ อเมริกา แคนาดา และสหภาพยุโรป รวมทั้งการเปิดการค้าเสรีขององค์การการค้าโลก (WTO) ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องเร่งปรับตัวเพื่อแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศจีน เวียดนาม และอินโดนีเซีย ซึ่งมีต้นทุนและค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศไทยได้

ตาราง 1.1 ประเทศที่ส่งออกเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลก ปี 2547

ประเทศ	มูลค่า	มูลค่าการส่งออก (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)					อัตราการขยายตัว (%)			
	2547	2523	2537	2543	2547	2543-47	2545	2546	2547	
1. สหภาพยุโรป	74.92	-	-	27.0	29.0	9	6	18	9	
2. จีน	61.86	4.0	8.9	18.3	24.0	14	13	26	19	
3. ฮองกง	25.10	11.5	8.6	5.0	3.2	-5	-10	-2	-1	
4. ตุรกี	11.19	0.3	3.1	3.3	4.3	14	21	24	12	
5. เม็กซิโก	7.20	0.0	0.5	4.4	2.8	-4	-3	-5	-2	
6. อินเดีย	6.62	1.7	2.3	3.1	2.8	7	10	10	...	
7. สหราชอาณาจักร	5.06	3.1	2.4	4.4	2.0	-12	-14	-8	-9	
8. โรมานี	4.72	...	0.3	1.2	1.8	19	17	25	16	
9. อินโดนีเซีย	4.45	0.2	1.5	2.4	1.7	-2	-13	4	8	
10. บังกลาเทศ	4.44	0.0	0.6	2.0	1.7	3	-7	13	0	
11. ไทย	4.05	0.7	2.6	1.9	1.6	1	0	1	12	
12. เวียดนาม	3.98	0.9	1.5	22	41	35	12	
13. เกาหลี	3.39	7.3	7.3	2.5	1.3	-9	-8	-8	-7	
14. ตูนิเซีย	3.27	0.8	1.0	1.1	1.3	10	4	1	20	
15. ปากีสถาน	3.03	0.3	0.9	1.1	1.2	9	4	22	12	
รวม 15 ประเทศ	206.32	-	-	78.6	80.3	-	-	-	-	

ที่มา : สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ตาราง 1.2 มูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

รายการ	มูลค่าการส่งออก (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)				อัตราการขยายตัว (%)		
	2545	2546	2547	2548	2546	2547	2548
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	5,143	5,465	6,400	6,721	6.3	17.1	5.0
- เสื้อผ้าสำเร็จรูป	2,722	2,760	3,093	3,163	1.4	12.0	2.3
- ผ้าผืน	804	875	1,035	1,084	8.8	18.3	4.7
- ด้ายฝ้ายและด้ายเส้นใยประดิษฐ์	465	540	680	759	16.1	25.9	11.6
- อื่นๆ	1,152	1,290	1,592	1,715	12.0	23.6	7.7

ที่มา : สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก เป็นผู้ประกอบการที่มีมากที่สุดใภาคอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีสัดส่วนถึงร้อยละ 57 ของผู้ประกอบการทั้งหมดในประเทศ และเป็นผู้ประกอบการที่มีความสำคัญในระดับรากหญ้าของประเทศ เพราะมีการประกอบการในลักษณะรับส่วนแบ่งการตลาดจากผู้ประกอบการค้าปลีกค้าส่ง เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่กระจายตัวไปตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานซึ่งเป็นการกระจายรายได้ให้แก่โรงงานส่วนใหญ่ในระบบอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งเป็น Basic Sector ในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้รับค่าจ้างแรงงานแล้วจะมีการใช้จ่ายในพื้นที่เป็นการกระจายรายได้ไปสู่ Non Basic Sector ในระบบเศรษฐกิจ ให้เกิดการหมุนเวียนของเงินและก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคต่อไป

จากข้อมูลของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมทั่วประเทศในปี 2548 พบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีจำนวนทั้งหมด 2,299 โรง มีเงินทุนหมุนเวียน 8,822 ล้านบาท เงินลงทุนรวม 28,932 ล้านบาท มีการจ้างงานรวม 277,251 คน สถานที่ตั้งของโรงงานกระจายตัวอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 68 ปริมณฑล ร้อยละ 16 ภาคเหนือ ร้อยละ 5 ภาคอีสาน ร้อยละ 6 ภาคกลางและภาคตะวันออก ร้อยละ 2 ของโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด เห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานครซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าภูมิภาคอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 84 ของจำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั่วประเทศ มีเงินทุนหมุนเวียน 5,067 ล้านบาท เงินลงทุนรวม 15,834 ล้านบาท และมีการจ้างงาน 135,321 คน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ในด้านของรูปแบบวิธีการดำเนินธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่อุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่อง รวมทั้งก่อให้เกิดรายได้ของภูมิภาคจากการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ และต่างประเทศ และลักษณะที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยศึกษาถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทำให้ได้มาซึ่งปัจจัยทางการผลิตในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป (Backward Linkages) ทั้งในด้านของวัตถุดิบที่นำมาผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาทิเช่น ผ้าทอ ซิป กระดุม และรูปแบบและวิธีการขายอันเป็น (Forward Linkages) ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร
2. ศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร
3. ศึกษาความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ระหว่างกิจกรรมอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กและความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับกิจกรรมเศรษฐกิจอื่นๆ ในภาคมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีการกำหนดขอบเขตของการวิจัยทางด้านเนื้อหา และขอบเขตทางด้านพื้นที่ ดังนี้

- ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำที่สำคัญที่สุดในสายอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 ที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทที่ 28 (โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีไซร่งทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง) โดยใช้ข้อมูลจาก สำนักเทคโนโลยีและการสื่อสาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นข้อมูล ณ ปลายปี 2548

การศึกษาเรื่องความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร จะพิจารณาถึงแบบแผนที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป รวมทั้งศึกษาความ

เชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในภาคมหานคร โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะความเชื่อมโยงไปข้างหน้า ในด้าน วิธีการจำหน่าย วิธีการขนส่ง ตลาด วิธีการขนส่งไปสู่ตลาด และความเชื่อมโยงไปข้างหลัง ในด้านของแหล่งผลิตวัตถุดิบ วิธีการซื้อวัตถุดิบ และการวิธีการขนส่งวัตถุดิบ ไปสู่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก รวมทั้งผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กใน ด้านของแหล่งที่ตั้ง และวิธีการขนส่ง

- ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ภาคมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตั้งอยู่จำนวนมาก จากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม พื้นที่ภาคมหานครประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาี้ จะทำให้ทราบถึงแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ว่ามีการกระจุกตัวอยู่บริเวณใดในภาคมหานคร รวมทั้งทราบถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจ และความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ระหว่างอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และความเชื่อมโยงกับกิจกรรมเศรษฐกิจอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวทางในการพัฒนาความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่และความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กภายในภาค เพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคากับประเทศคู่แข่งที่มีต้นทุนทางการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทยได้

1.5 ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา รวมทั้งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาครั้งนี้
2. ศึกษาทบทวนหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อกำหนดกรอบการศึกษา
3. กำหนดกรอบและวิธีการศึกษา รวมทั้งเลือกกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษา

4. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคั้งนี้ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการใช้แบบสอบถามในพื้นที่ และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา
5. ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในภาคมหานคร ได้นำทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา การอภิปรายข้อสรุป และข้อเสนอแนะในการศึกษา โดยแบ่งออกดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม
2. แนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม

Edgar M. Hoover (1971) ได้อธิบายแบบแผนที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมว่าในทั่วไปมี 2 แบบ คือ แบบแผนกระจายตัว (Dispersed Pattern) คือ โรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งกันอยู่อย่างกระจัดกระจายเนื่องจากวัตถุดิบหายากมีเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ซึ่งหากมีการตั้งรวมกันในที่แห่งเดียวกันจะทำให้ขาดแคลนวัตถุดิบมากขึ้นกว่าเดิม และมีราคาสูงขึ้นมาก จนการอยู่รวมกันเป็นไปไม่ได้ นอกจากนี้การที่ตลาดผู้บริโภคอยู่กันอย่างกระจัดกระจายก็เป็นสาเหตุให้มีการตั้งโรงงานอย่างกระจัดกระจายไปตามตลาดนั้นๆ ด้วย ส่วนแบบแผนกระจุกตัว (Clustered Pattern) คือ โรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องตั้งอยู่ใกล้ตลาดที่มีการกระจุกตัวของผู้บริโภค หรือต้องตั้งอยู่ใกล้วัตถุดิบ เนื่องจากตลาดหรือแหล่งวัตถุดิบมีอยู่น้อยแห่ง ทำให้อุตสาหกรรมดังกล่าวต้องตั้งอยู่ใกล้กัน เพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันในลักษณะการประหยัดจากการรวมกัน (Agglomeration Economic)

Nourse (1979) มองว่าการประหยัดจากการรวมกัน เป็นการที่อุตสาหกรรมได้รับประโยชน์ร่วมกันใน 4 ลักษณะ คือ (1) การประหยัดค่าขนส่ง โรงงานอุตสาหกรรมมักจะตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางการคมนาคม เพื่อจะได้มีการขนส่งที่สะดวกเป็นการประหยัดค่าขนส่ง และอุตสาหกรรมบางประเภทที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันก็มักจะตั้งใกล้กันเพื่อประหยัดค่าขนส่ง อีกทั้งธุรกิจที่ขายสินค้าและบริการประเภทที่ผู้บริโภคมักจะหาซื้อในคราวเดียวกันก็มักจะตั้งอยู่ใกล้กัน เช่นกัน เพื่อว่าผู้บริโภคจะสามารถประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (2) การประหยัดภายในอันเป็นผลจากการเพิ่มปริมาณการผลิต หมายถึง การที่ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยลดต่ำลง อันเป็นผลมาจากอัตรากาการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น (3) การประหยัดภายนอกในอุตสาหกรรมเดียวกัน การประหยัดในกรณีนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ โรงงานผลิตในอุตสาหกรรมเดียวกันรวมกันตั้งในที่เดียวกัน

ซึ่งจะทำให้ช่วยลดต้นทุนของการผลิตต่อหน่วยสินค้าภายในหน่วยผลิต (4) การประหยัดภายนอกในตัวเมือง หมายถึงการที่อุตสาหกรรมหลายๆประเภทขยายตัวในทีเดียวที่ใดที่หนึ่ง และมีส่วนทำให้เส้นต้นทุนโดยเฉลี่ยของแต่ละหน่วยผลิตลดลง

2.1.1 ตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมในตัวเมือง

W.Isard (1956) กล่าวถึงโรงงานอุตสาหกรรมในเขตตัวเมืองว่า อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น โรงงานจะตั้งอยู่รวมกันกับอุตสาหกรรมที่วางตัวรายล้อมศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง และในบางแห่งกลุ่มโรงงานอาจแยกออกเป็นแถบ

L.K.Loewenstein (1963) กล่าวว่ากิจกรรมทางอุตสาหกรรมมีแนวโน้มกระจายตัวจากศูนย์กลางของเมืองออกไปตามแนวถนนสายหลักของเมือง การกระจายออกจากศูนย์กลางเมืองนั้นมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ระดับราคาที่ดินในเขตใจกลางเมืองมีราคาสูง สภาพการจราจรที่ติดขัด เป็นต้น แต่โรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทโดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ต้องการเข้าถึงแหล่งงานราคาถูกและต้องการเข้าถึงตลาด ก็ยังเลือกตำแหน่งที่ตั้งย่านใจกลางเมือง เพื่อลดอัตราค่าขนส่งผลผลิตไปสู่ตลาดและง่ายต่อการจ้างแรงงานที่มีฝีมือ ส่วนอุตสาหกรรมหนักมักเป็นโรงงานที่มีการก่อกมลพิษ ตลอดจนเป็นอุตสาหกรรมที่มีความต้องการใช้พื้นที่กว้างขวางจะเลือกแหล่งที่ตั้งห่างจากชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชานเมืองซึ่งเป็นเขตที่มีพื้นที่กว้างและราคาที่ดินถูก

F.E.I.Hamilton (1967) ได้ศึกษาตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมของกรุงลอนดอนและได้แบ่งลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ตำแหน่งที่ตั้งในส่วนกลางเมือง (Central Location) เป็นโรงงานที่ต้องการเข้าถึงแรงงานที่มีฝีมือของเขตประชากรหนาแน่นของเมือง เช่น โรงงานตัดเสื้อสำเร็จรูป
2. ตำแหน่งที่ตั้งบริเวณท่าเรือ (Port Location) เป็นโรงงานที่อาศัยท่าเรือเป็นตัวช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบ และการกระจายผลผลิตออกสู่ตลาด
3. ตำแหน่งที่ตั้งตามแนวของเส้นทางคมนาคมหลัก (Transport Location) โรงงานจะกระจายตัวออกจากศูนย์กลางเมืองออกไปตามเส้นทางถนนสายหลักของเมืองเหมือนรัศมีที่กระจายออกไป
4. ตำแหน่งที่ตั้งในเขตชานเมือง (Suburban Location) เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการพื้นที่กว้างขวาง เป็นโรงงานที่มีเสียงดังรบกวนและมีสิ่งสกปรกเกิดขึ้นมาก โรงงานพวกนี้จะแยกตัวออกจากแหล่งชุมชนในเขตกลางเมืองออกมาสู่เขตชานเมือง และจะมี

ตำแหน่งแยกห่างจากย่านที่อยู่อาศัยชั้นดีและชั้นกลาง แต่อาจอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย

A.R.Pred (1964) ได้กล่าวถึงชนิดของตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองไว้ 7 ชนิด ดังนี้

1. โรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่ทั่วไป (ubiquitous industry) เป็นโรงงานที่ผลิตอาหาร เช่น โรงงานทำขนมปัง โรงงานประเภทนี้มักมีตำแหน่งที่ตั้งใกล้กับศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง เป็นโรงงานที่ตั้งแทรกอยู่ในเขตชุมชนเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงตลาดของผลผลิต

2. โรงงานที่มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางของเมือง (centrally located industry) เป็นโรงงานที่ตัดสินใจเลือกตำแหน่งที่ตั้งเพื่ออาศัยความสะดวกในการเข้าถึงและออกได้ปานกลาง เพราะเป็นเขตที่มีโครงข่ายการคมนาคมหนาแน่น แต่ไม่ใช่ตำแหน่งใจกลางเมือง อุตสาหกรรมประเภทนี้ได้แก่ โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป โรงพิมพ์ ซึ่งอาศัยอยู่ใกล้ตลาดและลดค่าขนส่งได้

3. โรงงานที่ผลิตเพื่อตลาดในตัวเมืองเองและอาศัยวัตถุดิบในท้องถิ่น (local market industries with local area material source) เป็นโรงงานที่หาวัตถุดิบได้ง่ายในเขตตัวเมืองและผลิตเพื่อขายให้แก่ประชากรในตัวเมือง โรงงานประเภทนี้จะมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่บนถนนหลักหรือถนนใหญ่ที่ติดต่อดังจังหวัด ทั้งนี้เพื่ออาศัยความสะดวกรวดเร็วในการขนส่ง และอาจจับกลุ่มอยู่กับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น โรงงานทำน้ำแข็ง

4. โรงงานที่อาศัยตลาดในเขตอื่น และเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้ามีค่ามาก (non-local market industries with high value product) ตลาดของสินค้ามีได้แต่อยู่ในตัวเมือง แต่อยู่ในภูมิภาคอื่นๆ โรงงานประเภทนี้จะกระจายตัวอย่างไม่มีรูปแบบที่แน่นอน โรงงานขนาดเล็กก็ยังคงเลือกที่ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง เช่น โรงงานอุตสาหกรรมผลิตเครื่องคำนวณ เครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดเล็ก

5. โรงงานที่ไม่มีตำแหน่งในส่วนกลางของเมือง (non-centrally located industry) เป็นโรงงานที่มีเทคนิคและวิธีการผลิตสูง โรงงานเหล่านี้มักจับกลุ่มกันในส่วนของแนวถนนหลัก เป็นโรงงานที่ไม่สัมพันธ์กับย่านกลางของเมือง

6. โรงงานที่มีตลาดในท้องถิ่นอื่นและตั้งอยู่ติดกับแหล่งน้ำ (non-local market industries on water front) เป็นอุตสาหกรรมที่เมืองท่าหรือท่าเรือ จะวางตัวเองตามแนวของชายฝั่งทะเล

7. โรงงานอุตสาหกรรมที่มีตลาดระดับนานาชาติ (industries oriented toward the national market) ตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานประเภทนี้จะตั้งอยู่บริเวณที่มีการคมนาคมขนส่งหลายๆ ชนิดมาพบหรือบรรจบกัน ซึ่งตำแหน่งนี้จะมีความเหมาะสมในการขนส่งวัตถุดิบและผลผลิต โรงงานจะพัฒนาตำแหน่งที่ตั้งนี้เป็นแถบของโรงงานในเขตตัวเมือง

Harold Carter (1972) ได้แบ่งตำแหน่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมออกเป็นรูปแบบต่างๆ 6 รูปแบบ คือ

1. อุตสาหกรรมที่มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางของเมือง (centrally located industries) อุตสาหกรรมที่มีรูปแบบของตำแหน่งที่ตั้งลักษณะนี้เป็น โรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการเข้าถึงแหล่งงาน และตลาดของผลผลิต โรงงานจะตั้งอยู่ที่ริมของศูนย์กลางธุรกิจการค้าของเมือง
2. อุตสาหกรรมที่อาศัยตลาดในเขตอื่นและเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าที่มีมูลค่ามาก (non-local market high value industries) โรงงานประเภทนี้จะมีการตั้งที่ไม่มีรูปแบบตำแหน่งที่แน่นอน
3. อุตสาหกรรมที่มีขบวนการผลิตขนาดใหญ่ (large basic processing industries) เป็นโรงงานที่มีเสียงรบกวนมาก และก่อให้เกิดมลพิษ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมเคมี โลหะ ตำแหน่งที่ตั้งจะหลีกเลี่ยงแหล่งชุมชนหนาแน่นไปอยู่ในเขตชานเมือง
4. อุตสาหกรรมท่าเรือ (water front port industries) เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางน้ำ อุตสาหกรรมต่อเรือ ซ่อมเรือ และอุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน
5. อุตสาหกรรมที่มีที่ตั้งตามแนวของเส้นทางคมนาคม (integrated industries along communication line) เป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยเส้นทางคมนาคมขนส่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การรับวัตถุดิบและการกระจายผลผลิตออกสู่ตลาด
6. อุตสาหกรรมในเขตชานเมือง (suburban industries) เป็นโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้พื้นที่กว้าง และเป็นโรงงานที่หาทำเลที่ตั้งในลักษณะของการหนีห่างออกจากย่านกลางเมือง กระจายออกสู่เขตชานเมือง

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยง

บทบาทของความสัมพันธ์เชื่อมโยงด้านต่างๆ ในการพัฒนาภาคนั้น มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ภูมิภาคเกิดความเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลง อันจะเห็นได้จากการเชื่อมโยงการคมนาคม เช่น ถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน เป็นโครงข่ายของการคมนาคมขนส่ง ซึ่งการเชื่อมโยงพื้นที่ก่อให้เกิดโอกาสแก่ชุมชนทั้งจากภายในและภายนอกภาค ทั้งในเขตเมืองและชนบท ที่จะพัฒนาด้านการผลิต การขนส่ง การค้าการบริการ มีผลต่อการเกิดและการขยายตัวของชุมชนศูนย์กลางทั้งใหม่และเก่าขึ้น

Hartshorne (1926) ได้กล่าวถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเขตเมือง ว่ามีความเชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. ความเชื่อมโยงกันในเชิงการแข่งขัน (Competitive Linkage) โดยที่ความเชื่อมโยงในลักษณะเช่นนี้ ร้านค้าปลีกต่างๆจะอยู่รวมกัน เพื่อดึงดูดลูกค้าให้ได้มากที่สุดและแบ่งเขตการตลาดกัน ทำให้ลูกค้ามีโอกาสเปรียบเทียบสินค้า

2. ความเชื่อมโยงในเชิงส่งเสริมซึ่งกันและกัน (Complementary Linkage) เป็นลักษณะของร้านค้าธุรกิจ ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนในธุรกิจที่ตั้งอยู่ในบริเวณหนึ่งๆ เช่น สำนักงาน ร้านขายอุปกรณ์สำนักงาน ที่ตั้งอยู่ใกล้กันเพื่อส่งเสริมซึ่งกันและกัน

3. ความเชื่อมโยงเชิงร่วมสถานที่ (COM mensal Linkage) เป็นกิจกรรมที่มีความต้องการใช้สถานที่ร่วมกัน เช่น สำนักงานวางแผน สำนักงานวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม จะใช้พื้นที่เพื่อจัดตั้งสำนักงานร่วมกัน

4. ความเชื่อมโยงเชิงประกอบ (Ancillary Linkage) เป็นธุรกิจบริการต่างๆที่อยู่ใกล้กันที่เกิดขึ้นใกล้กับศูนย์กลางของการจ้างงาน เพื่อจัดหาสินค้าและบริการให้กับพนักงานเหล่านั้น เช่น ร้านอาหาร ที่อยู่ใกล้สำนักงาน

Bendavid อ้างใน คารณี ถวิลพิพัฒนกุล ให้ความเห็นว่าการศึกษาความเชื่อมโยงมีความเกี่ยวข้องกับการบ่งชี้ถึงความเคลื่อนไหวที่สามารถจะเป็นไปได้ (Potential Flows) ให้คำตอบต่อคำถามที่ว่า ฐานะของภาคที่เป็นอยู่ สามารถจะเป็นไปได้ภายใต้ความเชื่อมโยงระหว่างภาคที่เกิดขึ้นจะสามารถเป็นฐานสำหรับการเพิ่มขึ้นของการไหลเวียนของสินค้าและบริการ ทั้งระหว่างภาคและภายในภาคได้อย่างไร เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของภาค การศึกษาจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความเชื่อมโยงที่อาจเป็นไปได้หลายๆแบบ เช่น

1. ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (Forward Production Linkages) จะเกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าจนถึงขั้นสำเร็จรูป หรือการขยายกระบวนการผลิตที่เป็นอยู่ เพื่อที่ว่าจะสามารถผลิตสินค้าได้หลายชนิดจากวัตถุดิบที่ใช้อยู่

2. ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (Backward Production Linkages) เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต รวมถึงปัจจัยเข้าโดยอ้อม (Indirect Inputs)

3. ความเชื่อมโยงของการกระจายสินค้าและบริการ (Distribution Linkages) เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากที่ตั้งของภาคในโครงข่ายคมนาคมระหว่างภาค

4. ความเชื่อมโยงของการค้าและบริการ (Commercial and service Linkages) เกี่ยวข้องกับการขายปลีกที่เป็นไปได้ของภาค และเกี่ยวกับพื้นที่ให้บริการทางการค้า

5. ความเชื่อมโยงอื่นๆ เช่น ความเชื่อมโยงของสาธารณูปโภคสาธารณูปการและสถาบันต่างๆ

ขอบข่ายของการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง (Scope of Linkages Analysis) ในแง่มุมต่างๆอาจจำแนกออกเป็น 7 รูปแบบ (D.A.Rondinelli,1985) ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อมโยงทางกายภาพ เส้นทางติดต่อระหว่างชุมชนต่างๆที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้นก็ตาม เช่น ถนน ทางรถไฟ แม่น้ำ นับได้ว่ามีความสำคัญขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาภูมิภาค ในการเดินทาง ขนส่งสินค้า มีโครงข่ายตลาดที่กว้างไกล

2. ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงในโครงข่ายการตลาด และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ การไหลเวียนของสินค้า วัตถุดิบ เงินทุน รายได้ ระหว่างชุมชนต่างๆเกิดการขยายกิจกรรม เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การขยายตัวของที่ตั้งถิ่นฐาน จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้เกิดการขยายโครงข่ายการคมนาคมขนส่งภายในภูมิภาคและที่จะเชื่อมโยงออกไปนอกภาค

3. ความเชื่อมโยงจากการเคลื่อนย้ายประชากร ระยะทางของการเคลื่อนย้าย และระยะเวลาของการอยู่ในพื้นที่มีผลต่อรูปแบบการเชื่อมโยง การเดินทางระหว่างแหล่งงานกับแหล่งที่พักอาศัยประจำวัน และการย้ายถิ่นชั่วคราวจะมีความถี่สูงสุด และก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในพื้นที่ได้อย่างรุนแรงกว่าการเคลื่อนย้ายรูปแบบอื่นๆการย้ายถิ่นภายในการย้ายถิ่นภายนอกและดุลการย้ายถิ่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ และโครงสร้างการใช้ที่ดิน

4. ความเชื่อมโยงด้านเทคนิค ภาคที่ด้อยพัฒนาจะล่าหลังในทุกๆทาง โดยเฉพาะทางด้านความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการผลิตที่เหมาะสม ความสามารถควบคุม ปริมาณและคุณภาพสินค้าตามที่ตลาดต้องการ ความเชื่อมโยงทางด้านพื้นที่และการบริหารองค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเทคนิคในอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง การส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมขนาดเล็กในท้องถิ่น การเผยแพร่หรือถ่ายทอดเทคนิคที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอนของการผลิต ก็จะสร้างโครงข่ายขยายออกไปในพื้นที่ได้มากขึ้น ซึ่งถ้าหากขาดความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมที่สนับสนุนแล้ว ก็ยากที่จะสร้างอุตสาหกรรมที่สำคัญโดดเด่นขึ้นได้ สำหรับในแง่ของการขยายตัวของอุตสาหกรรมจะเป็นไปได้ดีต้องพึ่งปัจจัยของพื้นที่ที่เอื้อต่อการเกิดโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าปัจจัยความเชื่อมโยงทางเทคนิคและการผลักดันให้เกิดนวัตกรรม

5. ความเชื่อมโยงทางสังคม ทั้งชุมชนเมืองขนาดเล็กซึ่งทำหน้าที่เป็นตลาดสินค้าและเมืองขนาดกลาง นอกจากจะมีบทบาทความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและกายภาพแล้ว ยังมีความเชื่อมโยงทางสังคมอย่างกว้างขวางระหว่างชุมชนชนบทที่กระจายอยู่รอบกับย่านศูนย์กลางเมือง รูปแบบและความถี่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการในบริเวณตลาดสด มักสอดแทรกด้วยกิจกรรมทางสังคมตลอดเวลา ย่านตลาดสดจึงเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร การนัดพบเพื่อกิจกรรมอื่นๆ รวมถึงการจัดพิธีกรรมทางศาสนา การจัดงานประจำปี การเล่นกีฬาและการพักผ่อน ในบริเวณใกล้เคียงรัศมีของศูนย์กลางรวมมักจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคมต่างๆเช่น วัด โรงเรียน โรงมหรสพ นอกจากนี้ความใกล้ชิดในเครือญาติและ

มิตรสหายยังมีผลต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการช่วยลดความแตกต่างและยกระดับทางสังคม เปิดช่องทางความเชื่อมโยงทางสังคม เศรษฐกิจ และกายภาพให้มากขึ้น

6. ความเชื่อมโยงด้านบริการ เนื่องจากการบริการต่างๆจะประกอบการได้ด้วยการมีลูกค้า มีความต้องการใช้บริการเพียงพอที่จะคุ้มกับการประกอบการ ตามกฎของ W.Christaller ที่ระบุถึง “รัศมีการทำการของย่านศูนย์กลาง” ว่า รัศมีรอบในกำหนดโดยผู้ประกอบการที่ตั้งเกณฑ์ขั้นต่ำไว้สำหรับปริมาณการขายสินค้าและบริการที่จะสามารถประกอบการโดยมีกำไรเลี้ยงตัวได้กับรัศมีรอบนอกที่ถูกกำหนดตามความต้องการของผู้บริโภค การกระจายตัวของชุมชนในชนบทโดยชุมชนศูนย์กลางซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตอิทธิพล จึงเกิดเป็นวงแหวนรอบศูนย์กลางบริการดังกล่าว ความกว้างไกลของรัศมีการทำการของแต่ละชุมชนศูนย์กลางจึงแปรผันโดยตรงกับขนาดประชากร ตลอดจนความหลากหลายของสินค้าและบริการของชุมชนศูนย์กลางนั้นๆ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความเชื่อมโยงด้านการบริการ

7. ความเชื่อมโยงทางด้านการเมือง การปกครอง และการจัดองค์กร จากความเชื่อมโยงต่างๆที่กล่าวมา ทั้งที่เป็นกายภาพและไม่เป็นกายภาพได้ประสานพื้นที่ต่างๆในภาคเป็นระบบความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ในที่สุด โดยมีรูปแบบความเชื่อมโยงทางการปกครองตามโครงสร้างของรัฐเป็นกรอบที่กำหนดขึ้นอย่างเป็นทางการ มีสายอำนาจการบริหารการปกครองดำเนินงานควบคุมและตรวจสอบโยงพื้นที่เข้ารวมกันและจำแนกตามระดับความสำคัญ ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรต่างๆของรัฐที่กระจายอยู่ในพื้นที่จะช่วยขยายการให้บริการ จัดหาบริการสังคมและงบประมาณ เพื่อเปิดช่องทางรับความช่วยเหลือทางการเมืองและความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆที่เพียงพอต่อการประสานการพัฒนา ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรมี 2 แบบ คือ ความเชื่อมโยงในแนวนอนระหว่างสถาบันเหล่านี้กับสถาบันอื่นๆ ในระดับเดียวกันกับความเชื่อมโยงในแนวตั้งระหว่างองค์กรในท้องถิ่นกับสถาบันอื่นๆส่วนกลางที่ต่างระดับกัน

การที่อุตสาหกรรมหนึ่งหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กับอีกอุตสาหกรรมหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจหนึ่ง จะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตต่ออุตสาหกรรมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆในภูมิภาคตามมา เรียกว่าความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ (Economic Linkage) โดยความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ นั้นแบ่งออกเป็น

- ความสัมพันธ์ภายในภาค (Relation of Activities Within)

Edgar M. Hoover ได้แบ่งความสัมพันธ์ของกิจกรรมภายนอกภาคออกเป็น 2 ชนิด คือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อกัน (mutual attraction) และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวยต่อกัน (mutual repulsion) Hoover ยังได้จำแนกประเภทของความสัมพันธ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความสัมพันธ์ในทางตั้ง (Vertical Relationship) เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ผลผลิตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคหนึ่งเป็นปัจจัยการผลิตของอีกกิจกรรมหนึ่ง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นนี้จะดึงดูดให้อีกกิจกรรมหนึ่งมีแนวโน้มที่จะเลือกแหล่งที่ตั้งที่ใกล้เคียงกัน เป็นความสัมพันธ์ที่เอื้ออำนวยต่อกัน (mutual attraction) แบ่งออกเป็น Backward linkage คือ แรงดึงดูดไปสู่ทางที่มีความสัมพันธ์ต่อ supplying activity เกี่ยวข้องกับปัจจัยเข้าหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต รวมถึงปัจจัยโดยอ้อม (indirect inputs) เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานสำหรับเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อบริโภคขั้นสุดท้าย สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิด Backward linkage คือ demand ของ regional market ส่วน Forward Linkage หมายถึงผลสืบเนื่องมาจากอุตสาหกรรมที่มีอยู่และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมอื่นๆตามมา เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ใช้ by product ของอีกกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นก่อนเป็นปัจจัยในการผลิต

2. ความสัมพันธ์ทางราบ (Horizontal Relationship) เป็นความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แข่งขันต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของตลาดหรือปัจจัยการผลิต และมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อกัน (mutual repulsion) มีแรงผลักดันมากกว่าแรงดึงดูดกัน ภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัด การลงทุนของหน่วยการผลิตใหม่ที่ใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นนั้นจะมีต้นทุนการผลิตที่สูง และทำให้การผลิตของหน่วยอื่นมีการผลิตที่น้อยลง

3. ความสัมพันธ์ในทางควบคู่ (Complementary Relationship) เป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ควบคู่กัน ทำให้แหล่งที่ตั้งของกิจกรรมที่ควบคู่กันนี้มีแรงดึงดูดร่วมกัน คือ การที่มีผู้ผลิตเพิ่มขึ้นในภูมิภาคหนึ่งจะช่วยให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนั้นเป็นแหล่งชุมนุมของผลิตภัณฑ์นานาชนิด ได้แก่ fashion goods และ shopping goods industries

- ความสัมพันธ์ภายนอกภาค (Relation external Linkage)

การที่พื้นที่ภายนอกภาคมีความสำคัญต่อภูมิภาคนั้น Peter Nijkamp ได้กล่าวว่ามีสาเหตุดังนี้

1. ขนาดของพื้นที่ตลาดมีขนาดใหญ่กว่าตลาดภายในภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการไหลเวียน (Flow) ของสินค้า เงินทุน ผลผลิต รวมทั้งการอพยพของประชากร
2. ผลกระทบจากกิจกรรมหรือปัจจัยจากภายนอก เช่น การจัดเก็บภาษีของรัฐบาล หรือภาวะทางด้านรายจ่ายของรัฐบาล
3. การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ (Innovation) ในพื้นที่ภาค
4. ปัญหามลภาวะและผลกระทบจากการผลิตต่างๆภายในพื้นที่

5. ระบบต่างๆจากภายนอกที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับภูมิภาค เช่น การจัดเก็บภาษี เป็นต้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้น มีนักวิจัยได้ทำการศึกษาไว้พอสมควร ดังนี้

ที่ผ่านมานั้น ลักษณะของการศึกษาส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การใช้ตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิต (Input-Output Table) มาใช้ประกอบในการศึกษา ซึ่งตารางปัจจัยการผลิต-ผลผลิตเป็นวิธีการหนึ่งในการจัดรวบรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นระบบ

จรินดา จินตนาวัน ได้นำแบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตมาสร้างตารางการแลกเปลี่ยนปัจจัย-ผลผลิตระดับภาค และหาความเชื่อมโยงทางพื้นที่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาการผลิตทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยได้มีการศึกษาการไหลเวียนและผลกระทบไปข้างหน้า และข้างหลังของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสองสาขานี้

ปราโมทย์ สุกใส ทำการศึกษาเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักในเรื่องความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบกิจกรรมแบบเชื่อมโยงไปข้างหน้า และกิจกรรมแบบเชื่อมโยงไปข้างหลัง มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา รวมทั้งศึกษาลักษณะของกิจกรรม การกระจายตัวของกิจกรรม การลงทุน แรงงาน วัตถุดิบ และรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว

พิชญา ชามพูนท ได้ศึกษาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อการส่งออก โดยได้ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวที่มีต่อพื้นที่เมืองและชนบทจากการดำเนินกิจกรรมของอุตสาหกรรมโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดรายได้แก่พื้นที่โดยการจ้างแรงงานและการซื้อปัจจัยการผลิต ตลอดจนพิจารณาค่าความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ การดำเนินกิจกรรมจากการกระจายผลผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของกิจกรรมดังกล่าว

สำหรับการศึกษาหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป มีนักวิจัยได้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

กฤษฎาวรรณ พรหมชนะ ได้ศึกษาหายุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย ในภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดแผนแม่บทในการพัฒนา

อุตสาหกรรมดังกล่าว โดยได้แบ่งประเภทของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มตาม ลักษณะโครงสร้างและกระบวนการผลิต 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งเน้นหน่วยการผลิตจำนวนมาก (Mass Production) และเป็นผู้ส่งออกรเอง ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพปานกลางจนถึงสูง เพื่อตอบสนองตลาดบน มีหน่วยการผลิตเป็นของตนเอง กลุ่มลูกค้าของผู้ประกอบการ กลุ่มนี้ ได้แก่ ประเทศที่พัฒนาแล้ว

2. กลุ่มผู้ประกอบการซึ่งรับส่วนแบ่งการผลิตจากผู้ประกอบการผลิตเพื่อการส่งออก ผู้ประกอบการกลุ่มนี้รับการผลิตจากผู้ประกอบการอื่น ซึ่งผู้ว่าจ้างจะทำการควบคุมคุณภาพของผลผลิต มีระบบการผลิตเป็นลักษณะอุตสาหกรรมที่เน้นหน่วยการผลิตจำนวนมาก ใช้แรงงานประมาณ 30 – 150 คน สถานที่ตั้งโรงงานมักอยู่ชานเมืองเพื่อลดต้นทุนในการผลิต

3. กลุ่มผู้ประกอบการค้าปลีกและค้าส่งสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผู้ประกอบการ กลุ่มนี้จะขายสินค้าให้กับผู้ซื้อทั้งในลักษณะค้าปลีกและค้าส่งให้กับผู้ขายรายย่อย ลักษณะของการผลิตใช้วิธีจ้างเหมาผู้ผลิตรายย่อย ทำให้สินค้ามีคุณภาพต่ำปานกลางถึงต่ำกว่ามาตรฐานและมีคุณภาพไม่คงที่ จึงเป็นสินค้าที่มีราคาถูก ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ มีสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในบริเวณบ้านพักอาศัย เช่น ทาวน์เฮ้าส์ ในบริเวณชานเมืองของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อลดต้นทุนการผลิตสินค้า เพราะมีแรงงานที่มีคุณภาพจำนวนมาก การส่งออกของผู้ประกอบการ กลุ่มนี้ เกิดขึ้นโดยผู้ซื้อชาวต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาซึ่งต้องการสินค้านำเข้าราคาถูกเดินทางมาแสวงหาสินค้าด้วยตัวเอง

4. กลุ่มผู้ประกอบการซึ่งรับส่วนแบ่งการผลิตจากผู้ประกอบการค้าปลีก และค้าส่ง ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ทำการผลิตในลักษณะอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มักใช้แรงงานนอกระบบเพื่อลดต้นทุนการผลิต สถานที่ตั้งของโรงงานมักเป็นที่อยู่อาศัยตามชานเมืองของกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด แรงงานที่ใช้มาจากแรงงานที่หารายได้เสริมจากเวลาว่างจากการทำเกษตรกรรม

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร จะเป็นการศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำที่สำคัญที่สุดในสายอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญทั้งทางด้านรายได้ ด้านการจ้างแรงงาน และด้านการส่งออกเพื่อนำรายได้เข้าสู่ภาค รวมถึงการพิจารณาแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ซึ่งมีประเด็นในการศึกษาประกอบไปด้วย พัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ในอดีต โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

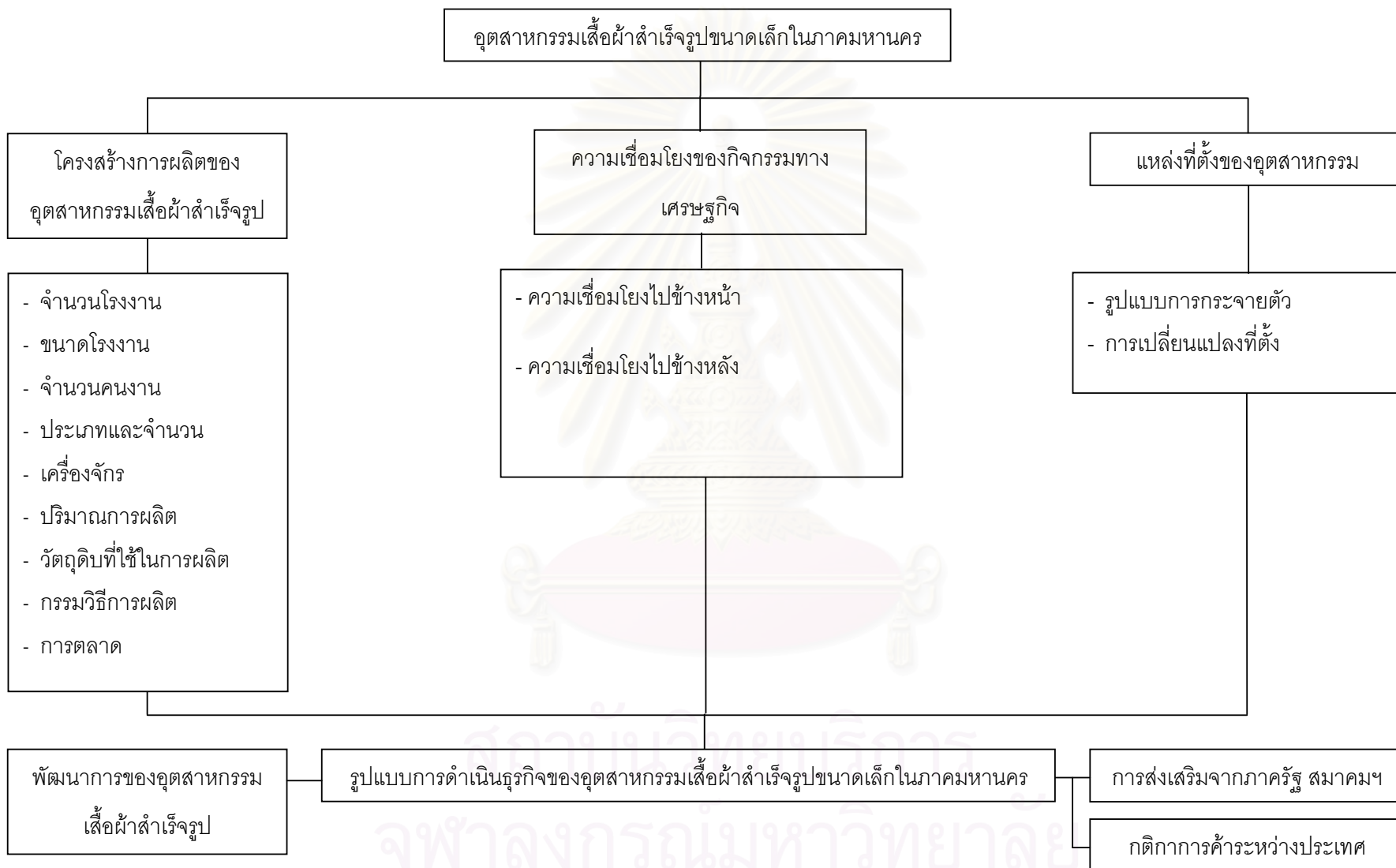
ซึ่งจะทำให้เข้าใจสถานการณ์ผลิตในปัจจุบัน การส่งเสริมจากภาครัฐ หรือสมาคมฯ เพื่อวิเคราะห์ แนวโน้มของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอนาคต ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อทราบถึงวงจรการผลิต และการศึกษาแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อทราบถึงปรากฏการณ์ทางพื้นที่ และปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์นั้นๆ

โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นการศึกษาถึง จำนวนผู้ผลิต จำนวนแรงงาน จำนวนเครื่องจักร ขนาดโรงงาน ปริมาณการผลิตและการบริโภค กรรมวิธีการผลิต และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ซึ่งจะทำให้เข้าใจสถานการณ์ผลิตในปัจจุบัน

พัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นการศึกษาถึงวิวัฒนาการของ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปด้านพัฒนาการการผลิต การส่งเสริมจากภาครัฐ หรือสมาคมฯ ซึ่งจะ ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ในอดีต และแนวโน้มของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในอนาคต

ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาถึงความเชื่อมโยงไปข้างหน้า ความเชื่อมโยงไป ข้างหลังของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่ง ความเชื่อมโยงไปข้างหน้าจะศึกษาถึงตลาด วิธีการจำหน่าย และวิธีการขนส่ง ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สำเร็จรูป ผู้ซื้อเพื่อนำไปเป็นปัจจัยการผลิตต่อ ความเชื่อมโยงไปข้างหลังจะศึกษาถึงผู้ขายปัจจัย การผลิตให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สำเร็จรูปจะศึกษาถึงความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งภายในและภายนอกภาค และการจ้างช่วงการผลิต การศึกษาจะเน้นไปในเรื่องของสถานที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต และ วิธีการขนส่ง โดยการสำรวจความเชื่อมโยง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยนำเข้าและสินค้าที่ออกจากกระบวนการ ผลิต

การศึกษาแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการศึกษา การศึกษาถึงรูปแบบการ กระจายตัวของอุตสาหกรรมนั้นส่วนมากจะใช้วิธีการวิเคราะห์ความใกล้เคียง ทำให้เราสามารถ ทราบถึงรูปแบบการกระจายตัวได้ รวมถึงการศึกษาถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งของ โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ลักษณะของทำเลที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รูปที่ 2.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 สภาพพื้นฐานและข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่ พื้นที่ภาคมหานคร ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญด้านต่างๆ ที่มีการเติบโตแบบรวมศูนย์ทั้งด้านการบริหารราชการ อุตสาหกรรม การค้า การคมนาคมขนส่ง การศึกษาและการบริการสังคมด้านอื่นๆ ของประเทศ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 7,758 ตารางกิโลเมตร มีขอบเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	จดแนวเขตจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	จดแนวเขตจังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	จดแนวเขตจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสงคราม

งานวิจัยฉบับนี้ ได้จำแนกพื้นที่ภาคมหานครออกเป็นกลุ่มเขตและกลุ่มอำเภอต่างๆ ประกอบด้วยเขตเมืองชั้นใน เขตต่อเมือง เขตชานเมือง และเขตชนบท เกณฑ์การจำแนกกลุ่มเขตและกลุ่มอำเภอ ได้พิจารณาตามการกำหนดในการวางและจัดทำผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1) ดังนี้

1. เขตเมืองชั้นใน ได้แก่ กลุ่มเขตของกรุงเทพมหานครที่ส่วนใหญ่มีระดับความหนาแน่นของประชากรสูงกว่า 10,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรที่ค่อนข้างคงที่หรือมีแนวโน้มการลดลงของประชากร เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนในระยะแรกและพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ สถานที่ราชการ สถานศึกษา ย่านธุรกิจการค้าหนาแน่น ประกอบด้วยศูนย์กลางเมืองเดิมและเขตต่างๆ แบ่งเป็นพื้นที่ฝั่งตะวันออก คือ เขตพระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี บางรัก ดุสิต บางซื่อ จตุจักร ห้วยขวาง

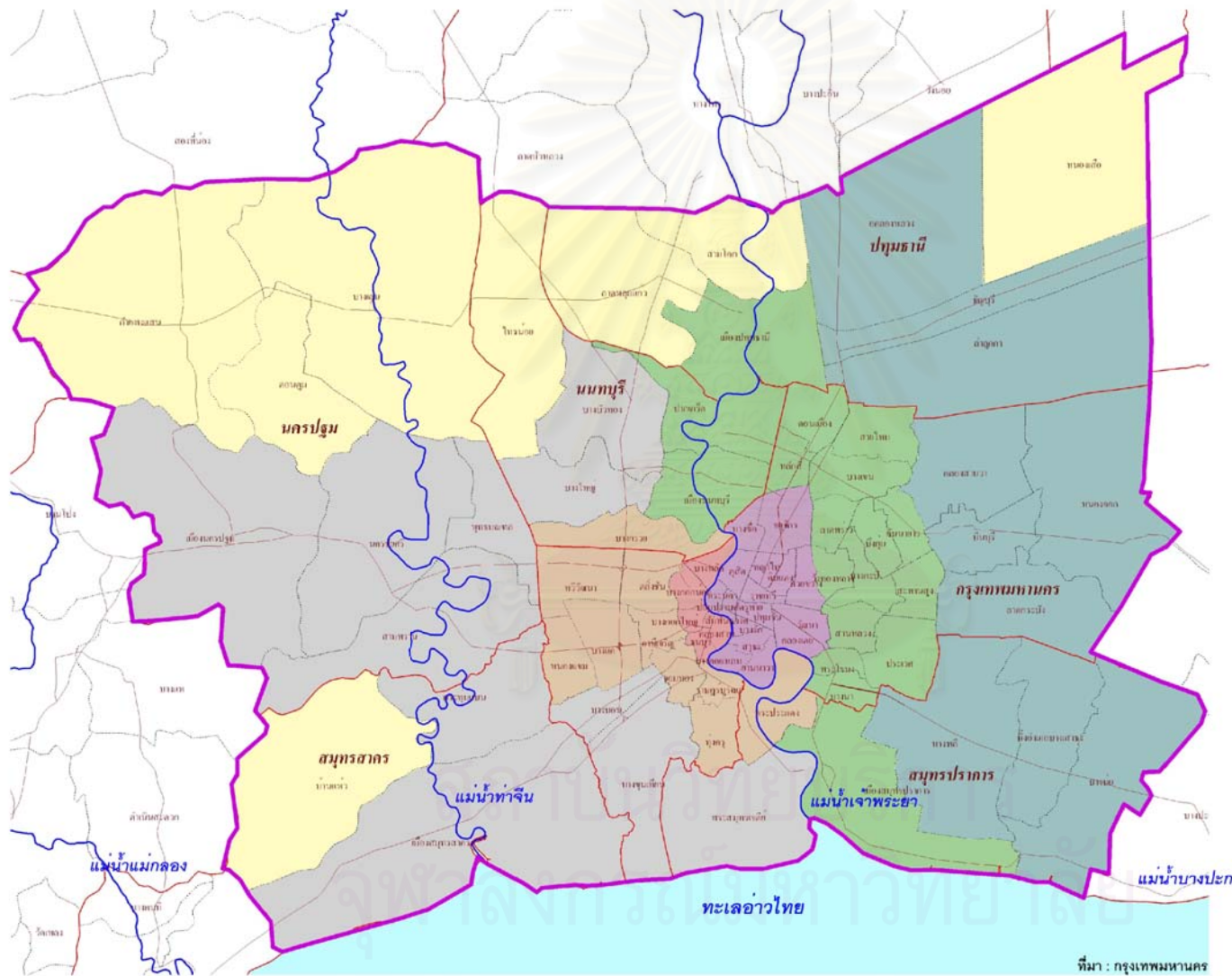
ดินแดง พญาไท คลองเตย วัฒนา สาทร ยานนาวา และบางคอแหลม และพื้นที่ฝั่งตะวันตก คือ เขตบางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ธนบุรี และคลองสาน

2. เขตต่อเมือง ได้แก่ กลุ่มเขตของกรุงเทพมหานครและกลุ่มอำเภอของปริมณฑลที่ตั้งอยู่ในรัศมีระหว่าง 10-20 กิโลเมตรจากศูนย์กลางเมือง โดยมีความหนาแน่นของประชากรระหว่าง 3,000-10,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในระดับปานกลาง ประกอบด้วย พื้นที่ทางฝั่งตะวันออก ได้แก่ เขตดอนเมือง หลักสี่ บางเขน สายไหม ลาดพร้าว บางกะปิ วังทองหลาง พระโขนง บางนา ประเวศ สวนหลวง บึงกุ่ม คันนายาว สะพานสูง กรุงเทพมหานคร อำเภอเมืองนนทบุรี ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ และทางฝั่งตะวันตก คือ เขตตลิ่งชัน ทวีวัฒนา ภาษีเจริญ บางแค หนองแขม ราษฎร์บูรณะ ทุ่งครุ จอมทอง กรุงเทพมหานคร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

3. เขตชานเมือง ได้แก่ กลุ่มเขตของกรุงเทพมหานคร และกลุ่มอำเภอของปริมณฑลที่ตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองเกินกว่า 20 กิโลเมตร โดยมีความหนาแน่นประชากรระหว่าง 1,000-3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในระดับสูง ประกอบด้วย พื้นที่ฝั่งตะวันออก ได้แก่ เขตมีนบุรี คลองสามวา หนองจอก และลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร อำเภอคลองหลวง ัญบุรี และอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อำเภอบางพลี บางเสาธง และอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และพื้นที่ฝั่งตะวันตก คือ เขตบางขุนเทียน และเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร อำเภอบางบัวทอง และอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอเมืองสมุทรสาคร และอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอเมืองนครปฐม นครชัยศรี พุทธมณฑล และอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4. เขตชนบท ได้แก่ กลุ่มอำเภอของปริมณฑลที่ตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองเกินกว่า 20 กิโลเมตรโดยมีความหนาแน่นประชากรส่วนใหญ่มีน้อยกว่า 1,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในระดับต่ำ ประกอบด้วยพื้นที่ฝั่งตะวันออก คือ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่ฝั่งตะวันตก คือ อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอกำแพงแสน ดอนตูม และอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

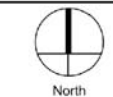
แผนที่ 3.1 แสดงพื้นที่ภาคมหานคร

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื่อนำเข้าซึ่งมีรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

- สัญลักษณ์**
- เขตระดับจังหวัด
 - เขตระดับตำบล
 - ถนน
 - แม่น้ำ
- พื้นที่ศึกษามหานคร**
- เขตเมืองชั้นในฝั่งตะวันออก
 - เขตเมืองชั้นในฝั่งตะวันตก
 - เขตเมืองฝั่งตะวันออก
 - เขตเมืองฝั่งตะวันตก
 - เขตชานเมืองฝั่งตะวันออก
 - เขตชานเมืองฝั่งตะวันตก
 - เขตชนบท

นางสาว สุชีรา เจริญศิริชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : กรุงเทพมหานคร

3.1.1 เศรษฐกิจของภาคมหานคร

จากตาราง 3.1.1 และ 3.1.2 แสดงให้เห็นว่าภาคมหานครมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2547 ตามราคาประจำปี มีมูลค่า 2,895,287 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 มูลค่า 712,933 ล้านบาท สาขาเศรษฐกิจที่เป็นสาขานำของภาค คือ สาขาการผลิตอุตสาหกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 1,086,133 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 มูลค่า 260,186 ล้านบาท รองลงมาคือสาขาการขยส่ง การขายปลีก และการซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือนมีมูลค่า 506,450 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 มูลค่า 85,475 ล้านบาท และสาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคมมีมูลค่า 333,042 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2542 มูลค่า 78,991 ล้านบาท ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าเกือบทุกจังหวัดในภาคมหานครมีสาขาเศรษฐกิจที่เป็นสาขานำคือสาขาการผลิตอุตสาหกรรม มีเพียงกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียวที่สาขาการผลิตอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าเป็นลำดับที่สองของจังหวัด แต่ก็ยังมีมูลค่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภาค สาขาการผลิตอุตสาหกรรมจึงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่มีมูลค่าสูงสุดของภาคมหานคร

3.1.2 แหล่งงานในภาคมหานคร

ตาราง 3.2 แสดงว่าจำนวนประชากรในภาคมหานครในปี พ.ศ.2548 มี 12,201,818 คน มีผู้มีงานทำทั้งหมด 6,825,849 คิดเป็นร้อยละ 55.94 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในภาค เมื่อดูสัดส่วนของผู้มีงานทำของกรุงเทพมหานครเทียบกับสัดส่วนผู้มีงานทำในภาคมหานคร พบว่ากรุงเทพมหานครเป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญของภาคมหานคร ผู้มีงานทำในกรุงเทพมหานครทั้งหมดมีถึงร้อยละ 65.43 ส่วนจังหวัดอื่นๆ ในภาคมีสัดส่วนผู้มีงานทำเฉลี่ยร้อยละ 6.91 ของผู้มีงานทำทั้งหมดในภาคมหานคร ซึ่งจังหวัดที่มีสัดส่วนผู้มีงานทำรองจากกรุงเทพมหานคร คือ สมุทรปราการ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรสาคร

ตาราง 3.1.1 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด จำแนกตามราคาประจำปี จำแนกเป็นรายจังหวัด และสาขาการผลิต ปี 2542

(ล้านบาท)

สาขาเศรษฐกิจ	รวม	ภาคเกษตร		นอกภาคเกษตร													
		สาขา เกษตรกรรม	การ ประมง	การทำ เหมือง แร่	การผลิต อุตสาหกรรม	การ ไฟฟ้า ก๊าซ	การ ก่อสร้าง	การขาย ส่ง การ ขายปลีก	โรงแรม และ ภัตตาคาร	การ ขนส่ง	ตัวกลาง ทาง การเงิน	บริการด้าน อสังหา ิมทรัพย์	การ บริหาร ราชการ	การศึกษา	การบริการ ด้านสุขภาพ	การ ให้บริการ ชุมชน	ลูกจ้างใน ครัวเรือน
ภาคมหานคร	2,182,354	12,571	16,905	1,003	825,947	53,656	71,392	420,975	180,487	254,051	92,248	68,231	66,027	40,975	28,519	44,839	4,530
กรุงเทพมหานคร	1,482,520	1,316	271	0	329,519	28,157	59,384	376,761	163,227	235,678	78,306	55,178	59,947	31,097	21,125	38,603	3,950
นครปฐม	74,235	6,313	1,390	555	38,160	2,828	1,464	8,175	2,756	2,666	2,025	1,862	1,826	2,601	969	561	86
นนทบุรี	64,791	1,281	195	0	22,606	2,829	4,192	9,117	4,417	4,260	4,222	3,693	1,214	2,369	2,152	2,013	233
ปทุมธานี	131,687	2,441	203	79	95,768	5,988	1,873	8,272	4,350	1,885	1,740	2,566	1,386	2,077	1,317	1,677	65
สมุทรปราการ	300,523	549	9,989	0	236,538	8,859	3,363	13,830	4,863	7,396	4,757	3,542	1,135	1,980	2,155	1,394	175
สมุทรสาคร	128,599	670	4,858	368	103,356	4,995	1,116	4,821	875	2,167	1,198	1,391	519	852	802	592	21

ตาราง 3.1.2 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด จำแนกตามราคาประจำปี จำแนกเป็นรายจังหวัด และสาขาการผลิต ปี 2547

(ล้านบาท)

สาขาเศรษฐกิจ	รวม	ภาคเกษตร		นอกภาคเกษตร													
		สาขา เกษตรกรรม	การ ประมง	การทำ เหมือง แร่	การผลิต อุตสาหกรรม	การ ไฟฟ้า ก๊าซ	การ ก่อสร้าง	การขาย ส่ง การ ขายปลีก	โรงแรม และ ภัตตาคาร	การ ขนส่ง	ตัวกลาง ทาง การเงิน	บริการด้าน อสังหา ิมทรัพย์	การ บริหาร ราชการ	การศึกษา	การบริการ ด้านสุขภาพ	การ ให้บริการ ชุมชน	ลูกจ้างใน ครัวเรือน
ภาคมหานคร	2,895,287	18,150	26,279	1,131	1,086,133	77,702	78,188	506,450	227,301	333,042	158,063	86,380	121,134	51,406	39,949	78,678	5,300
กรุงเทพมหานคร	1,908,140	2,090	326	0	388,925	41,896	51,707	448,576	206,692	307,761	138,140	69,858	111,206	38,582	29,282	68,442	4,657
นครปฐม	111,665	8,626	3,005	573	63,520	3,359	3,482	9,672	1,979	3,771	2,683	2,203	2,773	3,346	1,682	881	110
นนทบุรี	83,749	2,351	233	29	28,222	3,796	6,225	10,970	4,932	4,277	6,327	4,533	2,486	2,791	2,672	3,647	260
ปทุมธานี	149,211	3,802	266	108	95,874	7,801	7,241	8,214	6,055	4,172	2,450	3,634	2,140	2,707	1,971	2,710	65
สมุทรปราการ	416,732	541	10,188	0	325,142	14,036	6,239	22,802	6,774	9,612	6,882	4,363	1,711	2,801	3,152	2,307	184
สมุทรสาคร	225,790	741	12,260	421	184,450	6,814	3,295	6,216	869	3,450	1,582	1,790	818	1,178	1,192	691	24

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 3.2 กำลังแรงงาน การมีงานทำและการว่างงาน ปีพ.ศ.2548

จังหวัด	จำนวนประชากร	จำนวนกำลังแรงงานปัจจุบัน	จำนวนผู้มีงานทำ	จำนวนผู้ว่างงาน
กรุงเทพมหานคร	8,107,397	4,545,654	4,466,064	79,590
(%)	66.44	65.48	65.43	68.29
นครปฐม	935,978	559,517	552,853	6,664
(%)	7.67	8.06	8.10	5.72
นนทบุรี	890,019	495,954	488,073	7,881
(%)	7.29	7.14	7.15	6.76
ปทุมธานี	680,242	386,498	378,824	7,674
(%)	5.57	5.57	5.55	6.58
สมุทรปราการ	1,111,918	664,103	651,516	12,587
(%)	9.11	9.57	9.54	10.80
สมุทรสาคร	476,264	290,676	288,519	2,157
(%)	3.90	4.19	4.23	1.85
ภาคมหานคร	12,201,818	6,942,402	6,825,849	116,553

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และจากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาสถิติสะสมจำนวนโรงงาน ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในภาคมหานคร (ตาราง 3.3) แล้วพบว่าในภาคมหานครจำนวนโรงงานในภาคสิ่งทอมีสัดส่วนจำนวนโรงงานร้อยละ 10 ของโรงงานทั้งหมดในภาค ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับเงินลงทุนในภาคสิ่งทอเมื่อเทียบกับเงินลงทุนทั้งหมดของภาคมหานคร แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนคนงานแล้วพบว่าแรงงานในภาคสิ่งทอมีสัดส่วนถึงร้อยละ 19 แสดงว่าโรงงานในภาคสิ่งทอมีส่วนสำคัญในการจ้างงานในภาคมหานคร และถ้าพิจารณารายจังหวัดในภาคมหานครแล้ว พบว่าสัดส่วนจำนวนโรงงาน เงินลงทุน และคนงาน มีความคล้ายคลึงกับสัดส่วนในภาค มีเพียงจังหวัดปทุมธานีที่มีสัดส่วนจำนวนโรงงานร้อยละ 3 ส่งผลให้มีจำนวนเงินลงทุน และจำนวนคนงานน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนจังหวัดนนทบุรีถึงแม้ว่าจะมีสัดส่วนจำนวนโรงงานและเงินลงทุนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนของภาค แต่มีการจ้างแรงงานในภาคสิ่งทอมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 21 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคนงานทั้งหมดในจังหวัด

ตาราง 3.3 สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในภาคมหานคร ตาม
พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 จำแนกตามจังหวัด ณ สิ้นปี 2548

จังหวัด	โรงงาน ทั้งหมด	โรงงาน สิ่งทอ	เงินลงทุน ทั้งหมด	เงินลงทุน ภาคสิ่งทอ	คนงาน ทั้งหมด	คนงาน สิ่งทอ
กรุงเทพมหานคร	19,306	2,446	283,587	26,442	565,242	169,001
(%)	89	11	91	9	77	23
สมุทรปราการ	6,752	736	481,396	52,951	476,058	97,503
(%)	90	10	90	10	83	17
สมุทรสาคร	4,258	504	151,041	31,221	270,942	62,856
(%)	89	11	83	17	81	19
นนทบุรี	1,967	91	58,134	6,354	76,658	19,865
(%)	96	4	90	10	79	21
ปทุมธานี	2,372	86	167,903	7,709	201,200	21,519
(%)	97	3	96	4	90	10
นครปฐม	2,675	303	92,433	16,307	135,197	35,819
(%)	90	10	85	15	79	21
ภาคมหานคร	37,330	4,166	1,234,494	140,983	1,725,297	406,563
(%)	90	10	90	10	81	19

ที่มา : สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

เห็นได้ว่าภาคสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อภาคมหานคร โดยมีสัดส่วนของจำนวนโรงงาน และเงินลงทุน ร้อยละ 10 ของจำนวนโรงงานและเงินลงทุนทั้งหมดในภาคมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนจำนวนคนงานมีสัดส่วนถึงร้อยละ 19 ของจำนวนคนงานทั้งหมดในภาคมหานคร ทำให้ภาคสิ่งทอจึงเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการจ้างงานในภาคมหานคร

3.2 วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจ แหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่และความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างกิจกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก รวมถึงความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ในภาคมหานคร โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลการขออนุญาตประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม มาทำการสุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดการเลือกพื้นที่ศึกษา การเก็บข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

3.2.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ที่มีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 ที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทที่ 28 โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีใช้รองเท้าอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ข้อมูล ณ ปี พ.ศ.2548 เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ส่วนการเลือกพื้นที่ศึกษาสำหรับงานวิจัยนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ จึงไม่อาจที่จะทำการศึกษาในพื้นที่ภาคทั้งหมดได้ แต่ได้พยายามเลือกพื้นที่ศึกษาให้มีความครอบคลุมทุกลักษณะของกลุ่มประชากรมากที่สุด โดยแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล สำหรับกรุงเทพมหานครได้แบ่งพื้นที่ ได้ทำการแบ่งพื้นที่เขตออกเป็น 12 กลุ่มเขต ตามนโยบายการพัฒนาเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน) ซึ่งเป็นการแบ่งกลุ่มเพื่อการพัฒนาตามศักยภาพหรือลักษณะเฉพาะของพื้นที่ตามโครงสร้างการพัฒนาเมืองที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ส่วนจังหวัดปริมณฑลจะทำการรวมพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มเดียว ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนในการเลือกพื้นที่ศึกษาดังนี้

1. จัดกลุ่มพื้นที่ตามความหนาแน่นของโรงงานฯ ในเขตพื้นที่ โดยการหาความหนาแน่นของโรงงานของแต่ละกลุ่มเขต/จังหวัด (กลุ่มเขต 12 เขตในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดปริมณฑล) แล้วนำมาเรียงลำดับ (Ranking) ตามความหนาแน่นของโรงงานในแต่ละพื้นที่

2. แบ่งกลุ่มพื้นที่ออกเป็น 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานมาก ปานกลาง และน้อย โดยพิจารณาจากค่าความหนาแน่นของโรงงานฯ ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.009 ถึง 5.444 (ตาราง 3.4) นำค่าความหนาแน่นของจำนวนโรงงานฯ ดังกล่าว มาแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

- ช่วงที่มีความหนาแน่นของโรงงานฯ น้อยกว่า 1.50 ให้เป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานน้อย
- ช่วงที่มีความหนาแน่นของโรงงานฯ ระหว่าง 1.50-3.00 ให้เป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานปานกลาง
- ช่วงที่มีความหนาแน่นของโรงงานฯ มากกว่า 3.00 ให้เป็นกลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานมาก

3. ทำการเลือกพื้นที่ศึกษา โดยพิจารณาเลือกจากค่าความหนาแน่นของโรงงานฯ ที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มตามข้อ 2 กลุ่มละ 1 กลุ่มเขต โดยพิจารณาเลือกเขตที่มีการกระจายตัวในพื้นที่ภาคมหานครมากที่สุด และมีจำนวนโรงงานในพื้นที่มากเพียงพอที่จะเก็บตัวอย่างได้

จากวิธีการเลือกพื้นที่ศึกษาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้กลุ่มเขตที่เป็นพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- กลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานน้อย ได้แก่ กลุ่มศรีนครินทร์ ประกอบด้วยเขต 3 เขต คือ ลาดกระบัง มีนบุรี ประเวศ ซึ่งได้เลือกเขตมีนบุรี และประเวศ และจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดปริมณฑล
- กลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานปานกลาง ได้แก่ กลุ่มลุมพินี ประกอบด้วยเขต 4 เขต คือ ปทุมวัน บางรัก สาทร และวัฒนา
- กลุ่มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของโรงงานมาก ได้แก่ กลุ่มกรุงธนบุรี ประกอบด้วยเขต 5 เขต ได้แก่ เขตธนบุรี บางกอกใหญ่ คลองสาน บางกอกน้อย และเขตบางพลัด

แล้วทำการเลือกเขตพื้นที่ศึกษาจากแต่ละกลุ่มเขต โดยพิจารณาเลือกเขตที่มีความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากที่สุด 2 ลำดับแรกจากแต่ละกลุ่มเขต (ตาราง 3.5) ทำให้ได้เขตที่เป็นพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- กลุ่มศรีนครินทร์ ได้แก่ เขตประเวศ และมีนบุรี
- จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ และพระประแดง
- กลุ่มลุมพินี ได้แก่ เขตสาทร และปทุมวัน
- กลุ่มกรุงธนบุรี ได้แก่ เขตคลองสาน และธนบุรี

ตาราง 3.4 แสดงจำนวนโรงงาน และความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ขนาดเล็ก แยกเป็นรายกลุ่มเขต

ลำดับ ที่	กลุ่มเขต	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวน โรงงาน	ความหนาแน่น ของโรงงาน (โรง/ตร.กม.)
กลุ่มที่มีความหนาแน่นของโรงงานมาก				
1	พื้นที่ กท 5 กลุ่มกรุงเทพมหานคร	44.086	240	5.444
2	พื้นที่ กท 6 กลุ่มตากสิน	59.881	220	3.674
กลุ่มที่มีความหนาแน่นของโรงงานปานกลาง				
3	พื้นที่ กท 2 กลุ่มดุสิต	35.796	76	2.123
4	พื้นที่ กท 1 กลุ่มรัตนโกสินทร์	19.548	41	2.097
5	พื้นที่ กท 4 กลุ่มเจ้าพระยา	73.352	117	1.595
กลุ่มที่มีความหนาแน่นของโรงงานน้อย				
6	พื้นที่ กท 12 กลุ่มสนามชัย	186.173	173	0.929
7	พื้นที่ กท 3 กลุ่มวิภาวดี	84.561	76	0.899
8	พื้นที่ กท 11 กลุ่มมหาสวัสดิ์	159.979	75	0.469
9	พื้นที่ กท 8 กลุ่มบูรพา	150.181	58	0.386
10	พื้นที่ กท 10 กลุ่มศรีนครินทร์	239.994	32	0.138
11	พื้นที่ กท 7 กลุ่มพระนครเหนือ	168.239	20	0.119
12	สมุทรปราการ	936.417	57	0.061
13	สมุทรสาคร	492.04	16	0.033
14	พื้นที่ กท 9 กลุ่มสุวินทวงศ์	110.686	3	0.027
15	นนทบุรี	853.795	15	0.018
16	ปทุมธานี	924.104	8	0.009
17	นครปฐม	1,527.191	13	0.009

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และการคำนวณ

ตาราง 3.5 แสดงจำนวนโรงงาน และความหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็ก แยกเป็นรายเขต/อำเภอ

ลำดับ ที่	เขต/อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนโรงงาน	ความหนาแน่นของ โรงงาน (โรง/ตร.กม.)
พื้นที่ กท 5 กลุ่มกรุงธนบุรี				
1	คลองสาน	6.051	95	15.700
2	ธนบุรี	8.551	69	8.069
3	บางกอกใหญ่	6.18	35	5.663
4	บางพลัด	11.36	24	2.113
5	บางกอกน้อย	11.944	21	1.758
พื้นที่ กท 2 กลุ่มลุมพินี				
1	สาทร	9.326	47	5.040
2	ปทุมวัน	8.369	15	1.792
3	บางรัก	5.536	8	1.445
4	วัฒนา	12.565	7	0.557
พื้นที่ กท 10 กลุ่มศรีนครินทร์				
1	ประเวศ	52.49	18	0.343
2	มีนบุรี	63.645	9	0.141
3	ลาดกระบัง	123.859	5	0.048
สมุทรปราการ				
1	เมืองสมุทรปราการ	190.557	24	0.126
2	พระประแดง	73.368	6	0.082
3	บางพลี	259.992	17	0.065
4	กิ่งอำเภอบางเสาธง	114.79	5	0.044
5	พระสมุทรเจดีย์	120.378	5	0.042

ที่มา : จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และการคำนวณ

3.2.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ที่มีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการประเภทที่ 2801 (โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีไซร่งทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย

อย่าง ได้แก่ การตัดหรือการเย็บเครื่องนุ่งห่ม เข็มขัด ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เนกไท หูกระต่าย ปลอกแขน ถึงมือ ถุงเท้า จากผ้าหนังสัตว์ ขนสัตว์หรือวัสดุอื่น) ข้อมูล ณ ปลายปี 2548 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จาก สำนักเทคโนโลยีและการสื่อสาร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จากข้อมูลดังกล่าว พบว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 คน ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 1,240 โรงงาน ขนาดตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณได้จากสูตรของยามานะ (Yamane) โดยให้มีความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มร้อยละ 10 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จึงมีทั้งสิ้น 93 ตัวอย่าง

สูตรดังกล่าวคือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

แทนค่าได้

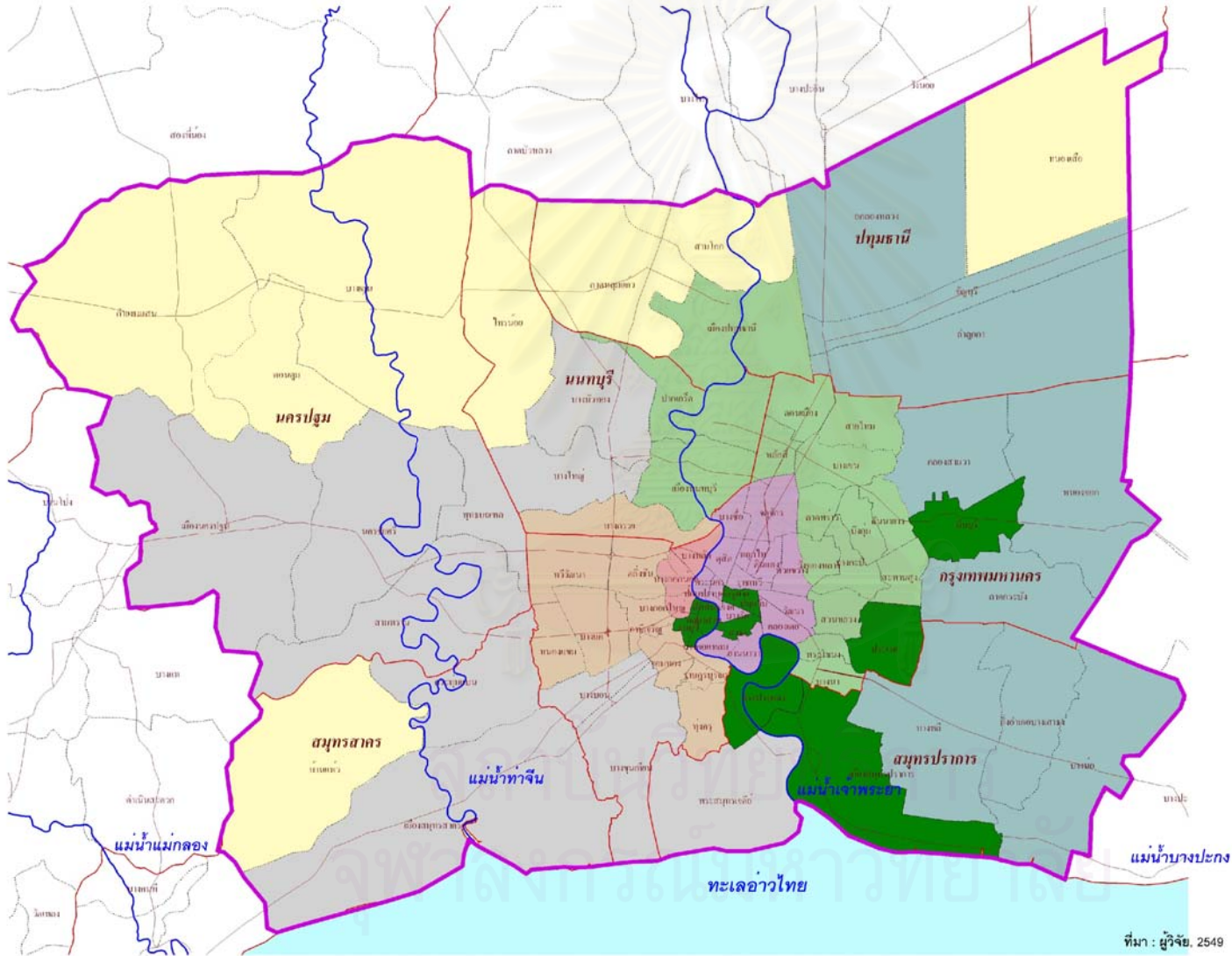
$$93 = \frac{1,240}{1 + (1,240 \times 0.10^2)}$$

ซึ่งในที่นี้

n	คือ	ขนาดของตัวอย่างที่ควรสุ่ม
N	คือ	ขนาดประชากรทั้งหมด
e	คือ	ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา ทำให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ศึกษามีดังนี้ เขตคลองสาน 31 ตัวอย่าง ชนบุรี 23 ตัวอย่าง สาทร 15 ตัวอย่าง ปทุมวัน 5 ตัวอย่าง มีนบุรี 3 ตัวอย่าง ประเวศ 6 ตัวอย่าง อำเภอเมืองสมุทรปราการ 8 ตัวอย่าง และอำเภอพระประแดง 2 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 93 ตัวอย่าง (ตาราง 3.6 และแผนที่ 3.2) จากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการ หรือ ผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในพื้นที่ศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในพื้นที่ศึกษา ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจนได้จำนวนแบบสอบถามตามที่ตั้งไว้

แผนที่ 3.2 พื้นที่ศึกษา

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื่อน้ำสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคหนานคร

สัญลักษณ์

- เขตระดับจังหวัด
- เขตระดับตำบล
- ถนน
- แม่น้ำ

พื้นที่ศึกษามณฑลนคร

- เขตเมืองชั้นใน ถึงระดับเขต
- เขตเมืองชั้นใน ถึงระดับเขต
- เขตเมือง ถึงระดับเขต
- เขตเมือง ถึงระดับโลก
- เขตชานเมือง ถึงระดับเขต
- เขตชานเมือง ถึงระดับโลก
- เขตชนบท
- พื้นที่ศึกษา

นางสาว สุธีรา เรืองรัมย์ชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

4 0 4 8 Kilometers

ที่มา : ผู้วิจัย, 2549

ตาราง 3.6 แสดงเขต/อำเภอ ที่เป็นพื้นที่ศึกษา และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ที่	เขต/อำเภอ	จำนวนโรงงาน	จำนวนตัวอย่าง
1	คลองสาน	95	31
2	ธนบุรี	69	23
3	ปทุมวัน	15	5
4	สาทร	47	15
5	มีนบุรี	9	3
6	ประเวศ	18	6
7	อำเภอเมืองสมุทรปราการ	24	8
8	อำเภอพระประแดง	6	2
	รวม	283	93

ที่มา : จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม และการคำนวณ

3.2.3 ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

- ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการออกสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกับผู้ประกอบการ หรือ ผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งด้านประเภทของสินค้าที่ผลิต จำนวนคนงาน และเครื่องจักร รวมทั้งการหาปัจจัยในการผลิต วิธีการผลิต และการขายสินค้า กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้วิจัยได้รายชื่อและที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม แต่เนื่องจากที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างนั้นตั้งอยู่กระจัดกระจาย ซึ่งต้องใช้เวลาและเงินทุนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องใช้ทั้งการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแนบจดหมายแนะนำตัวจากภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจดหมายขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ซึ่งอธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างได้ทราบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความเข้าใจในงานวิจัยชิ้นนี้และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งเป็นการประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายอีกด้วย

ในส่วนของการทดสอบแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์ก่อน โดยทำการสัมภาษณ์เจ้าของสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก รวมทั้งสิ้น 6 ตัวอย่าง

หลังการทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วจึงเริ่มทำการเก็บข้อมูลตามวิธีดังกล่าว

การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามตอบกลับรวมทั้งสิ้น 93 ตัวอย่าง แยกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 80 ตัวอย่าง และจากการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ 13 ตัวอย่าง จากแบบสอบถามที่ส่งไปถึงเจ้าของสถานประกอบการ 50 ตัวอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 26)

- ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและศักยภาพของพื้นที่ศึกษาในด้านต่างๆ โดยเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลหลายแห่งที่ได้มีการเก็บข้อมูลเป็นเอกสารทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนได้แก่

- 1) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - สำนักงานสถิติแห่งชาติ เก็บข้อมูลสถิติรายจังหวัด
- 2) กระทรวงอุตสาหกรรม
 - กรมโรงงานอุตสาหกรรม เก็บข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรม
 - กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เก็บข้อมูลสถิติอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม
- 3) หน่วยงานอื่นๆ
 - สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ เก็บข้อมูลสถิติอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
 - มูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย เก็บข้อมูลทั่วไปของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
 - สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย เก็บข้อมูลทั่วไปและสถิติอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม
 - สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานครเก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร และผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร
 - สำนักงานจังหวัด เก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของจังหวัด

3.2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการศึกษา

- ปัญหาการสำรวจภาคสนาม เนื่องจากการในการศึกษาเป็นโรงงานโรงงานขนาดเล็ก ตั้งปะปนอยู่กับที่อยู่อาศัย และโรงงานบางส่วนที่ปิดหรือย้ายสถานประกอบการไม่แจ้งข้อมูลไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้การค้นหาโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นไปด้วยความยากลำบาก

- ปัญหาผู้ประกอบการโรงงานบางแห่งไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามหรือให้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ตรงความเป็นจริง ซึ่งผู้ประกอบการมีความกังวลในเรื่องของการเสียภาษี การปิดบังความลับทางธุรกิจกับคู่แข่ง และคิดว่าการทำวิจัยไม่ได้มีประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจ

3.2.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- การศึกษาแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

เป็นการศึกษาในเรื่องของแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร เพื่อใช้อธิบายลักษณะของแหล่งที่ตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร โดยการนำข้อมูลการขออนุญาตประกอบกิจการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ขออนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมมาทำการอธิบายแหล่งที่ตั้ง และนำข้อมูลปีที่เปิดดำเนินการมาอธิบายลักษณะแหล่งที่ตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

- การศึกษาถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความเชื่อมโยงทางพื้นที่

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม การออกภาคสนาม และข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การกระจายความถี่ของข้อมูล การหาค่าร้อยละ และการแสดงแผนที่ในส่วนของความเชื่อมโยงทางพื้นที่ โดยมีประเด็นในการศึกษาดังนี้

1) การศึกษาถึงสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ แหล่งผลิตวัตถุดิบ สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร การส่งเสริมจากภาครัฐ รวมถึงกติกการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงภาพรวมการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ และภาคมหานคร

2) การศึกษาถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งจะแบ่งแนวทางในการศึกษาออกเป็นความเชื่อมโยงไปข้างหน้า และความเชื่อมโยงไปข้างหลัง โดยที่การศึกษาถึงความเชื่อมโยงไปข้างหลังคือการวิเคราะห์หน่วยผลิตที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย วิธีการขนส่ง และแหล่งขายวัตถุดิบ อันได้แก่ ผ้าทอ ด้าย กระจุมชิป และวัสดุตกแต่ง ส่วนการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงไปข้างหน้าเป็นการศึกษาถึง วิธีการจำหน่าย แหล่งตลาด และวิธีการขนส่งสินค้า โดยการสำรวจความเชื่อมโยง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยนำเข้าและสินค้าที่ออกจากกระบวนการผลิต ซึ่งบอกได้จากปัจจัยนำเข้าว่ามีการขนส่งมาจากแหล่งใด มีวิธีการอย่างไร และการกระจายสินค้าว่าการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากโรงงานขนาดเล็กนี้มีการกระจายสินค้าไปที่ใด และจะนำข้อมูลจากการศึกษาแหล่งที่ตั้ง และสภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สภาพทั่วไป และแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

สภาพทั่วไป และแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร เป็นการศึกษาในเรื่องของประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ แหล่งผลิตวัตถุดิบ สภาพทั่วไป ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร การส่งเสริมจากภาครัฐ และกติก การค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงภาพรวมการ ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ และภาคมหานคร รวมทั้งศึกษาถึงแหล่งที่ตั้งของโรงงาน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร เพื่ออธิบายลักษณะของแหล่งที่ตั้ง ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

4.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาการตั้งแต่ก่อน ประวัติศาสตร์ ซึ่งได้มีการค้นพบว่ามีการใช้เข็มเย็บผ้าที่ทำด้วยกระดูกสัตว์ในการตัดเย็บเสื้อผ้า จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการนำเครื่องทอผ้าแบบที่กระตุกมาจากประเทศจีน ซึ่งสามารถทอ ได้เร็วกว่าฝีมือของไทย แต่ยังไม่เป็นที่นิยมของคนไทยมากนัก จนปี พ.ศ. 2478 กระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งโรงฝ้ายสยามโดยนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้ในการทอผ้าจากประเทศเยอรมัน เพื่อผลิตผ้าและสำลีสำหรับใช้ในกิจการทหาร จึงเป็นการเริ่มต้นการทอผ้าด้วยเครื่องจักรใน ประเทศไทย ส่วนจักรเย็บผ้าไม่มีหลักฐานปรากฏว่ามีการใช้ในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด แต่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากที่เคยผลิตเพื่อใช้ใน การบริโภคภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ตั้งแต่รัฐบาลได้เริ่มใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา การพัฒนาการของอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศไทย สามารถจำแนกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละ ฉบับได้ดังนี้ (ภัทรจิต, 2538 : 25-29)

4.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 รัฐบาลเน้นการส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน โดยเฉพาะ อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ และทดแทน การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ พัฒนาการของการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยจึงเริ่มจากการผลิต

แบบดั้งเดิมเพื่อใช้บริโภคภายในท้องถิ่น มาเป็นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าตามแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้

4.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนโดยเฉพาะกิจการของคนไทยและใช้วัตถุดิบภายในประเทศผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment : BOI) ซึ่งได้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มขึ้นในปี 2510 และในช่วงปีแรกของการส่งเสริมการลงทุนมีโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขอรับการส่งเสริมการลงทุน 15 ราย จากการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าวก่อให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนทางด้านเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากขึ้น โดยโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปแห่งแรกที่ได้รับการอนุมัติให้ส่งเสริมการลงทุนได้แก่ บริษัท ไทยการ์เม้นท์ เอ็กชพอร์ต จำกัด ซึ่งได้รับการอนุมัติในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2510 และในปีนี้เองที่ประเทศไทยได้ตัดสินใจทำข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อจำกัดการส่งออกผ้าฝ้ายบางชนิด และชุดนอนสตรีที่ทำด้วยผ้าฝ้าย

4.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519)

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออกอย่างชัดเจน ส่งผลให้รูปแบบของการผลิตอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงจากอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ไปสู่การผลิตการส่งออก ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2517 มูลค่าการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปทำรายได้ให้แก่ประเทศสูงเป็นอันดับที่ 9 ซึ่งนับเป็นปีแรกที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปมีมูลค่าการส่งออกติดอันดับสินค้าส่งออกสำคัญ 10 อันดับแรกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศ และในปี พ.ศ.2519 ประเทศไทยได้สมัครเข้าเป็นภาคีและทำข้อตกลงทวิภาคีว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป

ในช่วงแผนนี้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย ได้ร่วมกันก่อตั้งสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยขึ้น ในปีพุทธศักราช 2516 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างบทบาทและเป็นตัวแทนของอุตสาหกรรม ในเวทีต่างๆ ปัจจุบันสมาคมฯ มีที่ทำการตั้งอยู่ เลขที่ 127/36 อาคารปัญญาธานี ชั้น 31 ถนนนนทบุรี เขตยานนาวา กรุงเทพฯ และมีจำนวนสมาชิกทั้งบริษัทขนาดใหญ่และขนาดเล็กรวม 520 บริษัท โดยแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มๆ ตามหมวดสินค้าที่ผลิต คือ กลุ่มผู้ผลิตผ้ายัด (Knitwear Group) กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอ (Woven Group) กลุ่มผู้ผลิตผ้าถัก (Flat knit Group) และกลุ่มผู้ผลิตที่มีตราสินค้าและแฟชั่น (Fashion brand group)

4.1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ได้เน้นการกระจายการลงทุนออกสู่ภูมิภาคมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยเริ่มเกิดปัญหาการเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ อันเนื่องจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ซึ่งในช่วงนี้ได้เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ.2522-2523 ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อสูงขึ้นทั่วโลก อันทำให้ช่วงปี พ.ศ.2525 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก แต่จากการที่ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงทวิภาคีว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป กับประเทศสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรปไว้แล้ว ทำให้ผู้ผลิตและส่งออกสามารถขยายกำลังการผลิตได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมโดยรวมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

4.1.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ เน้นการส่งเสริมการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก ทำให้ในช่วงนี้การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของประเทศไทยขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะตลาดของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นตลาดตามข้อตกลง MFA

4.1.6 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

ในช่วงนี้ภาวะเศรษฐกิจโลกได้เริ่มกระเตื้องขึ้น ทำให้อำนาจการซื้อเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับราคาน้ำมันไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง อีกทั้งประเทศในกลุ่มนิคมเริ่มถูกประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางเศรษฐกิจ ทำให้ไทยมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ.2530 จึงเป็นปีแรกที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปได้ทำรายได้จากการส่งออกให้ประเทศไทยเป็นอันดับ 1 และผลจากการจำกัดปริมาณการส่งออก ทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยเริ่มพัฒนาคุณภาพของสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ส่งออก และพยายามหาตลาดใหม่โดยการกระจายสินค้าไปสู่ตลาดนอกข้อตกลง MFA มากขึ้น

4.1.7 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

ในช่วงนี้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และเร่งรัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้การเจรจา GATT รอบอุรุกวัยบรรลุผลสำเร็จในปี พ.ศ.2538 โดยความตกลงด้านสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ภายใต้ GATT ได้กำหนดให้มีการยกเลิกการควบคุมโควตาส่งออกทั้งหมดภายใน 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2548 ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นไป การค้าส่งออกของโลกจะดำเนินการไปอย่างเสรี

4.1.8 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

รัฐบาลเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีมากขึ้น ในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาขออนุญาตนำเข้าเครื่องจักรเพื่อทดแทนเครื่องจักรเดิมสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมก็ได้ลงนามความร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่น ภายใต้โครงการยกระดับเทคโนโลยีการทดสอบและตรวจสอบคุณภาพสิ่งทอไทย ซึ่งญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีอีกด้วย ในระหว่างปี พ.ศ.2540-2542 อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มมีการขยายตัวในด้านการส่งออกเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย สาเหตุที่มูลค่าส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นอาจเนื่องมาจากปัญหาภายในประเทศของประเทศคู่แข่ง เช่น อินโดนีเซีย และเกาหลี ทำให้ผู้นำเข้าต่างประเทศหันมาสนใจสั่งสินค้าจากไทยทดแทน จนปี พ.ศ.2544 มีการหดตัวลดลงอาจมีสาเหตุมาจากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าหลักของไทย เช่น การนำเข้าสินค้าในสหรัฐอเมริกาลดลงเนื่องมาจากการก่อวินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ.2544

4.1.9 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ อุตสาหกรรมหมวดสิ่งทอ โดยเฉพาะ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าทอ และผ้าถักมีการผลิตลดลง เนื่องจากเสียส่วนแบ่งตลาดส่งออกให้กับประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่า รวมทั้งได้รับผลกระทบต่อเนื่อง จากเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ทำให้คำสั่งซื้อชะลอลงมากในช่วงปลายปี พ.ศ.2544 และต่อเนื่องมาถึงครั้งแรกของปี พ.ศ.2545 ในปี พ.ศ.2547 การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจาก การที่ WTO จะยกเลิกระบบโควตาส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี พ.ศ.2548 มีผลให้ผู้ประกอบการเร่งการส่งออกตามโควต้ายังมีอยู่ นอกจากนี้ เนื่องจากประเทศจีนได้มีการใช้โควตาส่งออกไปเต็มโควตาที่ได้รับแล้ว จึงทำให้ประโยชน์ตกมายังประเทศไทยโดยมีคำสั่งซื้อสินค้าเข้ามาเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากสถิติส่งออกเครื่องนุ่งห่มของไทยไปตลาดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส มีการขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ, สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ)

ในช่วงแผนฯ นี้ ได้มีโครงการกรุงเทพเมืองแฟชั่นเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2546 เพื่อผลักดันประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมแฟชั่นในภูมิภาค มีการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัย

สนับสนุนตัวการประกอบการธุรกิจแฟชั่นที่ชัดเจน มีผลิตภัณฑ์แฟชั่นและตราสินค้าที่ขยายตลาดได้ทั้งในและต่างประเทศ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถทักษะต่างๆ ที่สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมแฟชั่นให้เข้มแข็ง แต่ได้มีการยกเลิกการสนับสนุนงบประมาณ โครงการนี้ในปี พ.ศ.2550

4.2 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจัดเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยอยู่ในส่วนของอุตสาหกรรมปลายน้ำ ซึ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอจะประกอบด้วยอุตสาหกรรมกลุ่มย่อยที่มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการผลิตและการค้าซึ่ง สามารถจำแนกตามขั้นตอนการผลิตได้ดังนี้ (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ , 2548 : 2-1 ถึง 2-4)

อุตสาหกรรมขั้นต้น หรืออุตสาหกรรมต้นน้ำ (Upstream Industry) ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ใช้เงินลงทุนสูงและมีการจ้างงานต่ำ (Capital Intensive) ซึ่งคืออุตสาหกรรมเส้นใย แบ่งเป็น เส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมต้นน้ำนี้จะนำไปเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมขั้นต่อไป คือ อุตสาหกรรมปั่นด้าย อุตสาหกรรมทอผ้า หรืออุตสาหกรรมทำแห อวน เป็นต้น

- อุตสาหกรรมเส้นใย สามารถแบ่งประเภทของเส้นใยออกเป็น 2 ลักษณะคือ เส้นใยธรรมชาติ ได้แก่ เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม ลินิน ป่าน ปอ เป็นต้น ซึ่งนิยมใช้เส้นใยฝ้ายมากที่สุด และประเทศไทยจำเป็นต้องนำเข้าฝ้ายจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด เนื่องจากภูมิอากาศของประเทศไทยไม่เหมาะสมกับการปลูกฝ้าย เส้นใยสังเคราะห์ ได้แก่ เส้นใยโพลีเอสเตอร์ เส้นใยไนลอน เส้นใยอะคริลิก และเส้นใยเรยอน อุตสาหกรรมเส้นใย เป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูง และปัญหาสำคัญทางด้านการผลิตวัตถุดิบ เพื่อป้อนให้กับอุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ และสามารถผลิตวัตถุดิบได้เพียงไม่กี่ชนิด

อุตสาหกรรมขั้นกลาง หรืออุตสาหกรรมกลางน้ำ (Middle stream Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่นำวัตถุดิบที่ผลิตได้จากอุตสาหกรรมต้นน้ำมาดำเนินการผลิตต่อเนื่องเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ทอผ้า ถักผ้า ฟอกย้อม และแต่งสำเร็จ เป็นต้น ซึ่งการผลิตสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีระดับสูง หรือนั่นการใช้แรงงานก็ได้

- อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบเส้นใยสังเคราะห์มาจากภายในประเทศเป็นหลัก แต่บางส่วนต้องนำเข้าฝ้ายจากต่างประเทศ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมปั่นด้าย ได้แก่ เส้นด้ายฝ้าย ซึ่งแบ่งเป็นเส้นด้ายสำหรับทอผ้า และเส้นด้ายสำหรับเย็บผ้า เส้นด้ายใยสังเคราะห์ ได้แก่ เส้นด้ายโพลีเอสเตอร์ เส้นด้ายไนลอน เส้นด้ายอะคริลิก และ

เส้นด้ายเรยอน ในอดีตจะผลิตเส้นด้ายฝ้ายเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันได้นำเส้นใย 2 ประเภทมาผสมกัน เพื่อให้เส้นด้ายมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของตลาด

- อุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้า เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากอุตสาหกรรมปั่นด้าย ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมทอผ้าและดักผ้า ได้แก่ ผ้าทอ ประกอบด้วยผ้าทอจากใยฝ้าย ใยสังเคราะห์ และใยผสม ผ้าดัก ประกอบด้วยผ้าดักจากใยฝ้าย ใยสังเคราะห์ และใยผสม

- อุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และตกแต่งสำเร็จ จัดเป็นอุตสาหกรรมขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตผ้าก่อนออกสู่ผู้บริโภคหรือโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยเพิ่มมูลค่าให้ผ้าฝืนในด้านความสวยงาม นำใช้สวมใส่สบาย และเพื่อให้เหมาะกับการใช้งานในกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ อุตสาหกรรมนี้ยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าฝืนถึง 2-3 เท่าตัว โดยผ่านกระบวนการฟอก คือ การทำให้ผ้าขาวและสะอาด ก่อนที่จะทำการย้อมสีและพิมพ์ตามที่ต้องการ แล้วจึงทำการตกแต่งสำเร็จคือ ทำให้ผ้ามีคุณสมบัติต่างๆ เช่น อ่อนนุ่ม มั่น เงา กันน้ำ หรือยับยาก เป็นต้น

อุตสาหกรรมขั้นปลาย หรืออุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream Industry) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการผลิตสิ่งทอ โดยใช้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ได้แก่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และอุตสาหกรรมการผลิตเคหะสิ่งทอ เป็นต้น

อุตสาหกรรมการสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ทั้ง 3 ขั้นตอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภทใหญ่ๆ คือ (ปรมัตถ์, 2549 : 43-45)

1) อุตสาหกรรมผลิตเส้นใย สามารถแบ่งเส้นใยออกเป็น 2 ประเภท คือ เส้นใยธรรมชาติ และเส้นใยประดิษฐ์

- เส้นใยธรรมชาติ วัตถุดิบสำคัญของการผลิตเส้นใยธรรมชาติในประเทศไทย ได้แก่ ฝ้าย และไหม ฝ้ายเป็นเส้นใยธรรมชาติที่ใช้ในการผลิตมาก ส่วนเส้นใยไหมเป็นเส้นใยที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศและมีผลต่อเศรษฐกิจไทย

- เส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยนำโพลีเมอร์ที่ได้จากการสังเคราะห์ของสารเคมีมาทำการปั่นเป็นเส้นใย ซึ่งอุตสาหกรรมเส้นใยในประเทศไทยมีการผลิตเส้นใยทั้งชนิดที่เป็นเส้นใยเซลลูโลส เช่น เส้นใยเรยอน และเส้นใยที่ไม่ใช่เซลลูโลส เช่น พอลีเอสเตอร์ ไนลอน และอะคริลิก

2) อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่รับเอาวัตถุดิบเส้นใยมาตีเกลียวหรือปั่นให้เป็นเส้นด้าย กระบวนการในการปั่นด้ายจำเป็นต้องมีการลงทุนมาก ใช้เทคโนโลยีระดับปานกลาง การวัดความละเอียดของเส้นด้ายที่ได้จากการปั่นจะวัดเป็นเบอร์ โดยเบอร์ด้ายยิ่งสูงมากเส้นด้ายก็จะยิ่งละเอียดมาก ซึ่งเบอร์นี้จะบอกถึงคุณภาพ และราคาของเส้นด้าย

3) อุตสาหกรรมทอผ้า เป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ประเภทแรกที่ได้มีการผลิตอย่างเป็นระบบ โดยอุตสาหกรรมทอผ้าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เส้นด้ายที่ได้จากการปั่นด้าย

มาผลิตเป็นผ้าผืน การผลิตผ้าผืนของอุตสาหกรรมทอผ้า ส่วนมากเป็นการผลิตตามคำสั่งของลูกค้า และเน้นที่คุณภาพ และความเร็วในการส่งมอบเป็นสำคัญ

4) อุตสาหกรรมถักผ้า เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เส้นด้ายมาถักให้เป็นรูปห่วง (Loop) เชื่อมต่อเข้าด้วยกันเป็นผืนผ้า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เช่น กุญมือ กุญเท้า เสื้อยืด ดังนั้นโรงงานถักผ้าส่วนใหญ่จึงเป็นโรงงานที่ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปด้วยพร้อมกัน มีความใกล้ชิดกันอย่างมาก

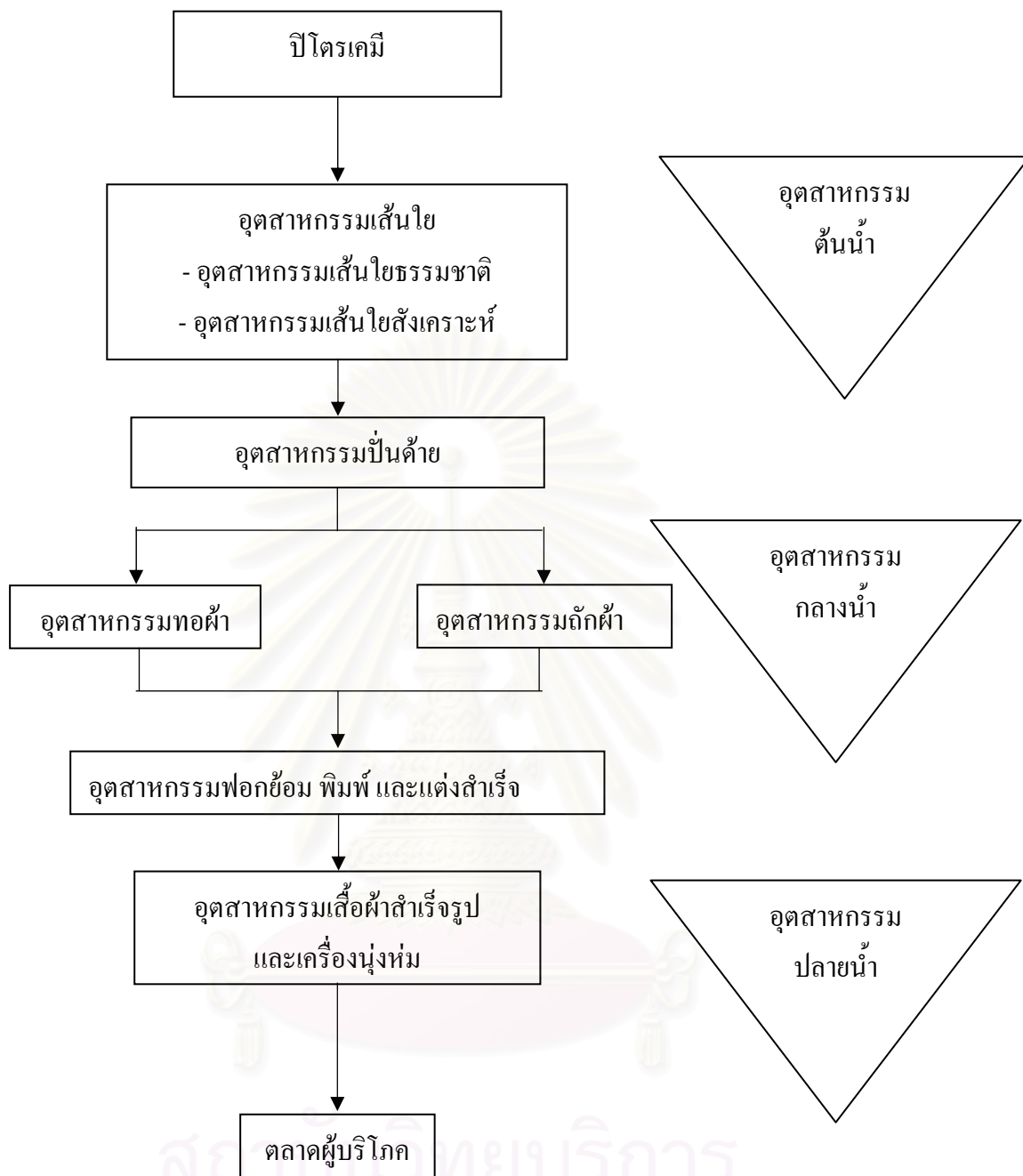
5) อุตสาหกรรมนอนวูฟเวน เป็นอุตสาหกรรมผ้าผืนที่ได้จากการนำเส้นใยมาทำการผลิตโดยตรง ทั้งนี้เส้นใยจะถูกทำให้เกาะกัน หรือโครงสร้างแผ่น เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งลดขั้นตอนในการผลิตโดยไม่ต้องผ่านการทำเป็นเส้นด้ายก่อน ผลผลิตที่ได้คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าอ้อมเด็ก ผ้าอ้อมผู้ใหญ่ ผ้าอนามัย ชุดผ้าตัดของแพทย์ และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในโรงพยาบาล เป็นต้น

6) อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์ และตกแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยมีกระบวนการแตกต่างกันตามผลิตภัณฑ์ที่ต้องการผลิตซึ่งอาจเป็นการย้อมเส้นด้าย ผ้าทอ หรือผ้าถัก

7) อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมปลายทางที่มีการส่งออก การจ้างงาน และจำนวนโรงงานมากที่สุด โดยขนาดของโรงงานมีความแตกต่างกันอย่างมาก

จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมขั้นสุดท้าย ของโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีการใช้วัตถุดิบ คือ ผ้าผืน และด้ายจากอุตสาหกรรมทอผ้า และปั่นด้าย โดยการพิจารณาโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น สามารถพิจารณาได้จากจำนวนผู้ผลิต จำนวนเครื่องจักร ขนาดของโรงงาน ปริมาณการผลิต และการบริโภค กรรมวิธีการผลิต และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ดังรูปที่ 4.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 4.1 โครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ
ที่มา : สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ , 2548 : 2-3

4.2.1 ขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

เกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานอุตสาหกรรม มีเกณฑ์การแบ่งอยู่ 2 เกณฑ์ คือ แบ่งตามจำนวนเงินลงทุน หรือแบ่งตามจำนวนคนงานที่มีอยู่ในโรงงานนั้น โดยแบ่งขนาดของโรงงานตามพระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ.2535 ออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2546)

- โรงงานขนาดเล็ก (Small Industry) จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ 1 มีข้อกำหนดตามเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานไว้ดังนี้ คือ หากใช้จำนวนคนงานเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดของโรงงาน พบว่า โรงงานขนาดเล็กจะต้องมีจำนวนคนงานน้อยกว่า 50 คน หรือหากใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานโดยใช้เงินลงทุนนั้น โรงงานขนาดเล็กจะต้องมีเงินลงทุนน้อยกว่า 50 ล้านบาท

- โรงงานขนาดกลาง (Medium Industry) จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ 2 มีการกำหนดเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานโดยถ้าใช้จำนวนคนงานเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาด พบว่า โรงงานขนาดกลางนั้นต้องมีคนงานตั้งแต่ 50 ถึง 200 คน หรือหากใช้เกณฑ์ในการแบ่งขนาดโรงงานตามจำนวนเงินลงทุนนั้น โรงงานขนาดกลางจะต้องมีเงินลงทุนตั้งแต่ 50-200 ล้านบาท

- โรงงานขนาดใหญ่ (Lager Industry) จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ 3 มีข้อกำหนดตามเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานไว้ คือ หากใช้จำนวนคนงานเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดของโรงงาน พบว่า โรงงานขนาดใหญ่จะต้องมีคนงานมากกว่า 200 คน หรือใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดโรงงานตามจำนวนเงินลงทุนนั้น โรงงานที่จัดว่าเป็นโรงงานขนาดใหญ่จะต้องเป็นโรงงานที่มีเงินลงทุนมากกว่า 200 ล้านบาท

ซึ่งในพระราชบัญญัติกรมโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ.2535 มีการออกกฎกระทรวงในเรื่องทำเลที่ตั้งของโรงงานไว้ ดังนี้

- ห้ามตั้งโรงงานทั้ง 3 จำพวกบริเวณบ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

- ห้ามตั้งโรงงานจำพวก 1, 2 ภายในระยะ 50 เมตร และห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ 3 ภายในระยะ 100 เมตร จากเขตติดต่อสาธารณสถาน ได้แก่ โรงเรียนหรือสถานับการศึกษา วัด หรือศาสนสถาน โรงพยาบาล โบราณสถาน และสถานที่ทำการของหน่วยงานของรัฐ

4.2.2 จำนวนโรงงาน

การก่อตั้งโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยเกี่ยวข้องกับหน่วยงานสำคัญ 2 แห่ง ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมทำหน้าที่ออกใบอนุญาตให้ตั้งโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากกรรรวบรวมประกาศนโยบายอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 สามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการอนุญาตตั้งหรือระงับโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้ดังนี้ (ภัทรจิต, 2538: 40-44)

ตั้งแต่วันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2524 โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ตั้งโดยไม่ได้รับอนุญาตสามารถยื่นขออนุญาตการตั้งหรือขยายโรงงานได้ภายใน 45 วัน

ตั้งแต่วันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2524 โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตั้งหรือขยายโรงงานจะต้องใช้เครื่องจักรใหม่ซึ่งรวมทั้งอุปกรณ์และอะไหล่รวมทั้งชิ้นส่วนต่างๆ ด้วย

ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2527 โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอทุกประเภทที่รับการอนุญาตให้ตั้งหรือขยายจะต้องใช้เครื่องจักรใหม่ ในกรณีที่น่าเครื่องจักรใหม่มาทดแทนเครื่องจักรเดิมให้ถอดถอนเครื่องจักรเดิมออกไปหรือส่งออกไปต่างประเทศ และการนำมาทดแทนนั้นให้ทดแทนในอัตราต่อเครื่อง

ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ.2528 อนุญาตให้โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีเครื่องจักรเย็บผ้าไม่เกิน 20 เครื่อง ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอรับใบอนุญาตทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าการรวบรวมสถิติจำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปของกรมโรงงานอุตสาหกรรมนั้น กำหนดให้โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นรายการย่อยอยู่ในประเภทที่ 28 ซึ่งเป็นโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย ซึ่งมีไซร่งเท้าอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนั้น จึงรวมโรงงานผลิตเข็มขัด ผ้าเช็ดหน้า และหมวกด้วย ทำให้การนับสถิติโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามรายการที่ 28 มีค่าสูงกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2528 กระทรวงอุตสาหกรรมได้อนุญาตให้โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีเครื่องจักรไม่เกิน 20 เครื่องไม่ต้องขอใบอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้การจดสถิติไม่รวมถึงโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กด้วย

จากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรมในปี พ.ศ.2548 โรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 2,532 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 58 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มทั้งระบบ แต่ในสภาพความเป็นจริง จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีจำนวนมากกว่าข้อมูลที่สำรวจมาก ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามพบว่า มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในพื้นที่ภาคมหานคร ที่ไม่ได้ขอใบอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่

ได้รับใบอนุญาตตั้งอยู่จำนวนมาก จะมีโรงงานที่ไม่ได้ขออนุญาตตั้งอยู่ในพื้นที่นั้นมากกว่า 3 เท่า ของโรงงานที่ขออนุญาต

4.2.3 จำนวนคนงาน

การผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการใช้แรงงานมากถึงร้อยละ 2-3 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมากกว่าร้อยละ 70 ของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวม และถึงแม้ว่าค่าจ้างแรงงานของไทยสูงกว่าประเทศ คู่แข่งบางราย เช่น จีน อินโดนีเซีย อินเดีย ปากีสถาน และเวียดนาม แต่สัดส่วนการจ้างงานใน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปกลับไม่ชะลอลงมากนัก เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็น อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต (นุชาดา, 2541 : 33)

4.2.4 เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต

เครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นเครื่องจักรที่ผู้ประกอบการโรงงาน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปซื้อมาจากภายในและต่างประเทศ โดยเครื่องจักรบางส่วนเป็น เครื่องจักรใหม่ บางส่วนเป็นเครื่องจักรที่ผ่านการใช้งานมาแล้ว เนื่องจากเครื่องจักรใหม่มีราคาสูง เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต ผู้ประกอบการจึงนิยมใช้เครื่องจักรที่ผ่านการใช้งานมาแล้วแต่ยังมีสภาพดีมาเป็นเครื่องจักรในการผลิต ซึ่งจากผลการศึกษาของ วงศกร ตั้งคำ (2539 : 93-96) พบว่าผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กบางราย นำเครื่องจักรที่ใช้แล้ว ไปขายและแลกเปลี่ยนเครื่องจักรใหม่มาทดแทน ทั้งนี้จะได้รับส่วนลดในการซื้อเครื่องจักรใหม่ด้วย และยังมีผู้ประกอบการบางรายเดินทางไปต่างประเทศเพื่อซื้อชิ้นส่วนจักรที่สำคัญ เช่น หัวจักร โดย มิได้ซื้อในรูปของจักรที่พร้อมใช้งานได้ทันที เนื่องจากมีราคาแพงและต้องเสียภาษีอากรในการ นำเข้า แล้วจึงหาชิ้นส่วนประกอบอื่นๆ ของจักร เช่น มอเตอร์ มาประกอบเป็นจักรที่สมบูรณ์เพื่อใช้ ในการผลิตต่อไป เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะเป็น เครื่องจักรที่ผลิตภายในประเทศ ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางและขนาดใหญ่ จะใช้เครื่องจักรทั้งภายในประเทศและต่างประเทศร่วมกัน โดยซื้อเครื่องจักรมาจาก ฮองกง สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมัน และไต้หวัน

ด้านมูลค่าของเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมี ตั้งแต่ 30,000 บาทจนถึง 10 ล้านบาท มูลค่าของเครื่องจักรของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาด กลางมีมูลค่าตั้งแต่ 3 ล้านบาทจนถึง 20 ล้านบาท และมูลค่าเครื่องจักรของอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สำเร็จรูปขนาดใหญ่มีมูลค่าตั้งแต่ 6 ล้านบาทจนถึง 1,000 ล้านบาท เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้า

สำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการผลิตสินค้าที่มีความซับซ้อน ขั้นตอนการผลิตบางขั้นตอนจะใช้เครื่องจักร แทนแรงงานมนุษย์ เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและแรงงาน

4.2.5 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป คือผ้าผืนประเภทต่างๆรองลงมาคือ วัตถุดิบประเภทส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องได้แก่ ด้าย กระจุม Zip เป็นต้น

โครงสร้างต้นทุนการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประกอบด้วย

ผ้าผืนนำเข้า	27 %
ผ้าผืนในประเทศ	33 %
ค่าวัสดุและส่วนประกอบ	5 %
ค่าแรงงาน	20 %
ค่าการจัดการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ	15 %
รวม	100 %

ที่มา : เอกสาร ข้อมูลอุตสาหกรรมรายสาขา กระทรวงอุตสาหกรรม อังโน (นุชชาดา,2541 : 43)

- ผ้าผืนประกอบด้วย ผ้าทอ (Woven Fabrics) และผ้าถัก (Knitted Fabrics) โดยทั่วไปผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมักจะนิยมใช้ผ้าผืนภายในประเทศเป็นหลักประมาณร้อยละ 60 ส่วนที่เหลือร้อยละ 40 เป็นการนำเข้าผ้ามาผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเนื่องจาก ประการแรก มีความจำเป็นต้องนำเข้าเพราะลูกค้าต่างประเทศกำหนดชนิดและมาตรฐานผ้าที่ต้องการใช้มาให้ และผ้าชนิดดังกล่าว โรงงานทอผ้าของไทยไม่สามารถผลิตได้ เช่น ผ้าขนสัตว์ ผ้าอะซิเตด ผ้าซาติน ผ้าไนลอนบางชนิด เป็นต้น ประการที่สอง แม้ว่าผ้าบางชนิดโรงงานในประเทศจะสามารถผลิตได้ แต่คุณภาพการฟอกย้อมไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ผ้าไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้าต่างประเทศ เช่น ผ้าลินิน ผ้าฝ้าย Twill ผ้า Poplin ผ้า T/C Chintz เป็นต้น ประการที่สาม ผ้าคุณภาพดีภายในประเทศราคาจะสูงเพราะต้นทุนการฟอกย้อมสูง ทำให้ผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องนำเข้าผ้าผืนมาจากต่างประเทศเนื่องจากราคาจะถูกกว่าประมาณร้อยละ 20-50 เช่น ผ้ายีนส์ ผ้า T/C Chintz ผ้า Dobby ทอลายในตัว ผ้าฝ้าย Twill เป็นต้น และประการสุดท้าย จำเป็นต้องนำเข้าเนื่องจากลูกค้าต่างประเทศ กำหนดให้นำเข้าผ้าจากประเทศที่เคยเป็นแหล่งผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปของตนมาก่อน เช่น ประเทศฮ่องกง ไต้หวัน เป็นต้น

และเมื่อพิจารณาจากขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว พบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีสัดส่วนของการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศร่วมกับวัตถุดิบ

ภายในประเทศสูงที่สุด เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่มีการผลิตสินค้าที่ได้รับ การว่าจ้างมาจากต่างประเทศ หรือเป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะมีการกำหนดมาตรฐานและควบคุมคุณภาพที่แน่นอน รวมทั้งยังมีการ กำหนดวัตถุดิบที่ใช้ด้วย เช่น ผ้า ซิป กระจก ผู้ผลิตจึงต้องใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศร่วมกับ วัตถุดิบจากภายในประเทศในสัดส่วนที่สูง ส่วนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลางจะมีการ ผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศและผลิตตามคำสั่งของต่างประเทศด้วยเช่นเดียวกัน แต่เมื่อคิด เป็นสัดส่วนแล้วพบว่ามีย่อยกว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ ทางด้านอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นกิจการที่ผลิตสินค้าจำนวนไม่มาก คุณภาพไม่สูง และการ ผลิตจะเน้นการจำหน่ายภายในประเทศมากกว่า จึงไม่มีการใช้วัตถุดิบจากต่างประเทศในการผลิต เท่าใดนัก (วงศกร , 2539 : 97-98)

การซื้อวัตถุดิบประเภทผ้าในการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจาก ผู้ประกอบการสามารถสั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าถ้าต้องการสั่งเป็นจำนวนมากแล้ว หาก สั่งซื้อจำนวนไม่มากจะสั่งซื้อผ่านทางตัวแทนจำหน่ายผ้า ซึ่งมีแหล่งรวมจำหน่ายที่สำเพ็งอันเป็น ตลาดที่จำหน่ายผ้าคุณภาพระดับต่ำจนถึงระดับกลาง (ณชาติ , 2541 : 43) แต่ในปัจจุบันร้าน จำหน่ายผ้าที่เปิดหน้าร้านในตลาดสำเพ็งมีจำนวนลดลงมาก เนื่องจากประสบกับปัญหาการขาดทุน จากการที่ผู้บริโภคในปัจจุบันไม่นิยมตัดเสื้อผ้าจากร้าน ทำให้ปริมาณการขายผ้าหน้าร้านลดลง อย่างมาก ผู้ค้าผ้าในตลาดสำเพ็งจึงต้องปิดตัวลง และหันไปขายส่งผ้าให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก โดยใช้เซลขายผ้าเดินทางไปติดต่อขายผ้ากับลูกค้าโดยตรงแทน จึงพบว่า ตลาดสำเพ็งในปัจจุบันมีจำนวนผู้ค้าไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยอดีต

- ส่วนประกอบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้แก่ ด้าย กระจก ซิป ผ้าลูกไม้ เป็นต้น สำหรับเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ผลิตภายในประเทศส่วนใหญ่จะใช้วัสดุที่ผลิตได้ในประเทศ แต่สำหรับ เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ผลิตส่งออกและผลิตตามความต้องการของลูกค้า จะต้องนำเข้าวัสดุส่วนประกอบ เหล่านี้เข้ามาใช้ในการผลิต จากการสอบถามผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปบางรายได้ชี้แจงว่า สำหรับลูกค้า ต่างประเทศบางแห่ง เช่น ญี่ปุ่น มีการระบุให้ใช้วัสดุต่างๆที่มีคุณภาพมาตรฐานแม้กระทั่ง ฤดูกาลผลิตบรรจุเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็จะต้องนำเข้ามา เพราะฤดูกาลภายในประเทศบางชนิด ไม่ได้มาตรฐานตามที่ลูกค้าต่างประเทศกำหนด

4.2.6 กรรมวิธีการผลิต

ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยทั่วไป จะมีเทคนิคการผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก ขึ้นอยู่กับการออกแบบและการใช้ประโยชน์จากผ้าให้ได้มากที่สุด วัตถุดิบในการผลิตเสื้อผ้า

สำเร็จรูปที่สำคัญที่สุด คือ ผ้าผืน รองลงมาได้แก่ วัสดุส่วนประกอบในการตกแต่งต่างๆ เช่น กระดุม ซิป ด้าย เป็นต้น ขั้นตอนในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยทั่วไปมีขั้นตอนการผลิต ดังนี้

การกำหนดขนาดของเสื้อ (Size)

เนื่องจากผู้สวมใส่เสื้อผ้ามียุขขนาดตัวและรูปร่างแตกต่างกัน จึงต้องมีการกำหนดขนาดเฉลี่ยของผู้ใช้โดยเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มขนาดเล็กใช้อักษร S (Small) กลุ่มขนาดกลางใช้อักษร M (Medium) กลุ่มขนาดใหญ่ใช้อักษร L (Large) และกลุ่มขนาดใหญ่พิเศษใช้อักษร XL (Extra Large) นอกจากนี้ยังมีการใช้เบอร์บอกขนาดตัวของผู้สวมใส่ เช่น เบอร์ 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20 สำหรับเด็ก และเบอร์ 30, 32, 35, 36, 38, 40, 42 สำหรับผู้ใหญ่ เป็นต้น ซึ่งตัวอักษรและเบอร์นี้จะเย็บติดไว้ที่ด้านในของตัวเสื้อคือติดที่คอเสื้อขอบกระโปรงขอบกางเกงหรือตะเข็บข้างเสื้อ ส่วนในการส่งออกจะกำหนดมาตรฐานขนาดเสื้อผ้าตามหลักสากล ซึ่งกำหนดโดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

การออกแบบ (Design)

การออกแบบนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้ผลิตจะออกแบบเองตามความนิยมของตลาด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแบบที่ใส่ได้หลายโอกาส เช่น เสื้อเชิ้ต หรือทีเชิ้ต (T-Shirt) เสื้อชุดสากล และเสื้อนอน เป็นต้น
2. ผู้ผลิตออกแบบตามที่ผู้ว่าจ้างหรือผู้ส่งออกต่างประเทศเป็นผู้กำหนด แล้วตัดเย็บให้ตามข้อตกลงนั้นๆ

การสร้างแบบตัด (Pattern)

ช่างเสื้อจะวัดส่วนต่างๆของร่างกายแล้วนำมาคำนวณตามหลักเกณฑ์การตัดเย็บ แล้วร่างขนาดของแบบเสื้อผ้าที่จะตัดลงในกระดาษ ซึ่งจะแยกเป็นส่วนที่สำคัญๆ เช่น ตัวเสื้อ ปกคอ แขน ตัวกางเกง กระโปรง เป็นต้น จากนั้นจะตัดกระดาษที่สร้างแบบร่างที่ทำไว้นำไปทาบบนผ้าที่เตรียมไว้แล้วจึงตัดผ้าออกเป็นส่วนๆตามแบบ

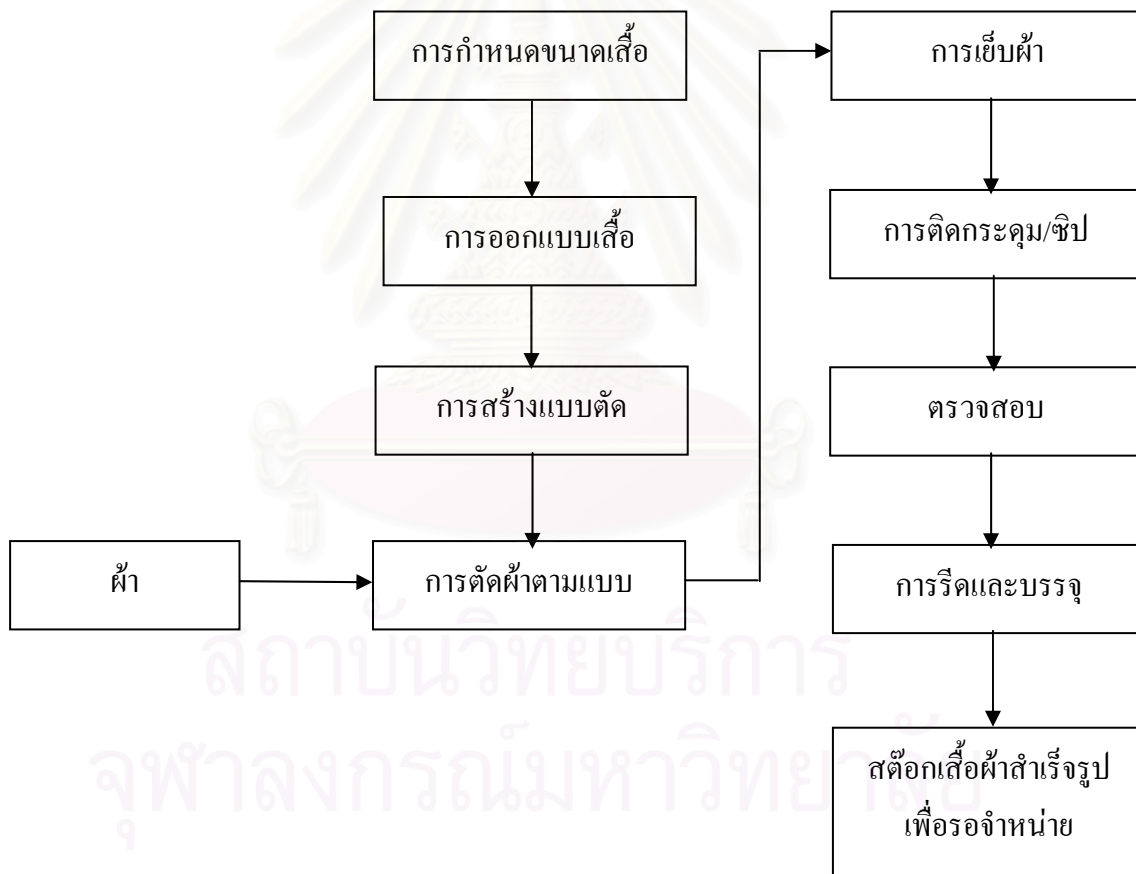
การเย็บผ้า (Sewing)

ในการเย็บอุปกรณ์ที่สำคัญคือจักรเย็บผ้า ซึ่งมีทั้งจักรชนิดปรับหัวเข็มให้ใช้กับผ้าหนาหรือบางก็ได้ รวมทั้งใช้กับการเย็บหนังด้วย เพราะผ้าประเภทยีนส์นิยมใช้ป้ายชื่อเป็นแผ่นหนังตกแต่งเสื้อ กางเกง และกระโปรง โดยถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญเพราะทำให้เสื้อยีนส์ทันสมัยและมีราคาแพง ส่วนจักรชนิดที่มีคุณสมบัตินอกเหนือจากการเย็บผ้า เช่น งานปัก ถัก รังคุม เติมนิชกแซก ทำจีบ เป็นต้น มักนิยมใช้ตามบ้านและร้านตัดเสื้อผ้าทั่วไปที่ผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ ในการเย็บจะนำผ้าที่ตัดไว้แล้วเย็บติดกันทีละส่วน โดยเริ่มจากตะเข็บ

ไหล่ข้างตัว แล้วจึงเย็บตัวเสื้อเข้ากับวงแขนและปกเสื้อการเย็บกางเกงก็เช่นเดียวกัน คือเริ่มเย็บจากตะเข็บกลางของกางเกง และตะเข็บข้างขากางเกง ซึ่งในโรงงานขนาดใหญ่จะแบ่งประเภทของงานในแผนกเย็บออกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่ม A เย็บตะเข็บ กลุ่ม B เย็บแขน กลุ่ม C เย็บปก เป็นต้น เพื่อความสะดวกในการควบคุมและการฝึกให้คนงานมีความชำนาญเฉพาะตัว ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนโรงงานขนาดเล็กจะใช้วิธีเย็บโดยการจ้างเหมาเป็นรายตัว

การตรวจดูแลความเรียบร้อย (Review)

เมื่อได้เสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว เสื้อผ้าเหล่านี้จะต้องส่งไปยังฝ่ายตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบให้ได้คุณภาพตามความต้องการ จากนั้นจึงจะส่งไปฝ่ายรีดผ้า ฝ่ายบรรจุ (Packing) และเก็บเข้าสต็อก (Stock) เพื่อรอการจำหน่ายต่อไป ขั้นตอนในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ปรากฏตามรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 กรรมวิธีการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ที่มา : อมลยา, 2542 : 42

รูปที่ 4.3 แบบตัด (Pattern)

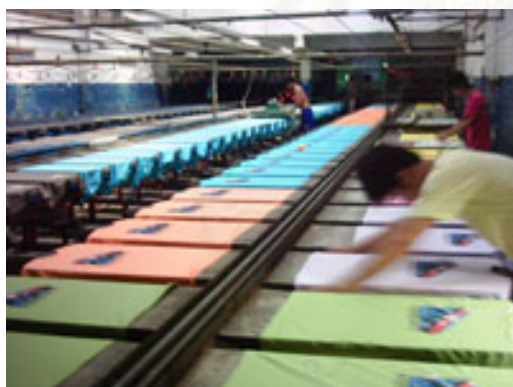

รูปที่ 4.4 การตัดผ้า

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 4.5 การเย็บ

รูปที่ 4.6 การสกรีน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.7 การตลาด

ตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยมี 2 ตลาด คือ ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ (อนุชาดา, 2541 : 51-54)

1) การตลาดในประเทศ แบ่งออกเป็น

- ตลาดระดับบนและกลาง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ผลิตที่ชื่อลิขสิทธิ์ กลุ่มผู้สร้าง Brand Name ของตัวเอง กลุ่มผู้นำเข้าโดยตรงจากต่างประเทศ และเสื้อผ้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศโดยตรง ตลอดจนเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตัดเย็บเพื่อจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าต่างๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและทันสมัย ราคาค่อนข้างสูง ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ เนื่องจากกำลังซื้อของคนไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา และการลดภาษีนำเข้าเครื่องนุ่งห่มตามข้อตกลง WTO ทำให้พฤติกรรมและรสนิยมการใช้เสื้อผ้าของคนไทยมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยคำนึงถึงคุณภาพและเน้นการออกแบบทำให้ตลาดระดับนี้มีศักยภาพในการขยายตัวสูง

- ตลาดระดับล่าง ส่วนใหญ่มักเป็นการผลิตเลียนแบบจากตลาดระดับบนและกลาง ตลาดนี้มีมูลค่าตลาดสูง และมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเร็ว การตัดเย็บไม่ค่อยประณีต การผลิตเน้นการผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Production) มากกว่าคุณภาพ สินค้าจะมีลักษณะเหมือนกันโดยลักษณะการตลาดเป็นการมุ่งขายสินค้าในปริมาณมาก ราคาต่ำ ช่องทางการจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นการขายให้ตลาดค้าส่ง เช่น ตลาดประตูน้ำ ตลาดโบ๊เบ๊ จากนั้นร้านค้าปลีกจะรับไปขายต่อทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตลาดหลักในประเทศจะอยู่ที่กรุงเทพฯ และกลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่น ส่วนต่างจังหวัดเป็นตลาดรองกำลังซื้อของลูกค้าจะขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ ภาวะราคาพืชผลการเกษตร ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กและมีจำนวนมาก ทำให้ภาวะการแข่งขันในตลาดสูง โดยเฉพาะการแข่งขันด้านราคา อีกทั้งในปัจจุบันมีเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศจีน อินโดนีเซีย ฯลฯ เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดในไทยมากขึ้น โดยอาศัยความได้เปรียบด้านราคา ทำให้เสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยประสบปัญหาทั้งด้านการแข่งขัน และต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปราคาถูกจากต่างประเทศได้ โดยเฉพาะเสื้อผ้าราคาถูกจากประเทศจีนได้เข้ามาตีตลาดเสื้อผ้าของไทยอย่างมาก ส่งผลให้ย่านขายเสื้อผ้าสำคัญของไทย ได้แก่ โบ๊เบ๊ ประตูน้ำ ไบฮก และลำเพ็งได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ทั้งนี้เพราะราคาเสื้อผ้าที่นำเข้าจากจีนมีราคาต่ำกว่าไทยถึงร้อยละ 50 ทำให้พ่อค้าต่างจังหวัดและชายแดนหันไปซื้อเสื้อผ้าที่นำเข้าจากจีนแทน มูลค่าการนำเข้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในปี พ.ศ.2548 (ตาราง 4.1) มีมูลค่าการนำเข้า 3,424 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.1 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2547 โดยผ้าฝ้ายมีมูลค่าการ

นำเข้าที่สูงกว่าด้ายและเส้นใย ผ้าฝ้ายมีมูลค่าการนำเข้า 1,339 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนด้ายและเส้นใย มีมูลค่าการนำเข้า 1,296 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.1 และร้อยละ 6.0 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2547 ตามลำดับ

หากพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าด้ายและเส้นใยเมื่อเทียบกับสิ่งทอฯ ทั้งหมด จะพบว่า ด้ายและเส้นใยมีการนำเข้าร้อยละ 38 จากสิ่งทอทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่าอุตสาหกรรมต้นน้ำ หรืออุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในขั้นตอนต่อไป ถ้าหากอุตสาหกรรมการผลิตด้ายและเส้นใยในประเทศมีการพัฒนาทางด้านเทคนิคการผลิตด้ายและเส้นใย เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตและยังเป็นการลดปริมาณการนำเข้า ก็จะส่งผลต่อการนำเข้าผ้าฝ้ายในปริมาณที่ลดลงด้วยเช่นกัน

ตาราง 4.1 มูลค่าการนำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

รายการ	มูลค่าการนำเข้า (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)				อัตราการขยายตัว (%)		
	2545	2546	2547	2548	2546	2547	2548
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2,795	2,887	3,198	3,424	3.3	10.8	7.1
- ด้ายและเส้นใย	1,021	1,095	1,223	1,296	7.2	11.7	6.0
- ผ้าฝ้าย	1,077	1,100	1,216	1,339	2.1	10.5	10.1
- อื่นๆ	697	692	759	789	-0.7	9.7	4.0

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

2.) การตลาดต่างประเทศ

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของไทย เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทบนเวทีโลก โดยมีสัดส่วนการผลิตและส่งออก เป็นอันดับที่ 11 ของโลก เสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก จากข้อมูลของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เดือนมกราคม – กรกฎาคม ปี 2549 ซึ่งว่าตลาดสำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา นำเข้าจากไทย ร้อยละ 50.23 สหภาพยุโรป ร้อยละ 27.26 ญี่ปุ่น ร้อยละ 6.68 กลุ่มอาเซียน ร้อยละ 2.05 และที่เหลือประเทศอื่นๆ รวมกันร้อยละ 13.76

ตาราง 4.2 ตลาดส่งออกสำคัญของสินค้าเครื่องนุ่งห่มไทย เดือนมกราคม – กรกฎาคม 2549

ตลาด	มูลค่า:ล้านเหรียญสหรัฐ		อัตราการขยายตัว (%)		สัดส่วน (%)	
	2548 (ม.ค.-ก.ค.)	2549 (ม.ค.-ก.ค.)	2548	2549 (ม.ค.-ก.ค.)	2548	2549 (ม.ค.-ก.ค.)
1 สหรัฐอเมริกา	992.60	1,022.42	2.50	3.00	51.81	50.23
2 สหภาพยุโรป	481.79	554.92	1.63	15.18	25.15	27.26
3 ญี่ปุ่น	138.89	136.06	0.16	-2.04	6.43	6.68
4 เอเชียอื่น	40.13	41.78	4.19	4.11	2.39	2.05
รวม 4 ตลาด	1,653.41	1,755.18	2.11	6.16	85.78	86.24
ตลาดอื่นๆ	277.10	280.15	4.86	1.10	14.22	13.76
รวมทั้งสิ้น	1,930.51	2,035.33	2.49	5.43	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จัดทำโดยสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย

- ตลาดระดับบนและกลาง ความต้องการเสื้อผ้าในตลาดระดับนี้ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งประเทศไทยมีต้นทุนที่ยังต่ำสำหรับการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปตลาดบนและกลาง

- ตลาดระดับล่าง ตลาดระดับนี้คือตลาดของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งต้องการสินค้าราคาถูก ส่วนหนึ่งเป็นตลาดการค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปบริเวณชายแดน ซึ่งในอดีตภาวะการค้าบริเวณชายแดนจะค่อนข้างไม่แน่นอน บางช่วงอาจขยายตัวสูงบางช่วงอาจซบเซา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ภายในประเทศนั้นๆว่าเอื้ออำนวยมากน้อยเพียงใด และนโยบายของประเทศเพื่อนบ้านว่าจะสนับสนุนให้มีการค้าชายแดนมาก-น้อยแค่ไหน ปัจจุบันประสบปัญหาการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดโลกเนื่องจากมีประเทศคู่แข่งมากขึ้น อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะจีน อินโดนีเซีย เวียดนามซึ่งมีต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะค่าแรงที่ต่ำกว่าไทย ตลาดระดับนี้เน้นการแข่งขันด้านราคามากกว่าคุณภาพ ทำให้ไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศเหล่านี้ได้ การที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยยังต้องการรักษาตลาดระดับนี้ไว้ คงต้องพิจารณาถึงการย้ายฐานการผลิตไปยังแหล่งที่มีความได้เปรียบทางด้านต้นทุนการผลิต

4.3 แหล่งผลิตวัตถุดิบ

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็คือผ้าทอ ค้าย กระดุม Zip และวัสดุตกแต่ง เช่น ลูกบิด ผ้าลูกไม้ ระบาย เป็นต้น วัตถุดิบเหล่านี้บางส่วนต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถผลิตได้ หรือผลิตได้แต่มีคุณภาพต่ำ หรือมีราคาแพงกว่าการนำเข้าจากต่างประเทศ ในขณะที่วัตถุดิบบางส่วนผลิตได้ในประเทศไทย โรงงานที่ผลิตวัตถุดิบให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแหล่งที่ตั้ง ดังนี้

4.3.1 ผ้าทอและค้าย

วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็คือผ้าทอประเภทต่างๆ มีสัดส่วนถึง ร้อยละ 60 ของโครงสร้างต้นทุนการผลิตอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด ซึ่งผ้าทอที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นผ้าทอที่ผลิตในประเทศ ร้อยละ 60 และผ้าทอที่นำเข้าจากต่างประเทศ ร้อยละ 40 โดยประเทศที่ส่งออกสิ่งทอมากที่สุดในปี 2547 (ตาราง 4.3) คือ ประเทศจีน (ร้อยละ 34.58) รองลงมาคือไทเป (ร้อยละ 17.74) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 10.23) ฮองกง (ร้อยละ 9.62) และเกาหลีใต้ (ร้อยละ 8.28) ตามลำดับ

ตาราง 4.3 ประเทศผู้ส่งออกสิ่งทอมากที่สุด 5 ลำดับของโลก ปี 2547

ประเทศ	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)				อัตราการขยายตัว (%)			
	2547	2546	2545	2544	2547	2546	2545	2544
1. จีน	463.2	381.7	315.8	292.8	34.58	31.38	28.704	27.179
2. ไทเป	237.6	244.9	236	264.5	17.74	20.14	21.451	24.552
3. ญี่ปุ่น	137	120.3	124.4	113.2	10.23	9.891	11.307	10.508
4. ฮองกง	128.9	112.1	88.7	80	9.624	9.217	8.0622	7.426
5. เกาหลีใต้	92.4	100.8	109.8	118	6.899	8.288	9.98	10.953
6. อื่นๆ	280.3	256.4	225.5	208.8	20.93	21.08	20.496	19.382
รวม	1,339.40	1,216.20	1,100.20	1,077.30	100	100	100	100

ที่มา : ศูนย์ข้อมูลสิ่งทอ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ส่วนแหล่งผลิตผ้าทอและค้ายในประเทศ พิจารณาได้จากแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในประเภท 22 โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอ ค้าย

หรือเส้นใยซึ่งมีใยหิน (Asbestos) อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง (โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ) ประกอบด้วย 1) การทอหรือการเตรียมเส้นด้ายสำหรับการทอ 2) การฟอกย้อมสี หรือแต่งสำเร็จด้ายหรือสิ่งทอ 3) การพิมพ์สิ่งทอ โดยใช้ข้อมูลปี 2548 จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สาเหตุที่ใช้ข้อมูลของโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอทุกประเภท เนื่องจากในการสั่งซื้อผ้าทอของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จะมีการสั่งซื้อผ้าทอจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอทั้ง 3 ประเภท คือ ในการตัดเย็บเสื้อผ้าบางแบบจะใช้ผ้าพื้น โดยไม่มีการฟอกย้อมหรือพิมพ์สิ่งทอ เสื้อผ้าบางแบบจะต้องใช้ผ้าที่ผ่านการฟอกย้อมมาแล้ว และเสื้อผ้าบางแบบจะต้องใช้ผ้าที่มีลวดลายผ่านการพิมพ์ผ้ามาแล้ว เป็นต้น ทำให้ต้องมีการศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับสิ่งทอทั้งหมด

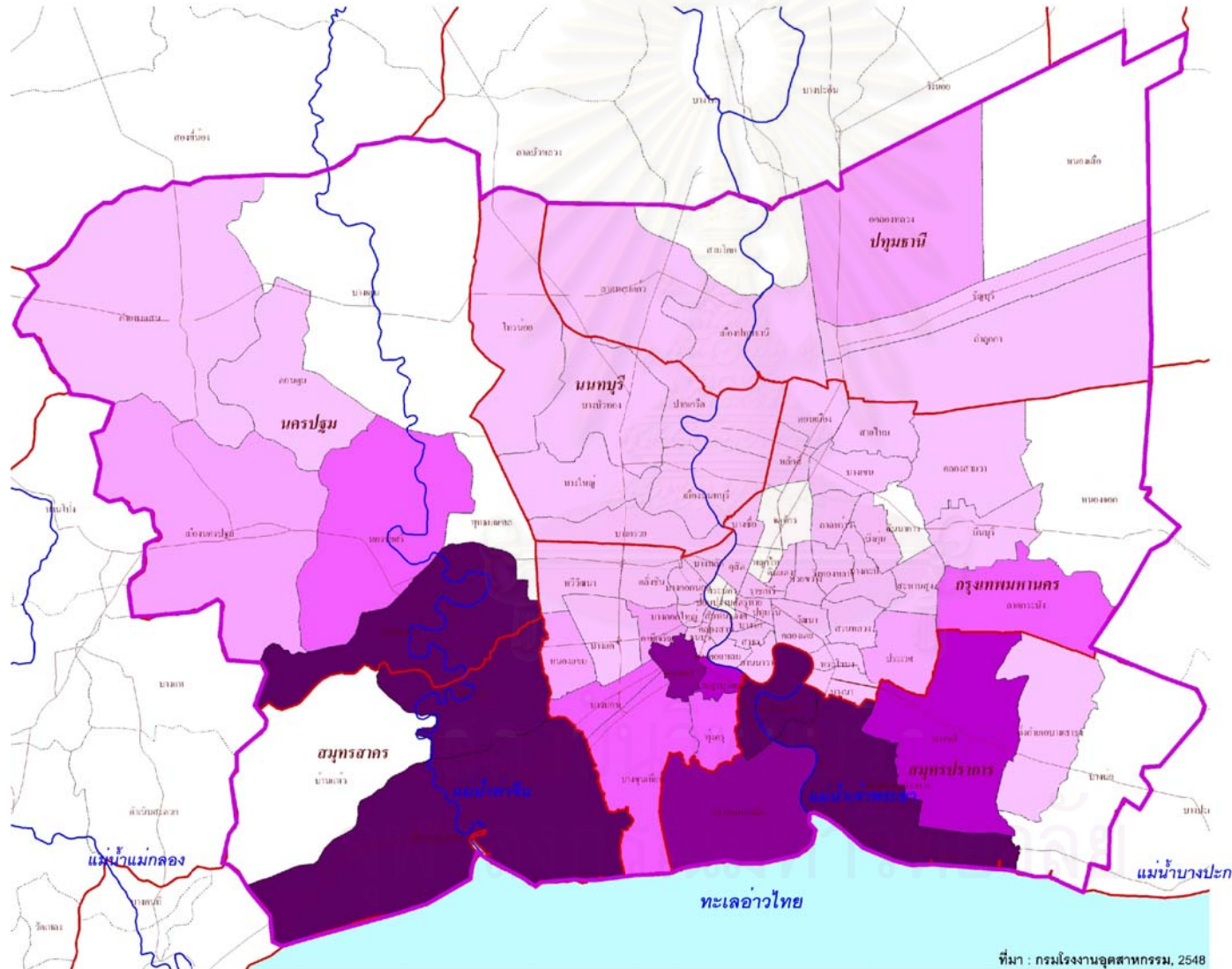
ตาราง 4.4 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี 2548

ภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคมหานคร	1,415	82.03
ภาคเหนือ	35	2.03
ภาคกลาง(ไม่รวมภาคมหานคร)	178	10.32
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	94	5.45
ภาคใต้	3	0.17
รวมทั้งประเทศ	1,725	100.00

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

จากตาราง 4.4 แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคมหานคร ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 82.03 ส่วนภาคที่มีลำดับรองจากภาคมหานคร คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 10.32) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 5.45) และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรมในเรื่องการประกอบการของอุตสาหกรรมสิ่งทอแล้วพบว่า ในภาคมหานคร และภาคกลาง อุตสาหกรรมสิ่งทอเกือบทั้งหมดจะเป็นการทอผ้าโดยใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ และผลผลิตที่ได้จะเป็นผ้าจากใยฝ้าย ใยสังเคราะห์ และใยผสม ส่วนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าที่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ และโรงงานอุตสาหกรรมที่ทอผ้าพื้นเมือง เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม เป็นต้น

แผนที่ 4.1 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ปี 2548

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

สัญลักษณ์

- ระยะระดับกับจังหวัด
- ระยะระดับกับตำบล
- ถนน
- ทางน้ำ

ขอบเขตภาคมหานคร
 > 99
 50 - 99
 40 - 49
 30 - 39
 20 - 29
 10 - 19
 1 - 9
 ไม่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม

นางสาว สุชีรา เจริญศรีชัย 4674189925
 ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

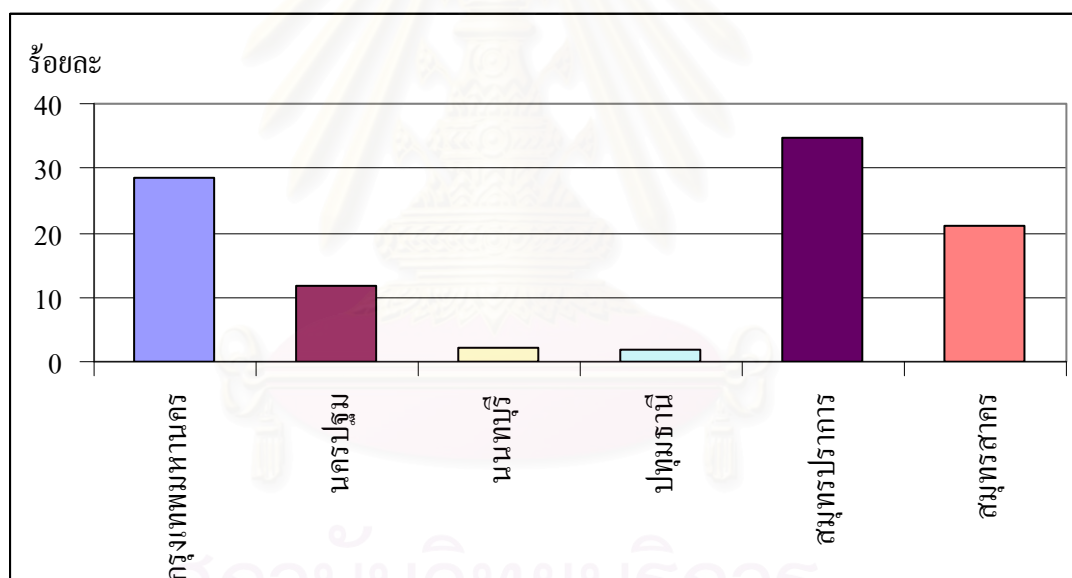
4 0 4 8 Kilometers

ตาราง 4.5 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	403	28.48
นครปฐม	165	11.66
นนทบุรี	30	2.12
ปทุมธานี	27	1.91
สมุทรปราการ	493	34.84
สมุทรสาคร	297	20.99
ภาคมหานคร	1,415	100.00

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

แผนภูมิ 4.1 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอในภาคมหานคร (ตาราง 4.5) พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่จะมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 34.84 ต่อภาคมหานคร จังหวัดที่มีจำนวนโรงงานรองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 28.48) และจังหวัดสมุทรสาคร (ร้อยละ 20.99) และจากแผนที่ 4.1 พบว่าโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอกระจายตัวอยู่เกือบทุกพื้นที่เขต/อำเภอของภาคมหานคร โดยเฉพาะในพื้นที่ตอนล่างของภาคมีโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมากทั้งฝั่งตะวันออก และตะวันตกของภาค ส่วนพื้นที่ตอนบน และตอนกลางของภาคมีโรงงานกระจายตัวไปตามเขต/อำเภอต่างๆ อย่างเบา

บาง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกมีโรงงานตั้งอยู่จำนวนมาก อำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอกระจุกตัวอยู่มากที่สุด คือ อำเภอกระทุ่มแบนมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ 196 โรงงาน รองลงมา คือ พระประแดง (194 โรงงาน) อำเภอเมืองสมุทรปราการ (186 โรงงาน) สามพราน (116 โรงงาน) อำเภอเมืองสมุทรสาคร (101 โรงงาน) และเขตจอมทอง (76 โรงงาน) ตามลำดับ

4.3.2 กระจุกและชิป

แหล่งผลิตกระจุกและชิปในประเทศ พิจารณาได้จากแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระจุกและชิป โดยใช้ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระจุกและชิป ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ในประเภท 8704 โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับ การทำรมไม้ถื่อ ขนนก ดอกไม้เทียม ชิป กระจุก ไม้กวาด แปรง ตะเกียง โป๊ะ ตะเกียงหรือไฟฟ้า กล้องสุบยาหรือกล้องบุหรี กั้นกรองบุหรี หรือไฟแช็ก โดยใช้ข้อมูลปี 2548 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาเฉพาะโรงงานที่แจ้งว่าจะผลิตกระจุก หรือชิป เท่านั้น

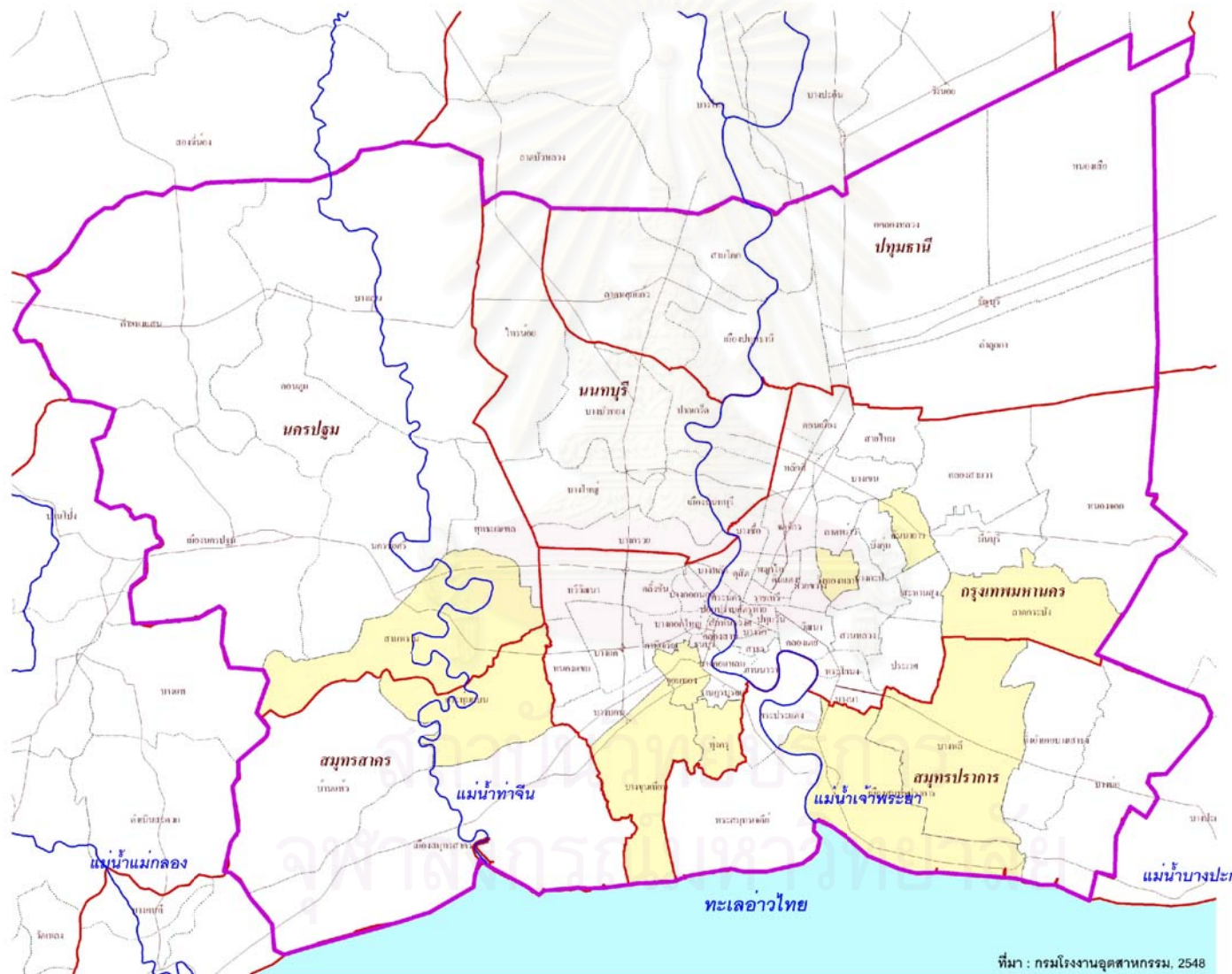
ตาราง 4.6 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระจุก และชิป ปี 2548

ภาค	จำนวน	ร้อยละ
ภาคมหานคร	16	84.21
ภาคเหนือ	1	5.26
ภาคกลาง(ไม่รวมภาคมหานคร)	2	10.53
รวมทั้งประเทศ	19	100.00

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

จากตาราง 4.6 แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมผลิตกระจุกและชิปมีจำนวนทั้งสิ้น 19 โรงงาน ตั้งอยู่ในภาคมหานคร มากที่สุด 16 โรงงาน รองลงมา คือ ภาคกลาง 2 โรงงาน และภาคเหนือ 1 โรงงาน และจากแผนที่ 4.2 พบว่าการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระจุกและชิปในภาคมหานครมีที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคในต่อเมืองและเขตชานเมือง ทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตก

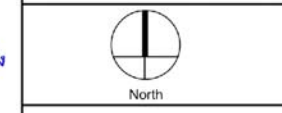
แผนที่ 4.2 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดาษและซีป ในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ปี 2548

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเพื่อนำสำเนา
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

- สัญลักษณ์**
- เขตระดับจังหวัด
 - เขตระดับตำบล
 - ถนน
 - ทางน้ำ
 - เขตเทศบาลนคร
 - 1 - 50

นางสาว สุธีรา เรืองรัศมีชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4 0 4 8 Kilometers

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2548

4.4 สภาพทั่วไปของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในกลุ่มเขตต่างๆ รวมทั้งสิ้น 93 โรงงาน ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามพบว่า ในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่นั้น จะมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และสถานประกอบการที่รองรับการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เช่น โรงงานตอกกระดุม โรงงานสกรีนผ้า สถานที่ตัดผ้า สถานที่รีดและบรรจุเสื้อผ้า ที่ไม่ได้จดทะเบียนกับโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในบริเวณโดยรอบ ซึ่งสถานประกอบการที่รองรับการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเหล่านี้ จะเป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่อยู่ในพื้นที่นั้น

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการศึกษาคั้งนี้ มีลักษณะพื้นฐานสามารถจำแนกได้คั้งต่อไปนี้

4.4.1 ประเภทของสินค้าที่ผลิต

ตารางที่ 4.7 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตามประเภทของสินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่

ประเภทของสินค้าที่ผลิตส่วนใหญ่	จำนวน	ร้อยละ
เสื้อยืด	23	24.73
เสื้อผ้าผู้ชาย	14	15.05
เสื้อผ้าสตรี	9	9.68
กางเกง	10	10.75
กางเกงยีนส์	14	15.05
ชุดกีฬา	6	6.45
ชุดเสื้อเด็ก	14	15.05
เสื้อแจกเก็ต	3	3.23
รวม	93	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

จากการสำรวจ พบว่าโรงงานส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าหลายประเภทตามสภาพการของตลาดและความต้องการของลูกค้า แต่ก็จะมีประเภทของสินค้าที่โรงงานผลิตส่วนใหญ่ เป็นจำนวนมากกว่าสินค้าประเภทอื่น (ตาราง 4.7) ดังนี้

ประเภทสินค้าที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในภาคผลิต เป็นเสื้อผ้าร้อยละ 24.73 (23 โรงงาน) สินค้าที่โรงงานในภาคผลิตรองลงมา คือ เสื้อผ้าผู้ชาย และชุดนอนเด็ก มีจำนวนรวมโรงงาน 14 โรงงานเท่ากัน

ในด้านของรูปแบบสินค้านั้น ส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นผู้สั่งให้ผลิตสินค้าตามแบบ ซึ่งจะมีตัวอย่างของสินค้ามาให้โรงงานผลิตตามแบบรวมทั้งจะกำหนดรูปแบบ ชนิดของผ้า สีผ้า รวมทั้งวัสดุตกแต่งต่างๆ ด้วย เนื่องจากลูกค้าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับแหล่งตลาด รับรู้ถึงความต้องการของตลาด เป็นตัวกลางรับข้อมูลข่าวสารจากผู้บริโภคไปยังทางโรงงาน แต่ก็มีบ้างที่โรงงานเป็นผู้ออกแบบสินค้าด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งโรงงานที่ออกแบบเองอย่างนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายสินค้าด้วยตัวเอง และก็มีบ้างที่โรงงานและลูกค้าจะคิดค้นรูปแบบของสินค้านี้ร่วมกัน

ประเภทและรูปแบบของสินค้าที่ทำการผลิต จะแปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก เพราะเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าแฟชั่น ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสภาพการณ์ของแฟชั่นในขณะนั้น และพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จะมีลักษณะของการผลิตสินค้านี้ราคาถูกที่ไม่ต้องอาศัยความประณีตหรือละเอียดมากนัก

4.4.2 จำนวนคนงานในโรงงาน

ตาราง 4.8 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตามจำนวนคนงานในโรงงาน

คนงาน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 คน	20	21.51
10 – 19 คน	19	20.43
20 – 29 คน	15	16.13
30 – 39 คน	18	19.35
40 – 49 คน	21	22.58
รวม	93	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

ตาราง 4.8 แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ส่วนใหญ่มีพนักงานระหว่าง 40 – 49 คน (21 โรงงาน) หรือร้อยละ 22.58 ของโรงงานกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือมีพนักงานน้อยกว่า 10 คน (20 โรงงาน) หรือร้อยละ 21.51 คนงานระหว่าง 10-19 คน (19 โรงงาน) หรือร้อยละ 20.43 และคนงานระหว่าง 20-29 คน (15 โรงงาน) หรือร้อยละ 16.13

ซึ่งจากการสำรวจภาคสนาม พบว่าคนงานที่ทำงานอยู่ในโรงงานมีจำนวนมากกว่าที่ผู้ประกอบการแจ้ง และพบว่ามีคนงานส่วนหนึ่งที่เป็นแรงงานต่างด้าว

4.4.3 ลักษณะการจ้างงาน

ตาราง 4.9 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตามลักษณะการจ้างงาน

ลักษณะการจ้างงาน	จำนวน	ร้อยละ
ลูกจ้างประจำ	1,296	50.61
ลูกจ้างรายวัน	923	36.04
ลูกจ้างเหมาจ่าย	342	13.35
รวม	2,561	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

จากการสำรวจลักษณะการจ้างงาน ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในภาคมหานคร (ตาราง 4.9) พบว่าคนงานในโรงงานกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 2,561 คน ส่วนใหญ่จะเป็นการจ้างแรงงานในลักษณะของลูกจ้างประจำ (ร้อยละ 50.61) รองลงมาจ้างงาน ในลักษณะลูกจ้างรายวัน (ร้อยละ 36.04) ส่วนการจ้างลูกจ้างแบบเหมาจ่าย มีร้อยละ 13.35

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4.4 จำนวนเครื่องจักร

ตาราง 4.10 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครจำแนกตามจำนวนเครื่องจักร

จำนวนเครื่องจักร	จำนวน(เครื่อง)	ร้อยละ
จักรเย็บผ้าอุตสาหกรรมและจักรลา	2,177	76.28
จักรโพง	530	18.57
เครื่องตัดผ้า	99	3.47
เครื่องติดกระดุม	31	1.09
เครื่องตัดผ้ากุ้น	17	0.60
รวม	2,854	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

เครื่องจักร ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร (ตาราง 4.10) เป็นจักรเย็บผ้าอุตสาหกรรมและจักรลา ซึ่งมีจำนวนที่สอดคล้องกับจำนวนคนงานในโรงงาน (จำนวน 2,177 เครื่อง หรือร้อยละ 76.28) เครื่องจักรที่มีจำนวนรองลงมา คือ จักรโพง ร้อยละ 18.57 และเครื่องตัดผ้า ร้อยละ 3.47 ที่มีจำนวนใกล้เคียงกับจำนวนโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เหตุเพราะโรงงานส่วนใหญ่จะมีเครื่องตัดผ้าโรงงานละ 1 เครื่อง ที่ใช้สำหรับตัดผ้าตามแบบที่ใช้ในโรงงาน ส่วนเครื่องติดกระดุม และเครื่องตัดผ้ากุ้นมีจำนวนเพียงร้อยละ 1.09 และ 0.60 ตามลำดับ เพราะการผลิตเสื้อผ้าบางชนิด เช่น เสื้อยืด จะไม่ติดกระดุมทำให้บางโรงงานไม่มีเครื่องจักรประเภทนี้ในโรงงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.5 ที่ตั้งและการกระจายตัวของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

ในส่วนนี้จะพิจารณาการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งหมด และโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในแต่ละระดับพื้นที่ คือ จังหวัด และเขต/อำเภอ โดยใช้ ข้อมูลปี 2548

ตาราง 4.11 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ปี 2548

ภาค	รวม	โรงงาน ขนาดเล็ก	โรงงาน ขนาดกลาง	โรงงาน ขนาดใหญ่
ภาคมหานคร (%)	2,002 79.67	1,240 86.47	556 75.75	206 59.71
ภาคเหนือ (%)	179 7.12	75 5.23	67 9.13	37 10.72
ภาคกลาง(ไม่รวมภาคมหานคร) (%)	146 5.81	48 3.35	49 6.68	49 14.20
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (%)	180 7.16	67 4.67	61 8.31	52 15.07
ภาคใต้ (%)	6 0.24	4 0.28	1 0.14	1 0.29
รวมทั้งประเทศ	2,513	1,434	734	345

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

จากตาราง 4.11 แสดงให้เห็นว่า โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศ ทั้งหมดมีจำนวน 2,513 โรงงาน โดยโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาค มหานคร ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 79.67 และเมื่อพิจารณาจากขนาดของโรงงานแล้ว พบว่าโรงงาน ขนาดกลางและขนาดเล็กตั้งอยู่ในภาคมหานครมากกว่าโรงงานขนาดใหญ่ มีสัดส่วนร้อยละ 75.75 ร้อยละ 86.47 และร้อยละ 59.71 ตามลำดับ เหตุผลที่ภาคมหานครมีสัดส่วนของโรงงานขนาดกลาง และเล็กมากกว่า อาจเนื่องมาจากราคาของที่ดินในภาคที่สูงกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ และ นโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการลงทุนในภาคอื่นของประเทศมากกว่า ส่วนภาคที่มีจำนวน โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปรองจากภาคมหานคร คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนโรงงานรองจากภาคมหานคร ก็มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 7.16 เมื่อเทียบกับประเทศ

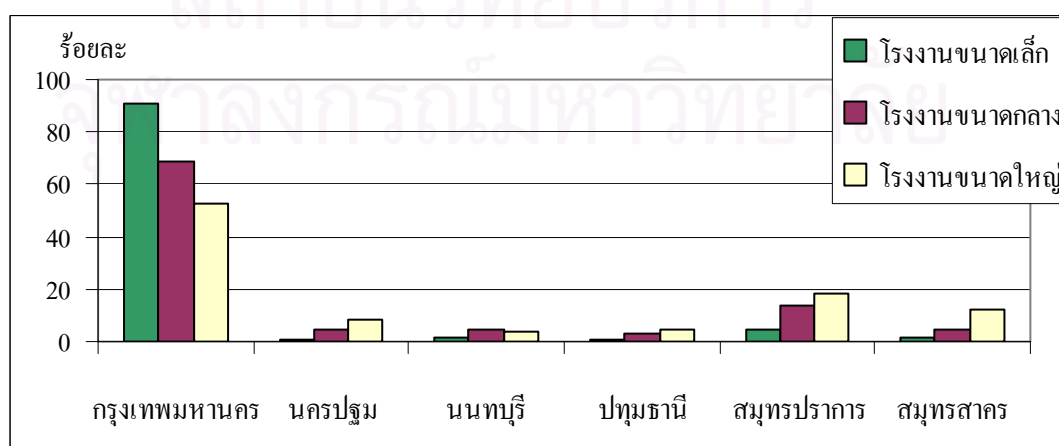
และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงงานแล้วพบว่า มีโรงงานขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงร้อยละ 15.07

ตาราง 4.12 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จำแนกตามจังหวัด ปี 2548

ภาค	รวม	โรงงาน ขนาดเล็ก	โรงงาน ขนาดกลาง	โรงงาน ขนาดใหญ่
กรุงเทพมหานคร	1,615	1,131	376	108
(%)	81.12	91.21	68.99	52.43
นครปฐม	58	13	27	18
(%)	2.91	1.05	4.95	8.74
นนทบุรี	48	15	25	8
(%)	2.41	1.21	4.59	3.88
ปทุมธานี	34	8	17	9
(%)	1.71	0.64	3.12	4.37
สมุทรปราการ	168	57	73	38
(%)	8.44	4.60	13.39	18.45
สมุทรสาคร	68	16	27	25
(%)	3.42	1.29	4.95	12.14
ภาคมหานคร	1,991	1,240	545	206

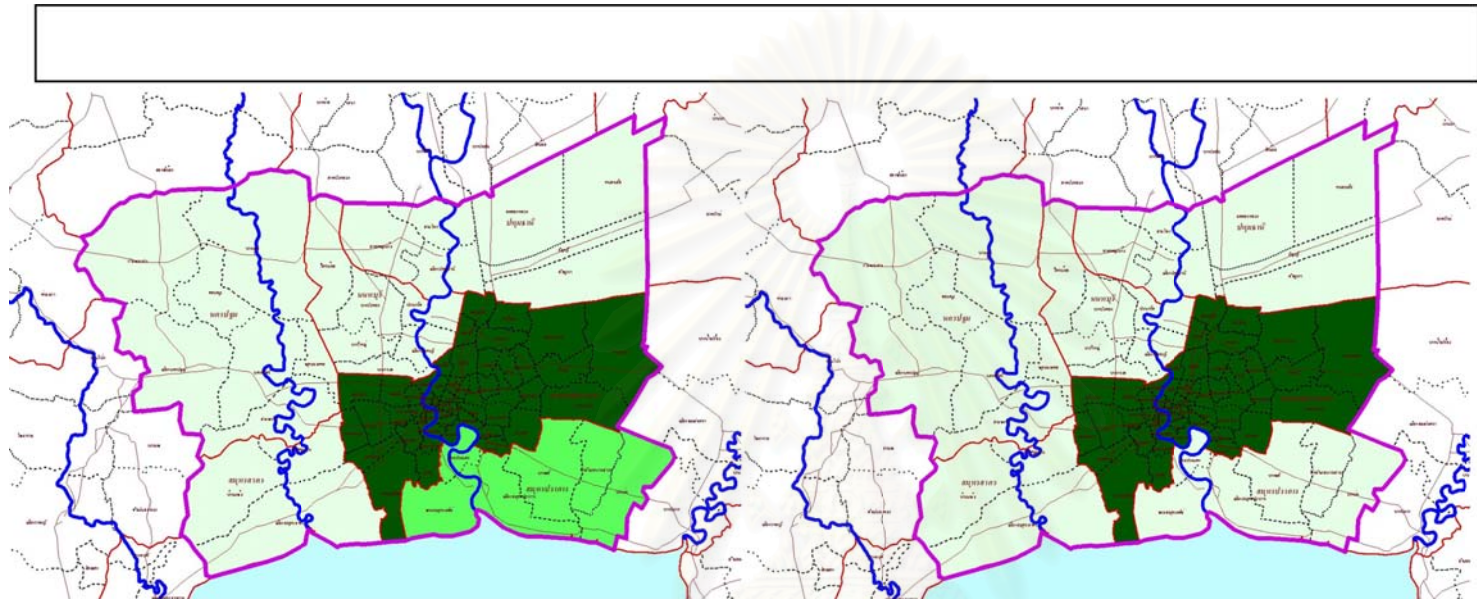
ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

แผนภูมิ 4.2 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จำแนกตามจังหวัด ปี 2548

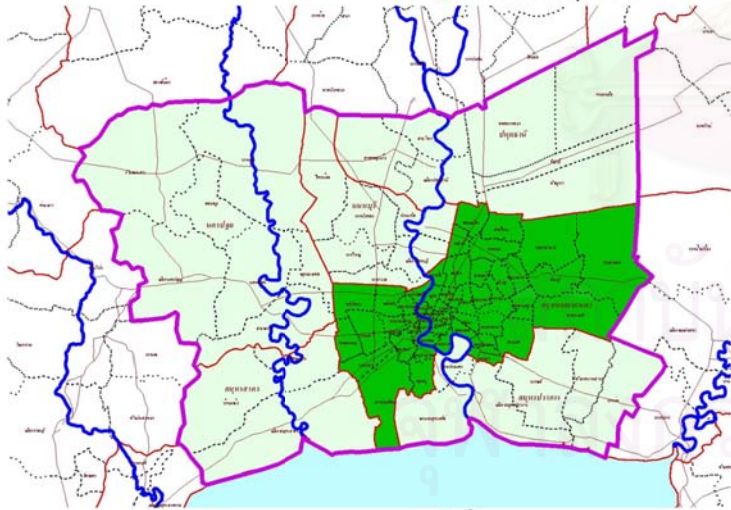
ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เฉพาะในภาคมหานคร (ตาราง 4.12) พบว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในภาคมหานครมีจำนวน 1,991 โรง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครคิดเป็นสัดส่วนต่อภาคมหานครถึงร้อยละ 81.12 และเมื่อพิจารณาเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กแล้ว ก็ยังเห็นว่ากรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมากที่สุด คือ มีถึงร้อยละ 91.21 ในขณะที่จังหวัดอื่นๆ ในภาคมหานครมีสัดส่วนของโรงงานรวมกันเพียงแค่ 8.79 ซึ่งสอดคล้องกับมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดของกรุงเทพมหานครที่มีถึง 1,482,520 ล้านบาท (ตาราง 3.1) หรือคิดเป็นร้อยละ 68 เมื่อเทียบกับภาค และจำนวนแรงงานผู้มีงานทำของกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนถึงร้อยละ 65.48 เมื่อเทียบกับภาค (ตาราง 3.2) แต่หากพิจารณาโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง และขนาดใหญ่แล้ว พบว่ากรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปต่อภาคมหานครน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก คือ มีเพียงร้อยละ 68.99 และร้อยละ 52.43 ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปรองลงมาจากกรุงเทพมหานคร คือ จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ เท่ากับ ร้อยละ 4.60 ร้อยละ 13.39 และร้อยละ 18.45 ตามลำดับ เห็นได้ว่าโรงงานขนาดเล็กส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง และขนาดใหญ่จะตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ มากขึ้น

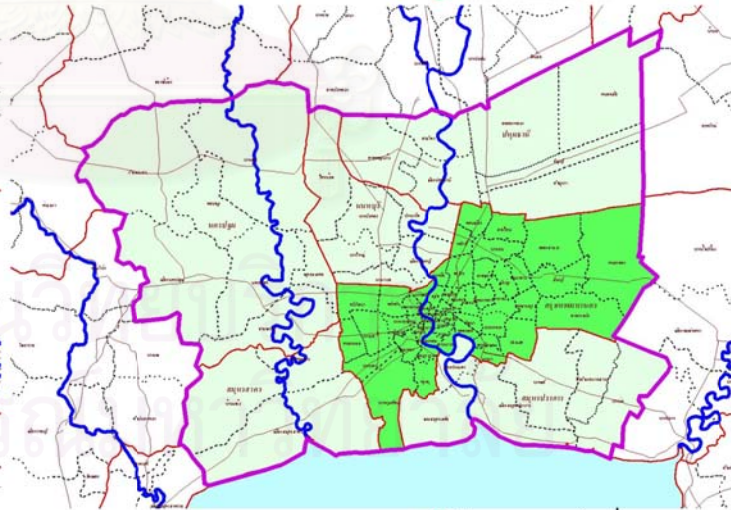

● โรงงานรวมทุกขนาด

● โรงงานขนาดเล็ก

● โรงงานขนาดกลาง

● โรงงานขนาดใหญ่

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2548

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

สัญลักษณ์

- ขอบระดับจังหวัด
- ขอบระดับตำบล
- ถนน
- แม่น้ำ
- ขอบเขตภาคมหานคร
- > 499
- 300 - 499
- 100 - 299
- 1 - 99

นางสาว สุชีรา เรืองรัมย์ชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

จากข้อมูลรายชื่อโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ณ สิ้นปี 2548 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่เก่าแก่ที่สุดที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เริ่มประกอบกิจการในปี พ.ศ.2512 เป็นโรงงานขนาดเล็กที่มีคนงานรวม 12 คน ตั้งอยู่ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

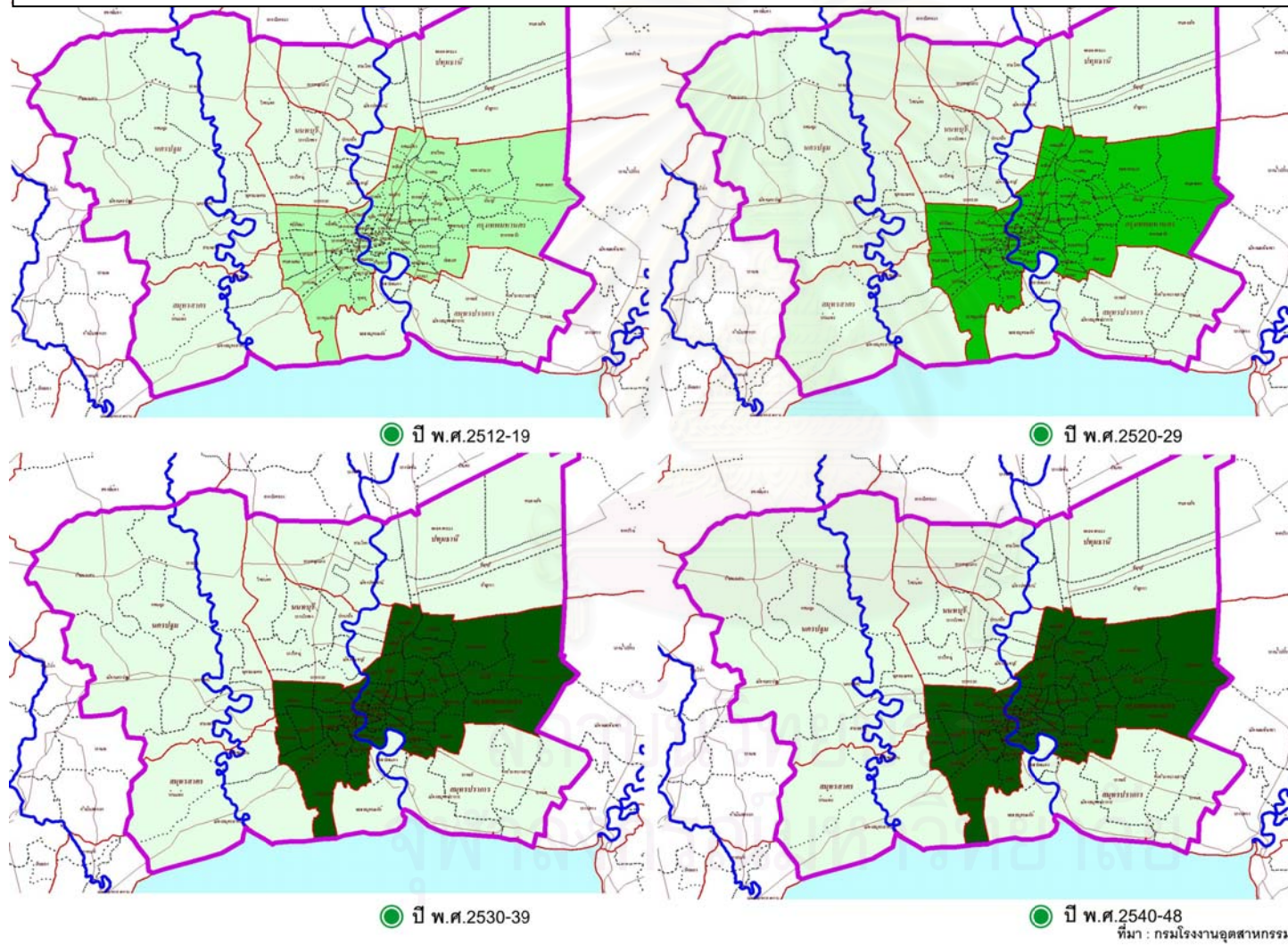
จากตาราง 4.13 แสดงให้เห็นว่า ในระหว่างปี 2512-2519 มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเพียง 11 โรงงาน ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ.2520-2529 มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มมากขึ้นถึง 164 โรงงาน ซึ่งมีจำนวนโรงงานที่เปิดกิจการมากกว่า ปี พ.ศ.2512-2519 ถึง 153 หรือเพิ่มขึ้นถึง 15 เท่า ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยได้สมัครเข้าเป็นภาคี และทำข้อตกลงทวิภาคีว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป ในปี พ.ศ.2519 แต่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กทั้งหมดที่ประกอบกิจการในยุคเริ่มแรกคือ ระหว่างปี พ.ศ.2512-2529 จะตั้งโรงงานในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2530-2539 เริ่มมีการกระจายตัวออกไปสู่จังหวัดอื่นๆ ในเขตปริมณฑลบ้าง แต่กรุงเทพมหานครก็ยังเป็นพื้นที่ที่มีการขออนุญาตประกอบกิจการมากที่สุดคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 93.72 เมื่อเทียบกับภาคมหานครทั้งหมด และในช่วงนี้ยังมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ปี พ.ศ.2530 เป็นปีแรกที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอันดับ 1 ทำให้มีการขยายตัวของโรงงานเพิ่มมากขึ้น คือ มีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบในภาคมหานครมากถึง 573 โรงงาน ในที่นี้เป็นโรงงานที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครถึง 537 โรงงาน ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ.2540-2548 ซึ่งอยู่ในช่วงภาวะเศรษฐกิจไทยตกต่ำ และในปี พ.ศ.2538 ที่มีการเจรจา GATT รอบอุรุกวัย โดยได้มีข้อตกลงด้านสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ให้มีการยกเลิกการควบคุมโควตาส่งสิ่งทอทั้งหมดภายใน 10 ปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-2548 ส่งผลให้ภาคมหานครมีจำนวนโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการ 492 โรงงานมีจำนวนลดลงกว่าช่วงก่อนหน้า 81 โรงงาน ซึ่งกรุงเทพมหานครมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการลดลงถึง 118 โรงงาน ส่วนจังหวัดในปริมณฑลพบว่ามีแนวโน้มของจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นทุกจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดสมุทรปราการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.84 ในช่วงปี พ.ศ.2530-2539 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.11 ในช่วงปี พ.ศ.2540-2548 ส่วนการเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานในจังหวัดปริมณฑล พบว่าจังหวัดสมุทรปราการมีจำนวนโรงงานเพิ่มมากที่สุดทุกปี เห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กส่วนใหญ่จะมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากที่มีโรงงานเริ่มตั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นแห่งแรก แล้วก็มีมีการขออนุญาตประกอบกิจการเพิ่มมากขึ้นทุกๆปี

ตาราง 4.13 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามจังหวัด ปี 2548

จังหวัด	จำนวนโรงงานที่เปิดดำเนินการ				สัดส่วนต่อภาคมหานคร				อัตราการเปลี่ยนแปลง		
	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519 ถึง 2520-2529	2520-2529 ถึง 2530-2539	2530-2539 ถึง 2540-2548
	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี			
กรุงเทพมหานคร	11	164	537	419	100.00	100.00	93.72	85.16	153	373	-118
นครปฐม	0	0	4	9	0.00	0.00	0.70	1.83	0	4	5
นนทบุรี	0	0	4	11	0.00	0.00	0.70	2.24	0	4	7
ปทุมธานี	0	0	1	7	0.00	0.00	0.17	1.42	0	1	6
สมุทรปราการ	0	0	22	35	0.00	0.00	3.84	7.11	0	22	13
สมุทรสาคร	0	0	5	11	0.00	0.00	0.87	2.24	0	5	6
ภาคมหานคร	11	164	573	492	100.00	100.00	100.00	100.00	153	409	-81

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

แผนที่ 4.4 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในแต่ละจังหวัด ในภาคมหานคร ที่เปิดกิจการใน
ปี 2512-19, 2520-29, 2530-39 และ 2540-48

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

สัญลักษณ์

- ขอบเขตระดับจังหวัด
- ขอบเขตระดับตำบล
- ถนน
- แม่น้ำ
- ขอบเขตภาคมหานคร
- > 249
- 200 - 249
- 150 - 199
- 100 - 149
- 50 - 99
- 1 - 49

นางสาว สุชีรา เรืองรัมย์ชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนที่ดินและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

0 4 8 Kilometers

เมื่อพิจารณาโรงงานในระดับเขต/อำเภอในภาคมหานคร (ตาราง 4.14) พบว่าในระหว่างปี พ.ศ.2512-2519 กรุงเทพมหานครมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเพียง 8 เขต ในที่นี้มีเขตที่มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเขตละ 2 โรงงาน คือ เขตพระนคร ปทุมวัน และพระโขนง และเขตที่มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเขตละ 1 โรงงาน 5 เขต คือ เขตวัฒนา สาทร คลองสาน ธนบุรี และบางบอน ส่วนพื้นที่อื่นจังหวัดปริมณฑลไม่มีโรงงานที่เริ่มประกอบกิจการในช่วงนี้ ต่อมาในระหว่างปี พ.ศ.2520-2529 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กได้มีการกระจายตัวไปในพื้นที่กรุงเทพมหานครมากขึ้น คือ มีถึง 27 เขตที่มีโรงงานเข้าไปขออนุญาตประกอบกิจการ ซึ่งโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการส่วนใหญ่ จะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณเดียวกับโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการระหว่างปี พ.ศ.2512-2519 แต่พบว่าพื้นที่เมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครมีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเริ่มก่อตั้งขึ้นในเขตเมืองชั้นใน และกระจายตัวออกไปสู่พื้นที่เขตต่อเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเขตที่มีโรงงานกระจุกตัวมากที่สุดคือเขตคลองสาน ธนบุรี และสาทร สำหรับพื้นที่จังหวัดปริมณฑลยังไม่มีโรงงานที่เริ่มประกอบกิจการในช่วงนี้ การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานในช่วงปี พ.ศ.2512-2519 ถึง พ.ศ.2520-2529 พบว่าเขตคลองสานมีจำนวนโรงงานเพิ่มมากที่สุด (22 โรงงาน) รองลงมาคือเขตธนบุรี (20 โรงงาน) และเขตสาทร (19 โรงงาน) ตามลำดับ และพบว่าเขตวัฒนา พระโขนง และบางบอน ซึ่งเป็นเขตที่มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในช่วงปี พ.ศ.2512-2519 กลับไม่มีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการในช่วง 10 ปีนี้เลย ในขณะที่เขตคลองเตย ซึ่งเป็นเขตที่อยู่ระหว่างเขตวัฒนา และพระโขนงมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการในช่วงนี้ถึง 9 โรงงาน ในระหว่างปี พ.ศ.2530-2539 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในกรุงเทพมหานคร มีการกระจุกตัวของโรงงานมากที่สุดในเขตจอมทอง คลองสาน บางบอน ภาษีเจริญ และธนบุรี เห็นได้ว่าในช่วงนี้มีโรงงานกระจุกตัวในพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรีมากขึ้น ในช่วงนี้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเริ่มกระจายตัวออกไปในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานครมากขึ้น คือ มีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการในเกือบทุกเขตของกรุงเทพมหานคร และยังมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการในพื้นที่ปริมณฑลในช่วงนี้ด้วย โดยกระจุกตัวมากที่สุดในอำเภอเมืองสมุทรปราการ พระประแดง และกระทุ่มแบน การเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2520-2529 ถึง พ.ศ.2530-2539 พบว่าเขตจอมทองมีการเพิ่มขึ้นของโรงงานมากที่สุด (65 โรงงาน) รองลงมาคือเขตบางบอน (43 โรงงาน) ภาษีเจริญ (38 โรงงาน) และคลองสาน (33 โรงงาน) เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการน้อยกว่าพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันตก กล่าวคือ พื้นที่เมืองชั้นในฝั่งตะวันออกมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการลดลง ส่วนพื้นที่ต่อเมืองและชานเมืองของกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออกมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบ

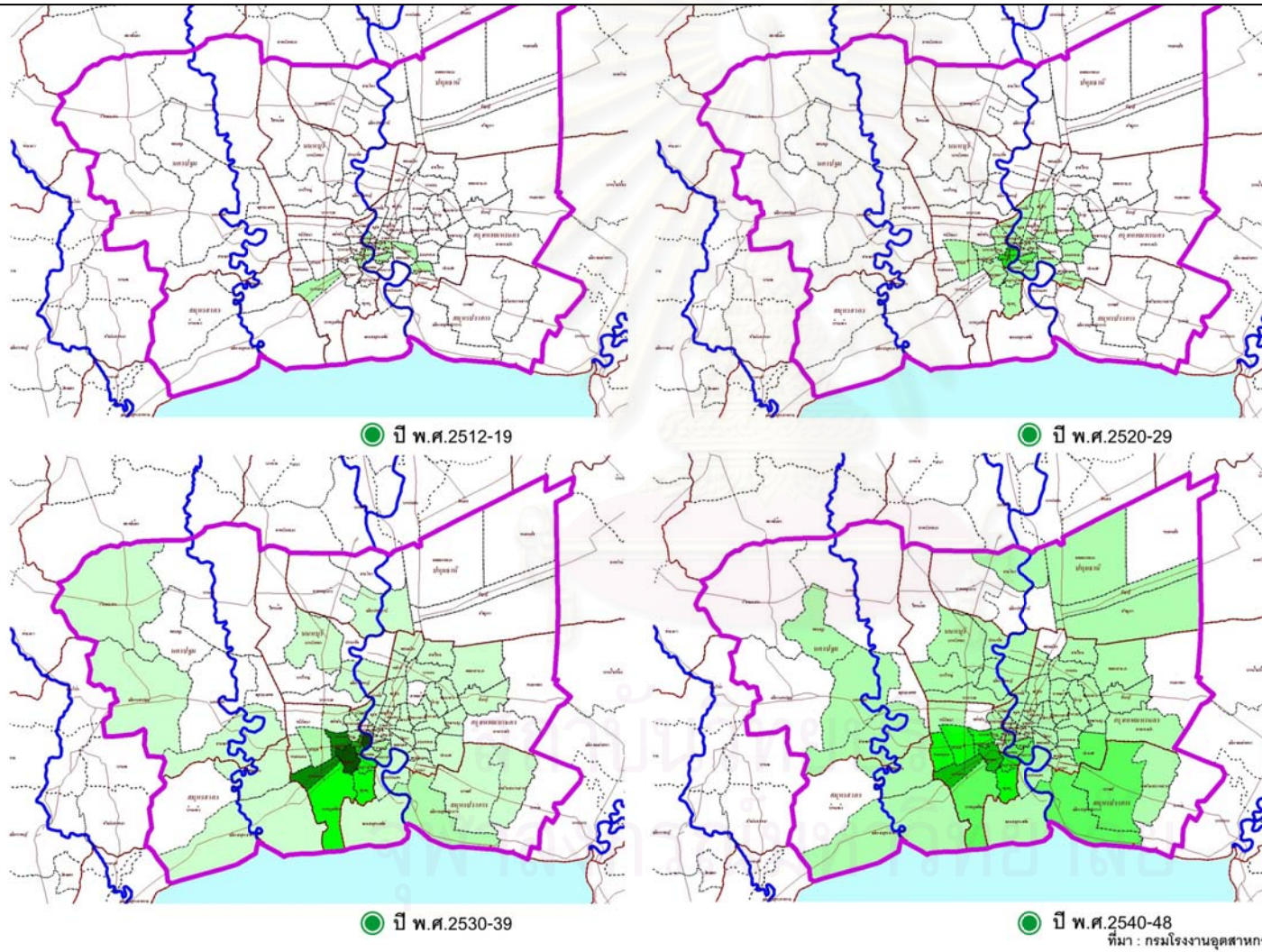
กิจการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเมื่อเทียบกับโรงงานที่เพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีก่อน แต่มีโรงงานไปกระจุกตัวในพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันตกมากขึ้น ในระหว่างปี พ.ศ.2540-2548 มีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการและมีการกระจุกตัวมากที่สุดในเขตบางบอน จอมทอง ภาษีเจริญ คลองสาน และธนบุรี แต่ในเขตคลองสาน และธนบุรีมีการเพิ่มขึ้นของโรงงานไม่มากนัก ในขณะที่พื้นที่จังหวัดในเขตปริมณฑลมีโรงงานเพิ่มมากขึ้น โดยกระจุกตัวอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ และอำเภอบางพลี การเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานที่ขออนุญาตให้ประกอบกิจการในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530-2539 ถึง พ.ศ.2540-2548 พบว่าในกรุงเทพมหานครเขตหนองแขมมีโรงงานที่ขออนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มขึ้นกว่าช่วง 10 ปีก่อน (2530-2539) มากที่สุด (14 โรงงาน) รองลงมาคือเขตบางแค (11 โรงงาน) ในช่วงนี้เขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานครมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการลดลงกว่าช่วง 10 ปีก่อน (พ.ศ.2530-2539) เกือบทุกพื้นที่ และพบว่าเขตที่มีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการลดลงมากที่สุดคือเขตคลองสาน (42 โรงงาน) รองลงมาคือจอมทอง (32 โรงงาน) และธนบุรี (28 โรงงาน) ส่วนจังหวัดในเขตปริมณฑลมีโรงงานขออนุญาตประกอบกิจการเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อำเภอที่มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการเพิ่มขึ้นกว่าช่วง 10 ปีก่อนมากที่สุดคืออำเภอบางพลี (11 โรงงาน)

และเมื่อพิจารณาจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร ปี พ.ศ.2548 (ตาราง 4.15) แสดงให้เห็นว่าเขตที่มีจำนวนของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกระจุกตัวอยู่มากที่สุด 10 ลำดับแรกตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันตกทั้งหมด ยกเว้นลำดับที่ 8 เขตสาทร (46 โรงงาน) ที่เป็นพื้นที่เขตเมืองชั้นในฝั่งตะวันออก เขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตั้งอยู่มากที่สุด คือ เขตจอมทอง มีจำนวน 99 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.98 เมื่อเปรียบเทียบกับภาค รองลงมา คือ เขตคลองสาน (94 โรงงาน) บางบอน (78 โรงงาน) ภาษีเจริญ (70 โรงงาน) และธนบุรี (67 โรงงาน) ทั้งห้าเขตนี้มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปรวมกันมากกว่าร้อยละ 32.90 ของจำนวนโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในภาคมหานคร ส่วนอำเภอเมืองสมุทรปราการที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดของจังหวัดในเขตปริมณฑล มีจำนวนโรงงานเป็นลำดับที่ 17 ของภาค นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของภาค ส่วนในพื้นที่ทางตอนบนของภาคจะมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกระจายตัวอยู่เกือบทั่วทั้งภาค

โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก เริ่มดำเนินกิจการโรงงานแรกในปี พ.ศ.2512 และยังคงดำเนินกิจการอยู่ในปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตปทุมวัน และในช่วง 8 ปี (พ.ศ.2512-2520) ที่ประเทศไทยเริ่มมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กนี้ มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ประกอบกิจการในภาคมหานครเพียง 11 โรงงาน หลังจากปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมาภาคมหานครก็เริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเข้ามา

ประกอบกิจการมากขึ้นเรื่อยๆ คือ ในระหว่างปี พ.ศ.2520-2529 มีโรงงานที่ประกอบกิจการมากขึ้น 164 โรงงาน และในระหว่างปี พ.ศ.2530-2539 ก็มีการขยายตัวของโรงงานมากขึ้นถึง 573 โรงงาน ส่วนในระหว่างปี พ.ศ.2540-2548 มีการเพิ่มขึ้นของโรงงานลดน้อยลงแต่ยังมีโรงงานที่ขออนุญาตประกอบกิจการเพิ่มมากขึ้นถึง 492 โรงงาน ในยุคเริ่มแรก โรงงานอุตสาหกรรมจะตั้งอยู่ในเขตเมืองชั้นใน รวมทั้งเขตบางบอน และบางขุนเทียน ที่เป็นเขตต่อเมืองฝั่งตะวันตกของภาค แต่ก็มีโรงงานไปตั้งอยู่เพียงพื้นที่ละ 1-2 โรงงาน ในช่วง 10 ปีต่อมา (พ.ศ.2520-2529) เริ่มมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมากขึ้น โดยโรงงานส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองชั้นและเขตต่อเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2530-2539 มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กอย่างมาก มีการขออนุญาตประกอบกิจการมากขึ้นและมีที่ตั้งกระจายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอกมากขึ้น แต่พบว่าส่วนใหญ่จะกระจายตัวไปในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มากกว่าฝั่งตะวันออก โดยในช่วงนี้พื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมากที่สุด (ตาราง 4.13) ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครมีจำนวนของโรงงานไม่มากนัก และยังมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเริ่มขยายตัวออกไปสู่จังหวัดปริมณฑลในช่วงนี้ด้วย ในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2540-2548) โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก มีการกระจายตัวออกไปเกือบทุกพื้นที่ในภาคมหานคร โดยมีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ทางตอนตะวันตกเฉียงใต้ของภาค ส่วนในพื้นที่อื่นๆ มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกระจายตัวอยู่ทั่วไปภายในภาค จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ลักษณะของที่ตั้งส่วนใหญ่ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก บางส่วนจะตั้งอยู่ในตึกแถว และทาวเฮาส์ ซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์ที่สอดแทรกอยู่กับการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมและการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งจะมีทั้งที่เปิดประตูด้านหน้าโล่ง และเป็นอาคารที่ปิดประตูและหน้าต่างของโรงงาน เพื่อป้องกันเสียงจากการเดินเครื่องจักรของโรงงานไม่ให้ดังออกไปภายนอก ซึ่งจากกฎกระทรวงของกระทรวงอุตสาหกรรม มีข้อกำหนดในเรื่องของทำเลที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมไว้ว่าห้ามตั้งโรงงานทั้ง 3 จำพวกในบริเวณบ้านจัดสรรเพื่อพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย ซึ่งหากพิจารณาจากกฎกระทรวงในเรื่องทำเลที่ตั้งของโรงงานนี้จะพบว่าโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีที่ตั้งในตึกแถว และทาวเฮาส์นี้ผิดกฎหมาย และจากลักษณะของโรงงานที่มีการปิดประตูหน้าต่างเพื่อป้องกันเสียงออกสู่ภายนอก นั่นก็เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงในกรณีที่เกิดอัคคีภัย เนื่องจากวัตถุคิบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นวัสดุที่ติดไฟง่าย ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากหากเกิดอัคคีภัยขึ้นในระหว่างการทำงาน

แผนที่ 4.5 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ที่เปิดกิจการใน
ปี 2512-19, 2520-29, 2530-39 และ 2540-48

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

สัญลักษณ์

- ขอบเขตระดับจังหวัด
- ขอบเขตระดับตำบล
- ถนน
- แม่น้ำ
- ขอบเขตภาคมหานคร
- < 49
- 40-49
- 30-39
- 20-29
- 10-19
- 1 - 9
- ไม่เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

นางสาว สุชีรา เรืองรัศมีชัย 4674189925
ภาควิชา การวางผังภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

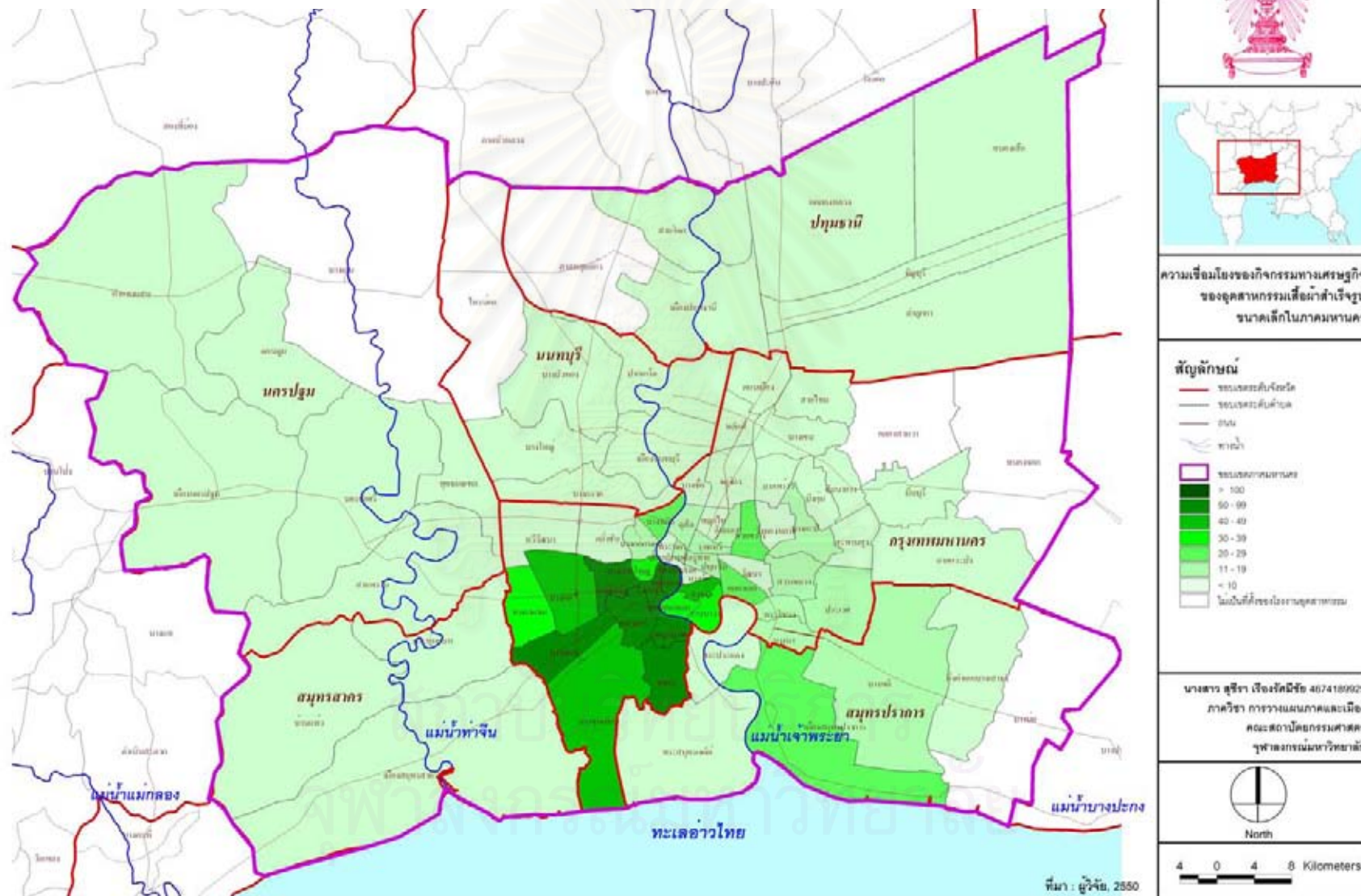

North

4 4 8 Kilometers
0

แผนที่ 4.6 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ในแต่ละเขต/อำเภอ ในภาคมหานคร ปี 2548

ตาราง 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548

เขต/อำเภอ		จำนวนโรงงานที่เปิดดำเนินการ				สัดส่วนต่อภาคมหานคร				อัตราการเปลี่ยนแปลง		
		2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519 ถึง	2520-2529 ถึง	2530-2539 ถึง
		31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	2520-2529	2530-2539	2540-2548
กรุงเทพมหานคร	คูสิต	-	6	7	1	0.00	3.66	1.22	0.20	6	1	-6
	ป้อมปราบศัตรูพ่าย	-	8	9	1	0.00	4.88	1.57	0.20	8	1	-8
	พระนคร	2	3	-	2	18.18	1.83	0.00	0.41	1	-3	2
	สัมพันธวงศ์	-	-	1	1	0.00	0.00	0.17	0.20	0	1	0
	บางรัก	-	4	3	1	0.00	2.44	0.52	0.20	4	-1	-2
	ปทุมวัน	2	9	3	1	18.18	5.49	0.52	0.20	7	-6	-2
	วัฒนา	1	-	3	3	9.09	0.00	0.52	0.61	-1	3	0
	สาทร	1	19	13	13	9.09	11.59	2.27	2.64	18	-6	0
	จตุจักร	-	1	3	3	0.00	0.61	0.52	0.61	1	2	0
	ดินแดง	-	3	8	8	0.00	1.83	1.40	1.63	3	5	0
	พญาไท	-	-	2	2	0.00	0.00	0.35	0.41	0	2	0
	บางซื่อ	-	1	5	1	0.00	0.61	0.87	0.20	1	4	-4
	ราชเทวี	-	6	8	4	0.00	3.66	1.40	0.81	6	2	-4
	ห้วยขวาง	-	4	8	9	0.00	2.44	1.40	1.83	4	4	1
	คลองเตย	-	9	10	9	0.00	5.49	1.75	1.83	9	1	-1
	บางคอแหลม	-	3	16	11	0.00	1.83	2.79	2.24	3	13	-5
	บางนา	-	2	7	4	0.00	1.22	1.22	0.81	2	5	-3
	พระโขนง	2	-	8	3	18.18	0.00	1.40	0.61	-2	8	-5
ยานนาวา	-	9	13	11	0.00	5.49	2.27	2.24	9	4	-2	

ตาราง 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548 (ต่อ)

เขต/อำเภอ		จำนวนโรงงานที่เปิดดำเนินการ				สัดส่วนต่อภาคมหานคร				อัตราการเปลี่ยนแปลง		
		2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519 ถึง	2520-2529 ถึง	2530-2539 ถึง
		31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	2520-2529	2530-2539	2540-2548
กรุงเทพมหานคร	คลองสาน	1	23	56	14	9.09	14.02	9.77	2.85	22	33	-42
	ธนบุรี	1	22	36	8	9.09	12.80	6.11	1.42	20	14	-28
	บางกอกน้อย	-	4	5	10	0.00	2.44	0.87	2.03	4	1	5
	บางกอกใหญ่	-	8	16	11	0.00	4.88	2.79	2.24	8	8	-5
	บางพลัด	-	6	12	10	0.00	3.66	2.09	2.03	6	6	-2
	จอมทอง	-	1	66	32	0.00	0.61	11.52	6.50	1	65	-34
	ภาษีเจริญ	-	3	41	26	0.00	1.83	7.16	5.28	3	38	-15
	ราษฎร์บูรณะ	-	3	23	25	0.00	1.83	4.01	5.08	3	20	2
	ดอนเมือง	-	-	1	-	0.00	0.00	0.17	0.00	0	1	-1
	บางเขน	-	-	2	8	0.00	0.00	0.35	1.63	0	2	6
	ลาดพร้าว	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	สายไหม	-	-	1	5	0.00	0.00	0.17	1.02	0	1	4
	หลักสี่	-	-	1	1	0.00	0.00	0.17	0.20	0	1	0
	คันนายาว	-	-	1	2	0.00	0.00	0.17	0.41	0	1	1
	บางกะปิ	-	3	7	7	0.00	1.83	1.40	1.42	3	5	-1
	บึงกุ่ม	-	-	2	4	0.00	0.00	0.35	0.81	0	2	2
	วังทองหลาง	-	-	2	8	0.00	0.00	0.35	1.63	0	2	6
	สวนหลวง	-	3	4	7	0.00	1.83	0.70	1.42	3	1	3
สะพานสูง	-	-	2	5	0.00	0.00	0.35	1.02	0	2	3	

ตาราง 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548 (ต่อ)

เขต/อำเภอ		จำนวนโรงงานที่เปิดดำเนินการ				สัดส่วนต่อภาคมหานคร				อัตราการเปลี่ยนแปลง		
		2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519 ถึง	2520-2529 ถึง	2530-2539 ถึง
		31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	2520-2529	2530-2539	2540-2548
กรุงเทพมหานคร	คลองสามวา	-	-	2	1	0.00	0.00	0.35	0.20	0	2	-1
	หนองจอก	-	-	-	-	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0	0
	ประเวศ	-	-	6	12	0.00	0.00	1.05	2.44	0	6	6
	มีนบุรี	-	-	7	2	0.00	0.00	1.22	0.41	0	7	-5
	ลาดกระบัง	-	-	-	5	0.00	0.00	0.00	1.02	0	0	5
	ตลิ่งชัน	-	-	2	-	0.00	0.00	0.35	0.00	0	2	-2
	ทวีวัฒนา	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	บางแค	-	1	14	26	0.00	0.61	2.62	5.28	1	14	11
	หนองแขม	-	-	8	22	0.00	0.00	1.40	4.47	0	8	14
	ทุ่งครุ	-	1	22	27	0.00	0.61	3.84	5.49	1	21	5
	บางขุนเทียน	-	-	27	18	0.00	0.00	4.71	3.66	0	27	-9
บางบอน	1	-	43	34	9.09	0.00	7.50	6.91	-1	43	-9	
จังหวัดนครปฐม	กำแพงแสน	-	-	1	-	0.00	0.00	0.17	0.00	0	1	-1
	ดอนตูม	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	นครชัยศรี	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	เมืองนครปฐม	-	-	1	-	0.00	0.00	0.17	0.00	0	1	-1
	สามพราน	-	-	2	7	0.00	0.00	0.35	1.42	0	2	5

ตาราง 4.14 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตามปีที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการ จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548 (ต่อ)

เขต/อำเภอ		จำนวนโรงงานที่เปิดดำเนินการ				สัดส่วนต่อภาคมหานคร				อัตราการเปลี่ยนแปลง		
		2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519	2520-2529	2530-2539	2540-2548	2512-2519 ถึง 2520-2529	2520-2529 ถึง 2530-2539	2530-2539 ถึง 2540-2548
		31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี	31-40 ปี	21-30 ปี	11-20 ปี	1-10 ปี			
นนทบุรี	ไทรน้อย	-	-	-	-	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0	0
	บางกรวย	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	บางบัวทอง	-	-	3	2	0.00	0.00	0.52	0.41	0	3	-1
	บางใหญ่	-	-	-	3	0.00	0.00	0.00	0.61	0	0	3
	ปากเกร็ด	-	-	-	4	0.00	0.00	0.00	0.81	0	0	4
	เมืองนนทบุรี	-	-	1	1	0.00	0.00	0.17	0.20	0	1	0
ปทุมธานี	คลองหลวง	-	-	-	3	0.00	0.00	0.00	0.61	0	0	3
	ธัญบุรี	-	-	-	2	0.00	0.00	0.00	0.41	0	0	2
	เมืองปทุมธานี	-	-	1	-	0.00	0.00	0.17	0.00	0	1	-1
	ลาดหลุมแก้ว	-	-	-	-	0.00	0.00	0.00	0.00	0	0	0
	ลำลูกกา	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
	สามโคก	-	-	-	1	0.00	0.00	0.00	0.20	0	0	1
สมุทรปราการ	กิ่งอำเภอบางเสาธง	-	-	1	4	0.00	0.00	0.17	0.81	0	1	3
	บางพลี	-	-	3	14	0.00	0.00	0.52	2.85	0	3	11
	พระประแดง	-	-	4	2	0.00	0.00	0.70	0.41	0	4	-2
	พระสมุทรเจดีย์	-	-	2	3	0.00	0.00	0.35	0.61	0	2	1
	เมืองสมุทรปราการ	-	-	12	12	0.00	0.00	2.09	2.44	0	12	0
สมุทรสาคร	กระทุ่มแบน	-	-	4	5	0.00	0.00	0.70	1.02	0	4	1
	เมืองสมุทรสาคร	-	-	1	6	0.00	0.00	0.17	1.22	0	1	5
ภาคมหานคร		11	164	573	492	100.00	100.00	100.00	100.00	153	409	-81

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

ตาราง 4.15 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จำแนกตามเขต/อำเภอ ปี 2548

ลำดับที่	เขต/อำเภอ	จำนวนโรงงาน	สัดส่วนต่อจังหวัด	สัดส่วนต่อภาค
1	จอมทอง	99	8.75	7.98
2	คลองสาน	94	8.31	7.58
3	บางบอน	78	6.90	6.29
4	ภาษีเจริญ	70	6.19	5.65
5	ธนบุรี	67	5.92	5.40
6	ราษฎร์บูรณะ	51	4.51	4.11
7	ทุ่งครุ	50	4.42	4.03
8	สาทร	46	4.07	3.71
9	บางขุนเทียน	45	3.98	3.63
10	บางแค	41	3.63	3.31
11	บางกอกใหญ่	35	3.09	2.82
12	ยานนาวา	33	2.92	2.66
13	บางคอแหลม	30	2.65	2.42
14	หนองแขม	30	2.65	2.42
15	คลองเตย	28	2.48	2.26
16	บางพลัด	28	2.48	2.26
17	เมืองสมุทรปราการ	24	42.11	1.94
18	ห้วยขวาง	21	1.86	1.69
19	ดินแดง	19	1.68	1.53
20	บางกอกน้อย	19	1.68	1.53
21	ป้อมปราบศัตรูพ่าย	18	1.59	1.45
22	ราชเทวี	18	1.59	1.45
23	ประเวศ	18	1.59	1.45
24	บางกะปิ	17	1.50	1.37
25	บางพลี	17	29.82	1.37
26	ปทุมวัน	15	1.33	1.21
27	ดุสิต	14	1.24	1.13
28	สวนหลวง	14	1.24	1.13
29	บางนา	13	1.15	1.05
30	พระโขนง	13	1.15	1.05
31	บางเขน	10	0.88	0.81
32	วังทองหลาง	9	0.80	0.73
33	มีนบุรี	9	0.80	0.73
34	สามพราน	9	69.23	0.73
35	กระทุ่มแบน	9	56.25	0.73
36	บางรัก	8	0.71	0.65
37	พระนคร	7	0.62	0.56
38	วัฒนา	7	0.62	0.56
39	จตุจักร	7	0.62	0.56
40	บางซื่อ	7	0.62	0.56

ตาราง 4.15 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จำแนกตามเขต/อำเภอ
ปี 2548 (ต่อ)

ลำดับที่	เขต/อำเภอ	จำนวนโรงงาน	สัดส่วนต่อจังหวัด	สัดส่วนต่อภาค
41	สะพานสูง	7	0.62	0.56
42	เมืองสมุทรสาคร	7	43.75	0.56
43	สายไหม	6	0.53	0.48
44	บึงกุ่ม	6	0.53	0.48
45	พระประแดง	6	10.53	0.48
46	ลาดกระบัง	5	0.44	0.40
47	บางบัวทอง	5	33.33	0.40
48	กิ่งอำเภอบางเสาธง	5	8.77	0.40
49	พระสมุทรเจดีย์	5	8.77	0.40
50	พญาไท	4	0.35	0.32
51	ปากเกร็ด	4	26.67	0.32
52	คันนายาว	3	0.27	0.24
53	คลองสามวา	3	0.27	0.24
54	บางใหญ่	3	20.00	0.24
55	คลองหลวง	3	37.5	0.24
56	สัมพันธวงศ์	2	0.18	0.16
57	หลักสี่	2	0.18	0.16
58	ตลิ่งชัน	2	0.18	0.16
59	เมืองนนทบุรี	2	13.33	0.16
60	ธัญบุรี	2	25	0.16
61	ดอนเมือง	1	0.09	0.08
62	ลาดพร้าว	1	0.09	0.08
63	ทวีวัฒนา	1	0.09	0.08
64	กำแพงแสน	1	7.69	0.08
65	ดอนตูม	1	7.69	0.08
66	นครชัยศรี	1	7.69	0.08
67	เมืองนครปฐม	1	7.69	0.08
68	บางกรวย	1	6.67	0.08
69	เมืองปทุมธานี	1	12.5	0.08
70	ลำลูกกา	1	12.5	0.08
71	สามโคก	1	12.5	0.08
72	หนองจอก	0	0.00	0.00
73	ไทรม้าย	0	0.00	0.00
74	ลาดหลุมแก้ว	0	0	0.00
ภาคมหานคร		1,240		100

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม และจากการคำนวณ

4.6 การส่งเสริมจากภาครัฐ

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างผลผลิตและการจ้างงานสูง จึงได้วางนโยบายและมาตรการต่างๆ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540 : 4-1 ถึง 4-7)

4.6.1 นโยบายทางการควบคุมดูแล

รัฐบาลมีนโยบายเกี่ยวกับการระงับ หรือการอนุญาตให้ตั้ง หรือขยายโรงงานตามกฎการผลิต และการส่งออกดังนี้

พ.ศ.2514 มีการห้ามโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปขยายกำลังการผลิตเป็นเวลา 2 ปี และลดการให้การส่งเสริมอุตสาหกรรม เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผู้ประกอบการรายใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้กำลังการผลิตมากกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศ และการส่งออก

พ.ศ.2516-2520 การส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น จึงอนุญาตให้ตั้งหรือขยายกำลังการผลิต และเริ่มให้การส่งเสริมการลงทุนใหม่ แต่มีเงื่อนไขเฉพาะสินค้าที่ทำการผลิตเพื่อส่งออกเท่านั้น

พ.ศ.2521 มีการระงับการตั้งหรือขยายโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ยกเว้นผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนก่อนวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2521 เนื่องจากภาวการณ์ตกต่ำของตลาดภายในประเทศรวมทั้งการส่งออกด้วย

พ.ศ.2522 อนุญาตให้โรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปตั้งหรือขยายได้ โดยจะต้องมีจักรเย็บผ้าไม่น้อยกว่า 30 เครื่อง หรือถ้าจะขยายโรงงานโดยจะขอขยายจักรเย็บผ้าเกินกว่า 30 เครื่อง จะต้องผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ได้มีการจำกัดโควตาส่งออกเท่านั้น

พ.ศ.2524 อนุญาตให้ตั้งหรือขยายโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่มีเงื่อนไขว่ากิจการที่ได้รับอนุญาตจะต้องติดตั้งเครื่องจักรใหม่ ซึ่งรวมทั้งอุปกรณ์ อะไหล่ และชิ้นส่วนต่างๆ ด้วย

พ.ศ.2527 มีการควบคุมกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

พ.ศ.2534 กระทรวงอุตสาหกรรมมีนโยบายให้มีการตั้งและขยายโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปได้อย่างเสรี ทั้งนี้กระทรวงอุตสาหกรรมจะเข้มงวดเฉพาะโรงงานขนาดใหญ่หรือโรงงานที่อาจมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือก่อความรำคาญแก่ชุมชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ได้จำแนกโรงงานออกเป็น 3 จำพวก โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุ

เค็ดรื้อน รำคาญ การป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตรายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่มีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม

4.6.2 นโยบายทางการส่งเสริม

1) การส่งเสริมการลงทุน

การส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตั้งอยู่ในเขต 3 (รวมทั้งนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง) ซึ่งเป็นเขตส่งเสริมการลงทุน โดยได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร ได้แก่การยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรใหม่เพื่อทดแทนเครื่องจักรเดิม ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นเวลา 8 ปี และยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี สำหรับโครงการที่ส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ของมูลค่ายอดขาย ได้รับการลดหย่อนอากรขาเข้าร้อยละ 75 ของอัตราปกติสำหรับวัตถุดิบ หรือวัสดุจำเป็นสำหรับส่วนที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นระยะเวลา 5 ปี โดยคณะกรรมการจะอนุญาตให้คร่าวละ 1 ปี แต่วัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นนั้นต้องไม่เป็นของที่ผลิตหรือกำเนิดในราชอาณาจักร และได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษ เช่น ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ของอัตราปกติเป็นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่พ้นกำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล อนุญาตให้หักค่าขนส่ง ไฟฟ้า และค่าประปาเป็น 2 เท่า เป็นระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มมีรายได้ และอนุญาตให้หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจากกำไรสุทธิร้อยละ 25 ของเงินลงทุน เป็นต้น

2) การส่งเสริมการส่งออก

กรมการค้าต่างประเทศได้ทำข้อตกลงสิ่งทอระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการกำหนดโควตาส่งมอบบางรายการให้มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี และมีการจัดสรรโควตาสูงใจในการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อให้มีผู้ส่งออกรายใหม่ๆ เพิ่มขึ้น โดยจะนำโควตาส่งมอบเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกไปยังตลาดนอกข้อตกลง (ยกเว้นสหรัฐอเมริกา) ในอัตราร้อยละ 2 ของโควตาทั้งหมดมาจัดสรรให้ผู้ส่งออกที่สามารถส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปยังตลาดนอกข้อตกลง ซึ่งได้แก่ประเทศญี่ปุ่น โปแลนด์ ฮังการี ยูโกสลาเวีย โรมาเนีย และสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นตลาดนอกข้อตกลงที่เป็นตลาดบน นับได้ว่าเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการภายในอุตสาหกรรม ได้ผลักดันตราสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยให้เป็นที่ยอมรับในตลาดสากลมากขึ้น และสนับสนุนให้อุตสาหกรรมมีความได้เปรียบแข่งขันได้อีกแนวหนึ่งในอนาคต

3) การส่งเสริมทางด้านวิชาการ

รัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือ และส่งเสริมทางด้านเทคนิควิชาการแก่ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยรัฐบาลได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอขึ้นในปี พ.ศ.2516 และอยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ทำหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทั้งในด้านมาตรฐานและควบคุมคุณภาพการผลิต ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือรัฐบาล นอกจากนี้ยังให้มีการฝึกอบรมและสัมมนาทางวิชาการ เพื่อพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งในระดับแรงงาน ช่างเทคนิค และระดับบริหาร จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และประสานงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูประหว่างรัฐบาลกับเอกชน และเอกชนกับเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ

รวมทั้งยังให้การสนับสนุนการจัดตั้งมูลนิธิพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย ขึ้นในปี พ.ศ.2537 ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงพาณิชย์ และสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย มีหน้าที่ในการดำเนินการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น และร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานและการดำเนินการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และการเพิ่มผลผลิต การปรับปรุงคุณภาพ รูปแบบสินค้า การพัฒนาวิธีการผลิต รวมทั้งการสร้างเสริมด้านการผลิต โดยเฉพาะตลาดนอกประเทศ

4.7 กติกาการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม

GATT (General Agreement on Trade and Tariff) ซึ่งเกิดจากที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ได้มีการกำหนดนโยบายว่าต้องการให้การค้าของโลกดำเนินไปอย่างเสรี บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) ระหว่างประเทศภาคีสมาชิก จึงได้มีการกำหนดให้ยุติโควตาการส่งออกสินค้าทุกประเภทในปี 2547 ซึ่งตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 WTO ได้กำหนดให้ใช้นโยบายการค้าเสรี (Free Trade Policy) โควตาการส่งออกสิ่งทอของไทยก็ต้องหมดไปในกรณีนี้ด้วย ซึ่งอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทยก็พร้อมรับการเปิดเสรี (FTA : Free Trade Agreement) ตั้งแต่เริ่มการยกเลิกโควตา ทั้งนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่าการยกเลิกระบบโควตาจะส่งผลดีต่อการแข่งขัน โดยในกลุ่มของเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเป็นกลุ่มสินค้าส่งออกหลักได้คาดหมายการส่งออกภายใต้ระบบฟรีโควตาในปีแรกจะขยายตัวจากเดิมไม่ต่ำกว่า

ร้อยละ 25 ดังนั้น การเปิดเขตการค้าเสรี จะเป็นการสร้างข้อได้เปรียบให้กับอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าเครื่องนุ่งห่มของไทยในอนาคตได้ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มจึงสนับสนุนที่จะให้มีการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ โดยเร็ว

แต่ความเป็นจริงหลังจากมีการยกเลิกระบบโควตานำเข้าเกือบ 2 ปี หนังสือพิมพ์ "ฐานเศรษฐกิจ" หน้า 1 ฉบับที่ 2140 (17-19 ส.ค.2549) พาดหัวข่าว "อุตสาหกรรมสิ่งทอไทยพ่ายไม่เป็นท่าให้เขมร-ญวน" ในเนื้อหาระบุช่วงเวลาเกือบ 2 ปีของการเปิดเสรี ความสามารถในการแข่งขันของไทยยังย่ำอยู่กับที่ โดยมีอัตราการขยายตัวไม่ต่างจากช่วงก่อนเปิดเสรี ขณะที่คู่แข่งยังมีอัตราการขยายตัวอย่างก้าวกระโดด บทสรุปในปี 2548 การส่งออกเครื่องนุ่งห่มขยายตัวเพียงร้อยละ 2.49 ซึ่งห่างไกลจากเป้าหมายที่จะขยายตัวร้อยละ 25 หลายเท่าตัว ขณะที่ช่วง 7 เดือนแรกในปี 2549 ขยายตัวเพียง 5.4% นายสมบุรณ์ เจือเสถียรรัตน์ อุปนายกสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย และ กรรมการบริหาร บริษัท ไทยการ์เมนต์ เอ็กสพอร์ต จำกัด ได้วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้สินค้าสิ่งทอของไทยในภาพรวมไม่สามารถขยายตัวได้ดังที่คาดหวัง ว่ามีสาเหตุสำคัญสองประการ ประการแรกคือ ค่าจ้างแรงงานของไทย(การผลิตเสื้อ 1 ตัวมีต้นทุนค่าแรงร้อยละ 15-20) สูงกว่าคู่แข่ง อาทิ เวียดนาม กัมพูชา หรือปากีสถาน 2-3 เท่าตัว การตั้งราคาจึงสูงกว่าทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน ประการที่สองผลจากการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่างตัดเย็บซึ่งเป็นหัวใจหลักของการผลิตทำให้ผู้ประกอบการของไทยในภาพรวม ไม่สามารถตอบสนองลูกค้าในเรื่องระยะเวลาการส่งมอบในช่วงเวลาที่จำกัดได้ ขณะที่คู่แข่งมีแรงงานเหลือเฟือและสามารถตอบสนองได้เหนือกว่า ส่วนนายวัลลภ วิศวกร เลขาธิการสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย และประธานกรรมการไฮเทคกรุ๊ปชี้ว่านอกจากปัจจัยข้างต้นแล้ว มีสาเหตุสำคัญจากผู้ประกอบการของไทยขาดแต้มต่อในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลจากวิกฤติการเมืองที่ทำให้การเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา และระหว่างไทย-ญี่ปุ่นชะงักงันลง ซึ่งผู้ประกอบการของไทยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดทำเขตการค้าเสรี จะทำให้ไทยได้รับประโยชน์ด้านภาษี ตลอดจนประโยชน์โครงการความร่วมมือด้านการค้า การลงทุนสิ่งทอที่ทำให้มีแต้มต่อเหนือคู่แข่ง แต่จากการหยุดชะงักลงของทั้งสองเอฟทีเอซึ่งเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 และ 3 ของไทย ในสัดส่วนร้อยละ 50 และ 7 ตามลำดับ ได้ส่งผลกระทบต่อคำสั่งซื้อ (ออเดอร์) จากทั้งสองตลาดนี้อย่างรุนแรง โดยในปีที่ผ่านมาการส่งออก เครื่องนุ่งห่มของไทยไปสหรัฐขยายตัวเพียงร้อยละ 2.5 และตลาดญี่ปุ่นขยายตัวเพียงร้อยละ 0.16 ขณะที่ช่วง 7 เดือนแรกของปี พ.ศ.2549 การส่งออกไปสหรัฐขยายตัวร้อยละ 3 ส่วนญี่ปุ่นติดลบร้อยละ 2

4.8 ปัญหาของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

1. ปริมาณการจ้างให้ผลิต มีจำนวนน้อยลง

จากการที่มีเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าไทย เช่น จีน เข้ามาจำหน่ายในประเทศจำนวนมาก ทำให้เสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยมีราคาแพงเมื่อเปรียบเทียบกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศคู่แข่ง ทำให้ผู้บริโภคซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้าจากต่างประเทศมากขึ้น ทำให้ปริมาณการจ้างให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีปริมาณลดลง

2. การแข่งขันมีสูงมาก

ทำให้ต้องปรับตัวทั้งด้านวิธีการผลิตเพื่อลดต้นทุนในการผลิต เพิ่มคุณภาพของเสื้อผ้าสำเร็จรูปให้สูงขึ้น รวมทั้งการปรับราคาให้ต่ำลงมากที่สุด เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศคู่แข่งได้

3. ขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือ

เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือ อีกทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่มีค่าตอบแทนต่ำ จึงทำให้แรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปหันไปทำงานในอุตสาหกรรมที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า

4. ค่าจ้างแรงงานสูง

ต้นทุนการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป คือ ค่าจ้างแรงงานซึ่งอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 อยู่ที่ 184 บาท

5. วัตถุดิบในการผลิตมีราคาสูง

ต้นทุนในการผลิตวัตถุดิบของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เนื่องจาก ภาษีการนำเข้าวัตถุดิบประเภทเส้นใยสูง นอกจากนี้เทคโนโลยีในการผลิตวัตถุดิบของไทย โดยเฉพาะผ้าทอไม่ทันสมัย เครื่องจักรที่ใช้มีอายุเก่าแก่ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตวัตถุดิบสูง

สรุปสภาพทั่วไป และแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทย ได้มีการพัฒนาการตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งได้มีการใช้เข็มเย็บผ้าที่ทำด้วยกระดูกสัตว์ในการตัดเย็บเสื้อผ้า และได้มีการพัฒนาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมขั้นสุดท้าย ของโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่มีการใช้วัตถุดิบ คือ ผ้าผืน และด้ายจากอุตสาหกรรมทอผ้า และปั่นด้าย อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการใช้แรงงานมากถึงร้อยละ 2-3 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทบนเวทีโลก โดยมีสัดส่วนการผลิตและส่งออก เป็นอันดับที่ 11 ของโลกในปี 2549 วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็คือผ้าทอ ด้าย กระจุม ชิป และวัสดุตกแต่ง ซึ่งแหล่งผลิตวัตถุดิบเหล่านี้มีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ทางตอนใต้ของภาคมหานครในเขตต่อเมืองและชานเมือง จากข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าในปี 2548 โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศทั้งหมดมีจำนวน 2,532 โรงงาน โดยมีโรงงานขนาดเล็กตั้งอยู่ในภาคมหานครถึงร้อยละ 80

โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเริ่มดำเนินการกิจการ โรงงานแรกในปี พ.ศ.2512 และยังคงดำเนินกิจการอยู่ในปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตปทุมวัน หลังจากนั้นก็มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กเข้ามาประกอบกิจการมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเริ่มแรกโรงงานส่วนใหญ่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองชั้นและเขตต่อเมือง และต่อมาได้มีการกระจายตัวออกไปสู่พื้นที่รอบนอกมากขึ้น และพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก กระจุกตัวอยู่มากทางตะวันตกเฉียงใต้ของภาคมหานคร ในเขตจอมทอง เขตคลองสาน บางบอน ภาษีเจริญ และธนบุรี ส่วนในพื้นที่ทางตอนบนของภาคจะมีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกระจายตัวอยู่เกือบทั่วทั้งภาค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมปลายน้ำของระบบโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย ซึ่งการศึกษาความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครนั้น ประกอบด้วยความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมโยงทางพื้นที่ ในรูปของการเคลื่อนย้ายระหว่างโรงงานกับแหล่งวัตถุดิบ และการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ไปสู่พื้นที่ต่างๆ

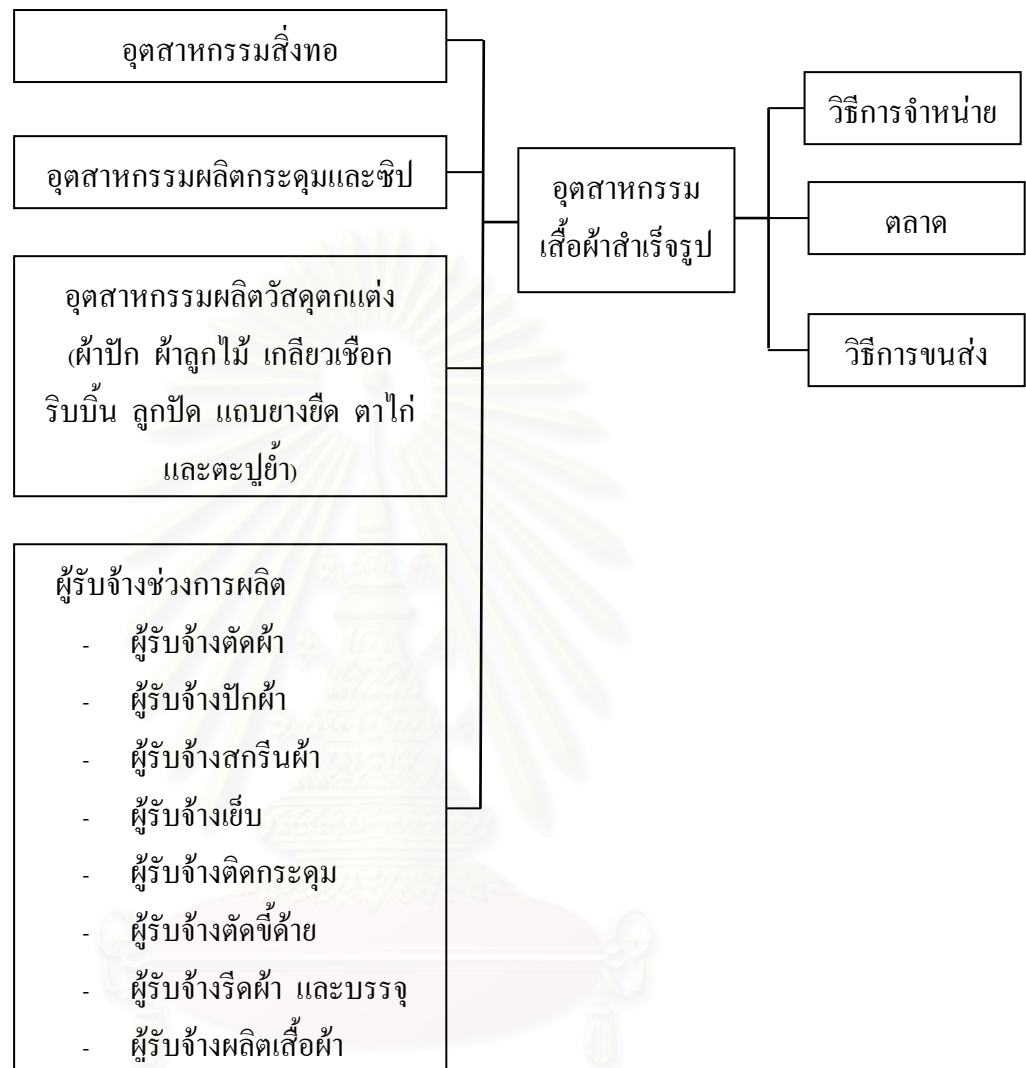
5.1 ความเชื่อมโยงทางการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

หากพิจารณาความเชื่อมโยงทางการผลิตระหว่างอุตสาหกรรมหลักกับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อมโยงของธุรกิจและอุตสาหกรรม จะพบว่ากิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจทุกประเภทย่อมก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องประเภทอื่นๆ ตามมา อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็นับว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของภาคมหานคร ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่นๆ หากพิจารณาถึงความเชื่อมโยงทางการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป กับอุตสาหกรรมอื่นๆ แล้วพบว่ามีความเชื่อมโยงกันในสองลักษณะ คือ

1. ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (Forward Production Linkages) เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าจนถึงขั้นสำเร็จรูป หรือการขยายกระบวนการผลิตที่เป็นอยู่ เพื่อที่จะสามารถผลิตสินค้าได้หลายชนิดจากวัตถุดิบที่ใช้อยู่
2. ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (Backward Production Linkages) เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต รวมถึงปัจจัยเข้าโดยอ้อม (Indirect Inputs)

ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง
(Backward Production Linkages)

ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า
(Forward Production Linkages)

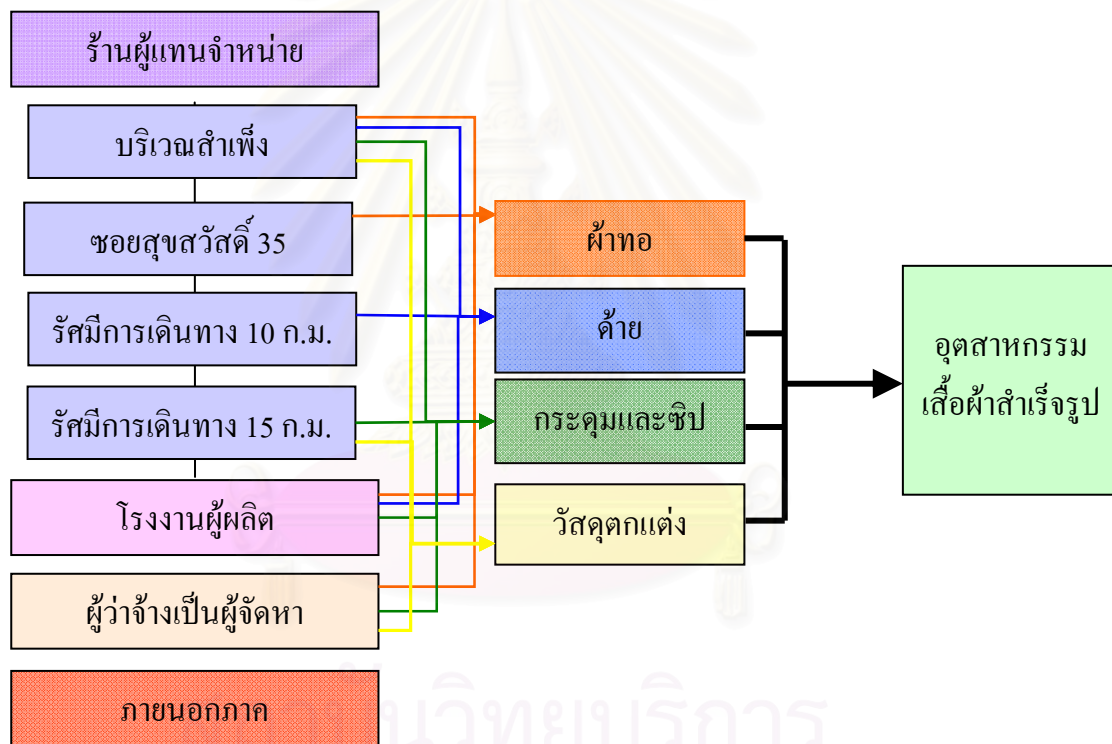
รูปที่ 5.1 แสดงความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลังและความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้าของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายซึ่งผู้บริโภคสามารถซื้อผลผลิตจากอุตสาหกรรมไปบริโภคได้ทันที ทำให้ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (Forward Production Linkages) ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในการศึกษาคั้งนี้ เป็นไปในเรื่องของการขายผลผลิตไปสู่ตลาดเท่านั้น ส่วนความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (Backward Production Linkages) จะเกี่ยวข้องกับผู้รับจ้างช่วงการผลิต ได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมผลิตกระดุมและซิป และอุตสาหกรรมที่ผลิตวัสดุตกแต่ง เพราะผลผลิตและบริการของอุตสาหกรรมเหล่านี้จะถูกใช้เป็นปัจจัยในการผลิตให้กับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

รวมทั้งผู้รับจ้างช่วงการผลิต ที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป (รูปที่ 5.1)

5.1.1 ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (Backward Production Linkages)

การศึกษาคำเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (Backward Production Linkages) ในครั้งนี้ ได้ศึกษาในเรื่องของการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ในด้านแหล่งที่ตั้งของผู้จำหน่ายวัตถุดิบ วิธีการจัดหาวัตถุดิบ และวิธีการขนส่ง ซึ่งวัตถุดิบสำคัญที่เป็นส่วนประกอบของเสื้อผ้าสำเร็จรูปประกอบด้วย 1) ผ้าทอ และด้าย 2) กระจุม และชิป 3) วัสดุตกแต่ง รวมทั้งการศึกษในเรื่องของการจ้างช่วงการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

รูปที่ 5.2 แสดงความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลังของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

5.1.1.1 วัตถุดิบประเภทผ้าทอ

วัตถุดิบประเภทผ้าทอ ที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปใช้ในการผลิต ได้แก่ ผ้ายัด ผ้ายีนส์ ผ้าคอตตอน ผ้าโพลีเอสเตอร์ ผ้าเอสปเร็กซ์ เป็นต้น โดยโรงงานต่างๆ จะมีการใช้ผ้าต่างชนิดกัน และในปริมาณที่แตกต่างกัน ตามประเภทรูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานผลิต

- แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทผ้า

วัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป คือผ้าทอ (Woven Fabrics) ซึ่งจากข้อมูลโครงสร้างต้นทุนการผลิตอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป พบว่าในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะใช้ผ้าทอถึงร้อยละ 60 ของต้นทุนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทั้งหมด ส่วนที่เหลือจะเป็นค่าวัสดุและส่วนประกอบร้อยละ 5 ค่าแรงงานร้อยละ 20 ค่าการจัดการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ร้อยละ 15 วัตถุดิบประเภทผ้าที่ใช้ในโรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะเป็นผ้าที่ผลิตภายในประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก เป็นกิจการที่ผลิตสินค้าจำนวนไม่มาก คุณภาพไม่สูง และการผลิตจะเน้นการจำหน่ายภายในประเทศ จึงไม่มีการสั่งซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศมาใช้ในการผลิต

จากตารางที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะมีการสั่งซื้อผ้าทอจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรงร้อยละ 51.61 (48 โรงงาน) ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สั่งซื้อผ้าทอจากผู้แทนจำหน่ายมีร้อยละ 30.11 (28 โรงงาน) และผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาให้ร้อยละ 18.28 (17 โรงงาน) ซึ่งในการสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตผ้าทอโดยตรง โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีการสั่งซื้อจากโรงงานที่มีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 29 โรงงาน นอกจากนี้จะสั่งซื้อจากโรงงานในจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ โรงงานที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 13 โรงงาน และโรงงานที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 6 โรงงาน ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สั่งซื้อผ้าทอจากผู้แทนจำหน่ายจะสั่งซื้อผ้าทอจากผู้แทนจำหน่ายจากตลาดสำเพ็ง จำนวน 24 โรงงาน (ร้อยละ 25.81) และสั่งซื้อผ้ายัดจากซอยสุขสวัสดิ์ 35 จำนวน 4 โรงงาน (ร้อยละ 4.30) นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้จัดหาผ้าทอมาให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิต 17 โรงงาน (ร้อยละ 18.28)

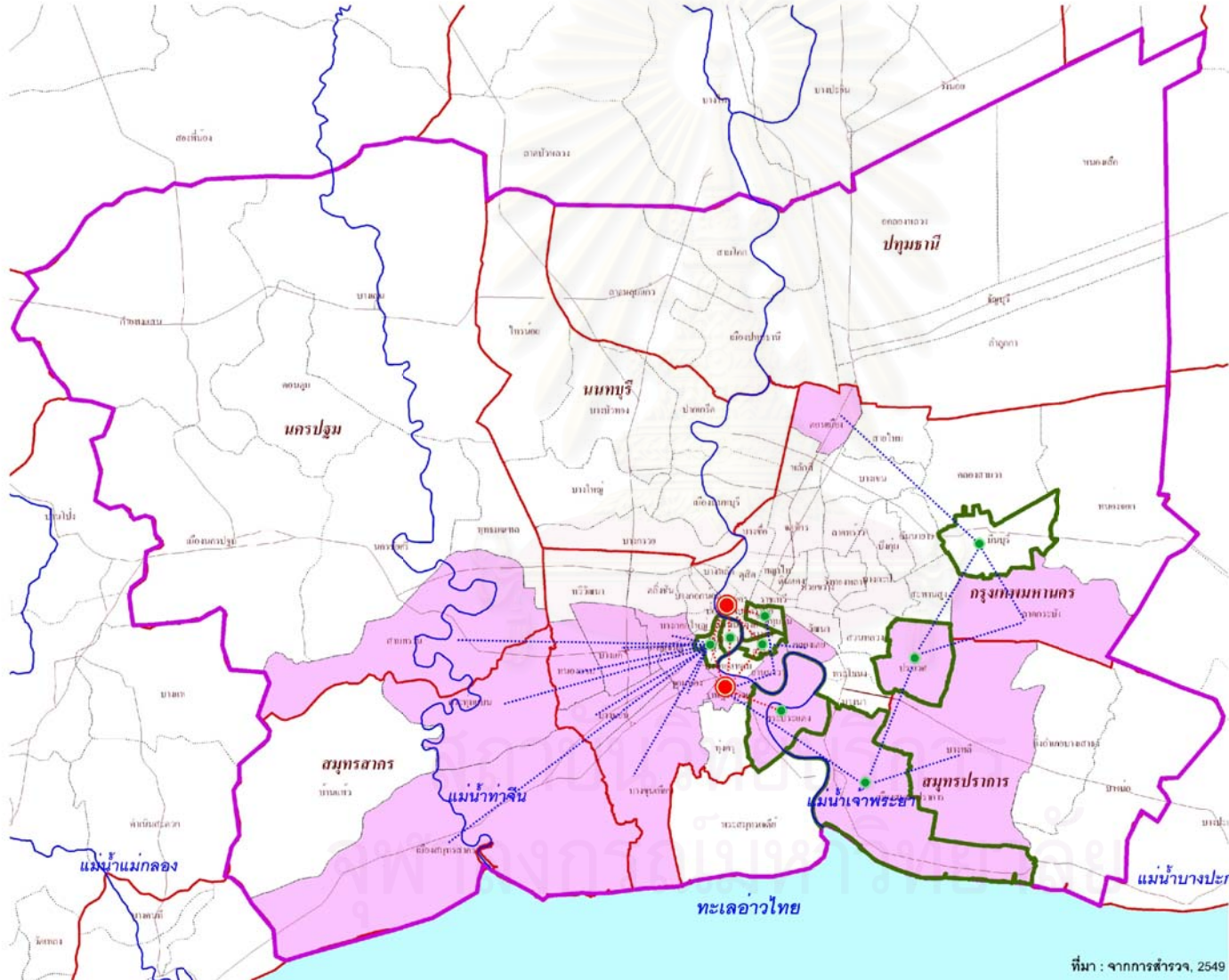
ตาราง 5.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทผ้าทอ

ที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ซื้อผ้าทอ	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานผู้ผลิต	48	51.61
คลองเตย	1	1.08
จอมทอง	4	4.3
บางขุนเทียน	2	2.15
ดอนเมือง	1	1.08
บางแค	6	6.45
บางบอน	1	1.08
ประเวศ	3	3.23
ภาษีเจริญ	1	1.08
ยานนาวา	2	2.15
ราษฎร์บูรณะ	1	1.08
ลาดกระบัง	5	5.38
หนองแขม	2	2.15
บางพลี	1	1.08
ประทุมแบน	4	4.3
พระประแดง	3	3.23
เมืองสมุทรปราการ	5	5.38
เมืองสมุทรสาคร	1	1.08
สามพราน	5	5.38
ผู้แทนจำหน่าย	28	30.11
ลำเพ็ง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	24	25.81
ซอยสุขสวัสดิ์ 35 เขตราษฎร์บูรณะ	4	4.3
ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาให้	17	18.28
ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหา	17	18.28
รวม	93	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 5.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทผ้าทอ

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคมหานคร

สัญลักษณ์

- เขตระดับจังหวัด
- เขตระดับตำบล
- ถนน
- ทางน้ำ
- เขตเทศบาลนคร
- พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม
- พื้นที่โรงงานกลุ่มครัวเรือนที่ชื่ออื่น
- พื้นที่ร้านค้าปลีกจำหน่าย

นางสาว สุชีรา เรืองศรีมีชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

4 0 4 8 Kilometers

ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะเป็นผู้สั่งซื้อผ้าทอด้วยตนเอง โดยปิดบังไม่ให้คนงานในโรงงานได้ทราบราคาค้นทุน และวิธีการติดต่อซื้อผ้าทอ โดยให้เหตุผลว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีการแข่งขันกันอย่างสูงในด้านราคา จึงเกรงว่าหากพนักงานในโรงงานทราบข้อมูลการสั่งซื้อ จะทำให้ข้อมูลนั้นรั่วไหลไปให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอื่นๆ ได้ ผ้าทอที่ใช้ในโรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะมีหลากหลายชนิดตามประเภทของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิต อาทิเช่น ผ้าฝ้าย ผ้าโพลีเอสเตอร์ ผ้าเรยอน ผ้าสเปนเด็กซ์ ผ้า T/C ผ้ายัด และผ้า ยีนส์ เป็นต้น ซึ่งในการสั่งซื้อผ้าทอจะสั่งซื้อเป็นพับ แต่ละพับจะมีความยาวของผ้าประมาณ 50-60 หลา ส่วนผ้ายัดจะสั่งซื้อเป็นกิโลกรัม

ตาราง 5.2 วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทผ้าทอ

วิธีการซื้อผ้าทอ	การติดต่อซื้อผ้าทอ		ผู้ขนส่งผ้าทอ	
	ซื้อผ่านเซล	ไม่ซื้อผ่านเซล	ผู้ขายผ้าทอ	โรงงานกลุ่มตัวอย่าง
สั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ (%)	42 87.50	6 12.50	48 100.00	0 0.00
สั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย (%)	17 60.71	11 39.29	21 75.00	7 25.00
ลูกค้าเป็นผู้จัดส่งผ้าให้ผลิตตามแบบ (%)	0 0.00	17 100.00	12 70.59	5 29.41
รวม (%)	59 63.44	34 36.56	81 87.10	12 12.90

ที่มา : การสัมภาษณ์

ในการซื้อผ้าทอของโรงงานกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 5.2) พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะซื้อผ้าทอจากแหล่งผลิตผ้าทอโดยตรง และตัวแทนจำหน่ายผ้าทอ โดยในการซื้อทั้งสองแบบโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 59 โรงงาน (ร้อยละ 63.44) จะทำการติดต่อซื้อผ้าทอผ่านเซลขายผ้าซึ่งจะนำแคตตาล็อกผ้ามาเสนอให้ผู้ประกอบการเลือกซื้อ หรือสั่งให้ผลิตตามแบบที่ต้องการ และยังมีโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 34 โรงงาน (ร้อยละ 36.56) ที่จะติดซื้อผ้าโดยไม่ผ่านเซลขายผ้า ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่สั่งซื้อผ้าทอจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรงจะติดซื้อผ้ากับโรงงานสิ่งทอโดยติดต่อทางอินเทอร์เน็ต ที่โรงงานผู้ผลิตผ้าได้ทำการประชาสัมพันธ์โรงงานและสินค้าไว้ 6 โรงงาน และเดินทางไปซื้อผ้าทอจากร้านตัวแทนจำหน่ายด้วยตนเอง 11 โรงงาน ซึ่งในที่นี้โรงงานกลุ่มตัวอย่าง

ที่สั่งซื้อผ้าทอผ่านเซล เป็นโรงงานที่ซื้อผ้าทอจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ 42 โรงงาน และเป็นโรงงานที่ซื้อผ้าทอจากร้านตัวแทนจำหน่าย 17 โรงงาน ในการซื้อขายนี้เซลจะนำตัวอย่างแบบผ้า (แคตตาล็อกผ้า) มาเสนอให้แก่ผู้ประกอบการเลือก ซึ่งในการสั่งซื้อผ้าทอโรงงานจะพิจารณาซื้อผ้าจากแหล่งขายผ้าที่ขายให้ในราคาต่ำสุดเพราะผู้ขายวัตถุดิบจะไม่คิดราคาค่าบริการขนส่งสินค้า โดยโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะสั่งซื้อผ้าให้เพียงพอตามออเดอร์การผลิตในแต่ละครั้ง และหากว่าผ้าทอมีไม่เพียงพอต่อการผลิต และมีการสั่งซื้อผ้าทอจำนวนไม่มากนัก ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะเดินทางไปซื้อผ้าทอส่วนที่ขาด จากร้านค้าในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงาน ส่วนในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องการสั่งผ้าทอเพิ่มเติมจะใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสั่งซื้อสินค้าจากร้านผู้แทนจำหน่าย หรือโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอที่ติดต่อสั่งซื้อสินค้ากันอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดในการจัดหาวัตถุดิบประเภทผ้าทอดังนี้

1) สั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมปั่นด้าย โรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า หรือโรงงานอุตสาหกรรมฟอกย้อม พิมพ์ และตกแต่งสำเร็จโดยตรง

มีโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 โรงงาน (ตาราง 5.1) ที่สั่งซื้อผ้าทอโดยวิธีนี้ ซึ่งจากตาราง 5.2 เห็นว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะทำการสั่งซื้อวัตถุดิบโดยผ่านทางเซลของโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบ 42 โรงงาน (ร้อยละ 87.50) และติดต่อซื้อผ้าโดยเดินทางไปติดต่อกับโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยตรง 6 โรงงาน (ร้อยละ 12.50) โดยให้ข้อมูลว่าเซลที่เป็นผู้แทนจำหน่ายจะนำตัวอย่างผ้าชนิดและรูปแบบต่างๆ มาเสนอขายให้แก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป การสั่งซื้อผ้าโดยวิธีการสั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอนี้มีข้อดีในการที่สามารถสั่งให้โรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบผลิตสินค้าได้ตามแบบ และราคาจะต่ำกว่าการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย แต่ประเภทของวัตถุดิบจากแต่ละโรงงานจะไม่หลากหลาย เพราะโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอแต่ละโรงงานจะผลิตผ้าเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น รวมทั้งการสั่งซื้อสินค้าแต่ละครั้งจะต้องสั่งในจำนวนที่มากกว่าการซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องทำการสต็อกสินค้ามากขึ้นหากมีการสั่งซื้อผ้าทอโดยวิธีนี้

2) วิธีการสั่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย

โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่ซื้อผ้าโดยวิธีการสั่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย มีจำนวน 28 โรงงาน (ตาราง 5.1) โดยแบ่งเป็นซื้อผ้าทอจากร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณลำพ็อง ซึ่งเป็นแหล่งขายส่งผ้าขนาดใหญ่ที่สุดของภาคมหานคร ที่รวบรวมผ้าจากหลายบริษัทผู้ผลิตผ้าทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 24 โรงงาน และซื้อผ้ายัดจากร้านตัวแทนจำหน่ายที่ตั้งอยู่บริเวณ ซอยสุขสวัสดิ์ 35 ถนนสุขสวัสดิ์ เขตราชบุรีบูรณะ ซึ่งเป็นแหล่งขายผ้ายัดขนาดใหญ่ของภาคมหานคร จำนวน 4 โรงงาน ซึ่งจากตาราง 5.2 แสดงให้เห็นว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะทำการ

สั่งซื้อผ้าทอจากร้านร้านตัวแทนจำหน่ายโดยการติดต่อซื้อผ่านเซล 17 โรงงาน (ร้อยละ 60.71) และเดินทางไปติดต่อซื้อผ้าจากร้านตัวแทนจำหน่าย 11 โรงงาน (ร้อยละ 39.29)

3) ลูกค้าเป็นผู้จัดส่งผ้าให้ผลิตตามแบบ

โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่ลูกค้าเป็นผู้ส่งผ้าให้ผลิตตามแบบมีทั้งสิ้น 17 โรงงาน โดยแบ่งเป็นโรงงานที่เป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอื่น 10 โรงงาน ซึ่งโรงงานที่เป็นผู้ว่าจ้างช่วงการผลิตจะกำหนดรูปแบบการผลิต รวมทั้งส่งวัตถุดิบให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตสินค้า เพื่อให้สินค้าที่ผลิตได้เป็นไปตามรูปแบบที่ต้องการ และผู้ค้าปลีกเสื้อผ้าสำเร็จรูปสั่งให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตสินค้าตามแบบที่ตั้ง 7 โรงงาน ซึ่งผู้ค้าปลีกเหล่านี้เป็นผู้ค้าปลีกที่ขายสินค้าแฟชั่นที่ผ่านการออกแบบโดยผู้ค้าปลีกเอง สินค้าที่ผลิตจะมีความแตกต่างจากร้านค้าปลีกอื่นๆ ลูกค้าที่เป็นผู้ค้าปลีกจึงจัดหาผ้าให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตสินค้าให้ได้ตามแบบที่ต้องการ

- จำนวนและมูลค่าของวัตถุดิบประเภทผ้า

จำนวนผ้าทอที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสั่งซื้อแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับคำสั่งซื้อจากลูกค้าในการผลิตสินค้า ซึ่งโรงงานร้อยละ 89.47 (68 โรงงาน) จะสั่งซื้อผ้าในจำนวนที่พอดีต่อการผลิตในแต่ละครั้ง เนื่องจากว่าสินค้าประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าแฟชั่นที่ผู้บริโภคจะมีความนิยมในเสื้อผ้าแบบต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา การสั่งสินค้าจำนวนมากเกินไปอาจทำให้ประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากความนิยมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งหากสั่งผ้าทอน้อยกว่าออเดอร์การผลิต อาจทำให้ผ้าทอที่จะสั่งซื้อเพิ่มเติมมีสีและลวดลายที่แตกต่างไป หรือไม่มีผ้าทอแบบที่ต้องการ ราคาจำหน่ายของวัตถุดิบประเภทผ้าจะแตกต่างกันตามสถานที่ซื้อ หากสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตผ้าทอโดยตรง จะมีราคาต่ำกว่าการสั่งซื้อจากร้านค้าตัวแทนจำหน่าย นอกจากนี้ราคาของผ้าก็แตกต่างกันตามชนิดและคุณภาพของผ้า เช่น ผ้ายัด ผ้ายีนส์ ผ้าคอตตอน ผ้าโทร ผ้าเทียน ผ้าเวสปอย ผ้าโปลีเอสเตอร์ ผ้าเอสเพร์ ก็จะมีราคาแตกต่างกัน รวมทั้งสีและลวดลายของผ้าก็ทำให้ผ้ามีราคาแตกต่างกันด้วย คือ ผ้าพื้นจะมีราคาต่ำกว่าผ้าที่มีลวดลาย และผ้าสีขาวจะมีราคาต่ำกว่าผ้าสีเป็นต้น

- วิธีการขนส่งวัตถุดิบประเภทผ้าทอ

ในด้านการขนส่งผ้าทอ (ตาราง 5.2) พบว่าผู้ขาย/ผู้จัดหาผ้าทอจะเป็นผู้ขนส่งผ้าให้แก่โรงงานกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 87.10 ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่สั่งซื้อผ้าจากโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอจะเป็นผู้ขนส่งผ้าให้แก่โรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนการสั่งซื้อผ้าทอจากร้านตัวแทนจำหน่าย โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งผ้าเอง 7 โรงงาน (ร้อยละ 25.00) ร้านตัวแทนจำหน่ายเป็นผู้ขนส่ง ร้อยละ 75.00 โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้

ขนส่งผ้าในกรณีที่ลูกค้าสั่งให้ผลิตสินค้าตามแบบ 5 โรงงาน และลูกค้าจะเป็นผู้ขนส่งผ้าให้โรงงาน 12 โรงงาน พาหนะที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างใช้ในการขนส่งผ้าทอจะใช้รถยนต์ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นพาหนะในการขนส่ง 9 โรงงาน และใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการขนส่ง 3 โรงงาน ส่วนในกรณีที่ผู้ขาย/ผู้จัดหาผ้าทอเป็นผู้ขนส่ง พาหนะที่ใช้ในการขนส่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณของผ้าที่สั่งแต่ละครั้ง หากว่าผ้ามีปริมาณมากจะใช้รถกระบะเป็นพาหนะในการขนส่ง แต่ถ้าผ้าที่สั่งมีปริมาณไม่มากนัก จะใช้รถจักรยานยนต์โดยเฉพาะจักรยานยนต์เวสป้าเป็นพาหนะในการขนส่ง โดยไม่คิดค่าบริการขนส่งสินค้า

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้ง ของโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบประเภทผ้าทอแล้ว พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทผ้าทอจากโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า ที่มาเสนอขายผ้าให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยตรงมากกว่าการสั่งซื้อจากร้านค้าตัวแทนจำหน่าย ซึ่งในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทผ้าแต่ละครั้ง โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาจากแบบของผ้าที่ผู้จำหน่ายวัตถุดิบเสนอ รวมทั้งราคาที่ดีที่สุด โดยไม่ได้พิจารณาถึงระยะทางของแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบ เนื่องจากในการขนส่งวัตถุดิบประเภทผ้าแต่ละครั้ง แหล่งจำหน่ายทั้งโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและร้านค้าตัวแทนจำหน่ายจะเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่ง โดยไม่คิดค่าบริการขนส่งสินค้า

5.1.1.2 วัตถุดิบประเภทด้าย

ด้าย มีวิธีการซื้อคล้ายกับการวัตถุดิบประเภทผ้า กล่าวคือ จะซื้อจากโรงงานผลิตด้ายโดยตรง และซื้อจากตัวแทนจำหน่ายที่มีที่ตั้งอยู่กระจายไปในพื้นที่ต่างๆ ของภาคมหานคร ซึ่งสถานที่จำหน่ายด้ายและวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องจะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปตั้งอยู่จำนวนมาก

- แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทด้าย

จากการศึกษาแหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทด้าย (ตารางที่ 5.3) พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะมีการสั่งซื้อด้ายจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรงร้อยละ 35.48 (33 โรงงาน) ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สั่งซื้อด้ายจากผู้แทนจำหน่ายมีร้อยละ 64.52 (60 โรงงาน) ซึ่งในการสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตด้ายโดยตรง โรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการสั่งซื้อจากโรงงานผลิตปั่นด้ายที่มีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 โรงงาน โรงงานที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ 5 โรงงาน โรงงานที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร 5 โรงงาน และโรงงานที่ตั้งในจังหวัดนครปฐม 3 โรงงาน ส่วนโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่มีการสั่งซื้อด้ายจากผู้แทนจำหน่ายจะสั่งซื้อด้ายจากสำเพ็ง จำนวน 32

โรงงาน (ร้อยละ 34.41) และร้านค้าผู้แทนจำหน่ายที่มีที่ตั้งห่างจากโรงงานไม่เกิน 10 ก.ม. 28 โรงงาน (ร้อยละ 30.11)

ตาราง 5.3 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทด้าย

ที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ซื้อด้าย	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานผู้ผลิต	33	35.48
คลองเตย	2	2.15
บางแค	6	6.45
บางบอน	3	3.23
ภาษีเจริญ	1	1.08
ยานนาวา	1	1.08
ลาดกระบัง	5	5.38
หนองแขม	2	2.15
ประทุมแบน	3	3.23
เมืองสมุทรปราการ	5	5.38
เมืองสมุทรสาคร	2	2.15
สามพราน	3	3.23
ผู้แทนจำหน่าย	60	64.52
สำเพ็ง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	32	34.41
ผู้แทนจำหน่ายที่มีที่ตั้งห่างจากโรงงานไม่เกิน 10 ก.ม.	28	30.11
รวม	93	100

ที่มา : การสัมภาษณ์

ตาราง 5.4 วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทด้าย

วิธีการซื้อด้าย	การติดต่อซื้อด้าย		ผู้ขนส่งด้าย	
	ซื้อผ่าน เซล	ไม่ซื้อ ผ่านเซล	ผู้ขายด้าย	โรงงานกลุ่ม ตัวอย่าง
สั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมปั่นด้าย	28	5	29	4
(%)	84.85	15.15	87.88	12.12
สั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย	2	58	2	58
(%)	3.33	96.67	3.33	96.67
รวม	30	63	31	62
(%)	32.26	67.74	33.33	66.67

ที่มา : การสัมภาษณ์

จากตาราง 5.4 แสดงให้เห็นว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างเดินทางไปซื้อวัตถุดิบประเภทด้ายด้วยตนเอง 63 โรงงาน (ร้อยละ 67.74) และติดต่อซื้อด้ายผ่านเซล 30 โรงงาน (ร้อยละ 32.26) ซึ่งในที่นี้โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่สั่งซื้อด้ายผ่านเซล เป็นโรงงานที่ซื้อด้ายจากโรงงานผลิตปั่นด้าย 28 โรงงาน และเป็นโรงงานที่ซื้อด้ายจากร้านตัวแทนจำหน่าย 2 โรงงาน ในการซื้อขายนี้เซลจะนำตัวอย่างแบบด้ายมาเสนอให้แก่ผู้ประกอบการเลือก ซึ่งในการสั่งซื้อด้ายโรงงานจะพิจารณาซื้อผ้าจากแหล่งขายด้ายที่ขายให้ในราคาต่ำสุด เพราะผู้ขายวัตถุดิบจะไม่คิดราคาค่าขนส่งสินค้า และในกรณีที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างซื้อด้ายผ่านเซลนั้น เมื่อโรงงานกลุ่มตัวอย่างต้องการด้ายเพิ่มเติมจะใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสั่งซื้อสินค้าจากโรงงานผลิตด้าย และร้านผู้แทนจำหน่าย ที่ติดต่อซื้อสินค้ากันอยู่

- วิธีการขนส่งวัตถุดิบประเภทด้าย

ในการขนส่งด้ายของโรงงานกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 5.4) พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ขนส่งด้ายด้วยตนเอง ร้อยละ 66.67 โดยใช้รถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ที่ใช้ในโรงงานเป็นพาหนะในการขนส่ง และผู้ขาย/ผู้จัดหาด้ายเป็นผู้ขนส่งผ้าให้แก่โรงงานกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 33.33 ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่สั่งซื้อผ้าจากโรงงานอุตสาหกรรมปั่นด้ายส่วนใหญ่ โรงงานอุตสาหกรรมปั่นด้ายจะเป็นผู้ขนส่งผ้าให้แก่โรงงานกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 87.88) และการสั่งซื้อด้ายจากร้านตัวแทนจำหน่าย โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งเอง 68 โรงงาน (ร้อยละ 96.67) ส่วนพาหนะที่ผู้ขาย/ผู้จัดหาด้ายใช้ในการขนส่งด้ายก็คือ รถจักรยานยนต์ โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์เวสป้าเป็นพาหนะในการขนส่ง โดยไม่คิดค่าบริการขนส่งสินค้า

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบประเภทด้ายแล้ว พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทด้ายจากร้านตัวแทนจำหน่ายมากกว่าการสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตด้ายโดยตรง ซึ่งในการสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทด้ายแต่ละครั้ง โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาจากความต้องการในการใช้ด้ายแต่ละเดือน คุณภาพของด้าย ราคาที่ต่ำที่สุด รวมทั้งระยะทางของแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบที่ต้องมีระยะทางไม่เกิน 10 กิโลเมตรจากโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการประหยัดค่าขนส่งในกรณีที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งสินค้าเอง

5.1.1.3 วัตถุดิบประเภทกระดุม และชิป

วัตถุดิบประเภทกระดุม ที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปใช้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ประกอบด้วยกระดุมที่ทำจากวัสดุที่แตกต่างกัน เช่น กระดุมที่ทำพลาสติก กระดุมที่เป็นโลหะ และกระดุมที่ทำจากเปลือกหอย เป็นต้น ส่วนวัตถุดิบประเภทชิปที่โรงงาน

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปใช้ในการผลิตได้แก่ ซิปในลอน ซิปยีนส์ เป็นต้น โดยโรงงานต่างๆ จะมีการใช้วัตถุดิบประเภทกระดุมและซิปต่างกัน และในปริมาณที่แตกต่างกัน ตามประเภท รูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานผลิต

- แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทกระดุมและซิป

วัตถุดิบประเภทกระดุมและซิปที่ใช้ในโรงงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะเป็น กระดุมและซิปที่ผลิตภายในประเทศ เนื่องจากมีราคาต่ำกว่าการวัตถุดิบที่นำเข้าจากต่างประเทศ การจัดหาวัตถุดิบประเภทผ้าของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีการจัดหาสองวิธี คือ การสั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดุมหรือซิปโดยตรง และการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย จากตาราง 5.5 แสดงให้เห็นว่า แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทกระดุมและซิป โรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะซื้อกระดุมและซิปมาจากโรงงานในเขตจอมทองมากที่สุด (14 โรงงาน) รองลงมาคือเขตบางขุนเทียน (4 โรงงาน) และเขตลาดกระบัง (2 โรงงาน) นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ยังมีการซื้อจากผู้แทนจำหน่าย โดยจะซื้อที่เป็นร้านค้าที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งของ โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ร้อยละ 37.63 (35 โรงงาน) ซึ่งเป็นร้านค้าตัวแทนจำหน่ายที่อยู่ในบริเวณลำเพ็ญ 9 โรงงาน และตั้งอยู่บริเวณอื่นๆ 26 โรงงาน อีกทั้งยังมีผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหา วัตถุดิบมาให้โรงงานผลิตร้อยละ 11.83 (11 โรงงาน) และไม่ได้ใช้ในการผลิต ร้อยละ 29.03 (27 โรงงาน)

ตาราง 5.5 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทกระดุมและซิป

ที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ซื้อ กระดุมและซิป	จำนวน	ร้อยละ
โรงงานผู้ผลิต	20	21.51
จอมทอง	14	15.05
บางขุนเทียน	4	4.30
ลาดกระบัง	2	2.15
ผู้แทนจำหน่าย	35	37.63
ลำเพ็ญ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	9	9.68
ร้านบริเวณใกล้เคียงกับโรงงาน โดยอยู่ในรัศมีไม่เกิน 15 ก.ม.	26	27.96
ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหามาให้	11	11.83
ไม่ได้ใช้ในการผลิต	27	29.03
รวม	93	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

ตาราง 5.6 วิธีการซื้อวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิป

วิธีการซื้อกระดุมและชิป	การติดต่อซื้อกระดุมและชิป		ผู้ขนส่งกระดุมและชิป	
	ซื้อผ่านเซล	ไม่ซื้อผ่านเซล	ผู้ขายกระดุมและชิป	โรงงานกลุ่มตัวอย่าง
สั่งซื้อจากโรงงานผลิตกระดุมและชิป (%)	20 100.00	0 0.00	20 100.00	0 0.00
สั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย (%)	0 0.00	35 100.00	3 8.57	32 91.43
ลูกค้าเป็นผู้จัดส่งผ้าให้ผลิตตามแบบ (%)	0 0.00	11 100.00	10 90.91	1 9.09
รวม (%)	20 30.30	46 69.70	33 50.00	33 50.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

ผลการศึกษา (ตาราง 5.6) แสดงให้เห็นว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่ติดต่อซื้อกระดุมและชิปผ่านเซลทั้งหมด เป็นการซื้อวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรง ส่วนโรงงานกลุ่ม ตัวอย่าง 35 โรงงาน ที่ซื้อกระดุมและชิปโดยการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายจะเดินทางไปซื้อด้วยตนเองทั้งหมดโดยไม่ติดต่อกับเซล ซึ่งมีรายละเอียดในการจัดหาวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปมีดังนี้

1) สั่งซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระดุม หรือโรงงานผลิตชิปโดยตรง มีโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 20 โรงงานที่สั่งซื้อกระดุมและชิปด้วยนี้ โดยโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะทำการสั่งซื้อวัตถุดิบโดยผ่านเซลของโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบทั้งหมด เซลที่เป็นผู้แทนจำหน่ายจะนำตัวอย่างกระดุม หรือชิป ชนิดและรูปแบบต่างๆ มาเสนอขายให้แก่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และมีโรงงานกลุ่มตัวอย่างหนึ่งโรงงานที่สั่งให้โรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบ ผลิตกระดุมตามแบบที่ต้องการ การสั่งซื้อกระดุมและชิปโดยวิธีการนี้ มีข้อดีที่สินค้าจะราคาถูกกว่าการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย และสามารถสั่งให้ผู้ผลิตวัตถุดิบผลิตสินค้าได้ตามแบบที่ต้องการ แต่การสั่งซื้อสินค้าแต่ละครั้งจะต้องสั่งซื้อจำนวนมาก ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปต้องทำการสต็อกสินค้ามากขึ้น

2) วิธีการสั่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย

จากการศึกษาพบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 35 โรงงาน (ร้อยละ 37.63) สั่งซื้อ กระจกและชิปจากร้านค้าตัวแทนจำหน่าย โดยโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะซื้อกระจกและชิปจากร้านที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงโรงงาน 26 โรงงาน และซื้อจากร้านที่ตั้งอยู่บริเวณสาเหิง 9 โรงงาน เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางไปซื้อสินค้า และร้านตัวแทนจำหน่ายเหล่านี้ก็มีความหลากหลายของกระจกและชิปให้เลือกได้มากมาย ร้านตัวแทนจำหน่ายจะมีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปกระจุกตัวอยู่จำนวนมาก แหล่งขายกระจกและชิปที่มีความหลากหลายและขนาดใหญ่ที่สุดในกรุงเทพมหานครก็คือสาเหิง

3) ลูกค้านำผู้จัดส่งกระจกหรือชิปให้ผลิตตามแบบ

โรงงานกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 โรงงาน ที่ลูกค้านำผู้จัดส่งให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตสินค้าตามแบบที่ลูกค้าต้องการ โดยลูกค้าจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบทั้งหมดให้โรงงานผลิต ซึ่งสินค้าที่ผลิตได้จะเป็นไปตามแบบที่ลูกค้าต้องการทุกประการ

- จำนวนและมูลค่าของวัตถุดิบประเภทกระจกและชิป

จำนวนกระจกหรือชิปที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสั่งซื้อแต่ละครั้งจะสั่งซื้อตามแบบของเสื้อผ้าที่กำหนด เพราะเสื้อผ้าบางแบบจะต้องใช้วัตถุดิบประเภทกระจก เช่น เสื้อยืด ในขณะที่เสื้อยืดไม่ใช้กระจกเป็นวัตถุดิบ การสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทกระจกและชิปจึงขึ้นอยู่กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตเป็นหลัก กล่าวคือผลิตภัณฑ์ที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตจะเป็นตัวกำหนดจำนวนและรูปแบบของกระจกและชิป ซึ่งราคาก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบและชนิดของวัตถุดิบ การซื้อขายกระจกจะขายเป็นถุงๆ ละ 1 กุรุส 1,000 เม็ด และ 2,000 เม็ด ราคาของกระจกแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน เช่น กระจกพลาสติกขนาด 1 ซม. ราคาประมาณ 20 สตางค์ต่อเม็ด กระจกพลาสติกขนาด 1.4 ซม. ราคาประมาณ 40 สตางค์ต่อเม็ด กระจกสแนปพลาสติก ราคาประมาณ 40 สตางค์ต่อชุด กระจก 47 นิกเกิลด์ ราคาประมาณ 65 สตางค์ต่อชุด ส่วนชิปราคาจะขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตชิป ซึ่งทำให้ชิปมีหลายชนิด เช่น ชิปลูมิเนียม ชิปทองแดง ชิปนิกเกิลด์ และชิปเหลืองดำ และความยาวของชิปชิปที่มีความยาวมากจะมีราคาสูงกว่าชิปที่มีความยาวสั้นกว่า ราคาของชิปที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะมีราคาตั้งแต่ 1.5-15 บาท นอกจากนี้แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบก็มีผลให้ราคาวัตถุดิบแตกต่างกันด้วย คือหากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสั่งซื้อวัตถุดิบจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรงจะมีราคาต่ำกว่าการซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย แต่จะต้องสั่งในปริมาณมาก ส่วนการซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายรูปแบบของสินค้าจะมีความหลากหลายกว่าแต่จะมีราคาสูงกว่าและการส่งสินค้าจะคิดค่าบริการขนส่งสินค้าด้วย

- วิธีการขนส่งวัตถุดิบประเภทด้ายและชิป

จากการศึกษาในเรื่องของวิธีการขนส่งวัตถุดิบประเภทด้ายและชิป (ตาราง 5.6) พบว่า ในการซื้อขายด้ายและชิปจากโรงงานผู้ผลิตโดยตรง โรงงานผู้ผลิตจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดส่งสินค้าให้แก่โรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (100 %) โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการขนส่ง ส่วนในกรณีที่ซื้อวัตถุดิบจากร้านตัวแทนจำหน่าย โรงงานกลุ่มตัวอย่างเดินทางไปซื้อด้วยตนเอง 32 โรงงาน และร้านตัวแทนจำหน่ายจัดส่งวัตถุดิบให้ 3 โรงงาน ซึ่งหากโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งสินค้าเองพาหนะที่ใช้ในการขนส่งก็คือรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ส่วนการขนส่งกระดุมและชิปจากผู้ว่าจ้างช่วงการผลิต พบว่าผู้ว่าจ้างช่วงการผลิตเป็นผู้ขนส่ง 10 โรงงาน และโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งสินค้าเอง 1 โรงงาน

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปแล้ว พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปจากร้านตัวแทนจำหน่าย มากกว่าการสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบโดยตรง ในการสั่งวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปแต่ละครั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะพิจารณาจากจำนวนวัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปที่ใช้ในโรงงาน หากมีการใช้ในปริมาณมากจะสั่งซื้อจากโรงงานผู้ผลิตวัตถุดิบโดยตรงเพราะมีราคาต่ำกว่า แต่ถ้ามีการใช้วัตถุดิบประเภทกระดุมและชิปในปริมาณไม่มากนัก โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะซื้อวัตถุดิบจากร้านตัวแทนจำหน่ายที่มีที่ตั้งอยู่ในรัศมีไม่เกิน 15 กิโลเมตรจากโรงงานกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1.3 วัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

วัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างใช้ในการผลิต ได้แก่ ผ้าปัก ผ้าลูกไม้ เกลียวเชือก ริบบิ้น ลูกบิด แถบยางยืด ตาไก่ และตะปู้ย่า โดยโรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการใช้วัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งต่างกัน และในปริมาณที่แตกต่างกัน ตามประเภท รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานผลิต

- แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

จากการสำรวจ (ตาราง 5.7) พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ หรือจำนวน 65 โรงงาน (ร้อยละ 69.89) ไม่ใช้วัสดุตกแต่งในการผลิต ส่วนวัสดุตกแต่งที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างใช้จะซื้อจากผู้แทนจำหน่ายที่เป็นร้านค้าที่มีที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 22 โรงงาน (ร้อยละ 18.28) ซึ่งเป็นโรงงานที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณลำเพ็ญ 5 โรงงาน (ร้อยละ 5.38) และมีที่ตั้งห่างจากโรงงานกลุ่มตัวอย่างไม่เกิน 15 กิโลเมตร 17 โรงงาน (ร้อยละ 18.28) รวมทั้งมีโรงงาน

ที่ผู้ว่าจ้างให้ผลิตสินค้าจะเป็นผู้จัดหาวัสดุตกแต่งรวมทั้งจัดส่งให้ 6 โรงงาน (ร้อยละ 6.45) เนื่องจากผู้ว่าจ้างเป็นผู้ออกแบบและกำหนดรูปแบบของสินค้า จึงจัดส่งวัตถุดิบให้ตามแบบที่กำหนด เพื่อให้เสื้อผ้าที่ผลิตได้มีรูปแบบตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง โดยมีรายละเอียดในการจัดหาดังนี้

ตาราง 5.7 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

ที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ซื้อ วัสดุตกแต่ง	จำนวน	ร้อยละ
ตัวแทนจำหน่าย	22	23.66
สำเพ็ง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	5	5.38
ร้านค้าที่มีที่ตั้งห่างจากโรงงานไม่เกิน 15 กิโลเมตร	17	18.28
ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาให้	6	6.45
ไม่ได้ใช้ในการผลิต	65	69.89
รวม	93	100

ที่มา : การสัมภาษณ์

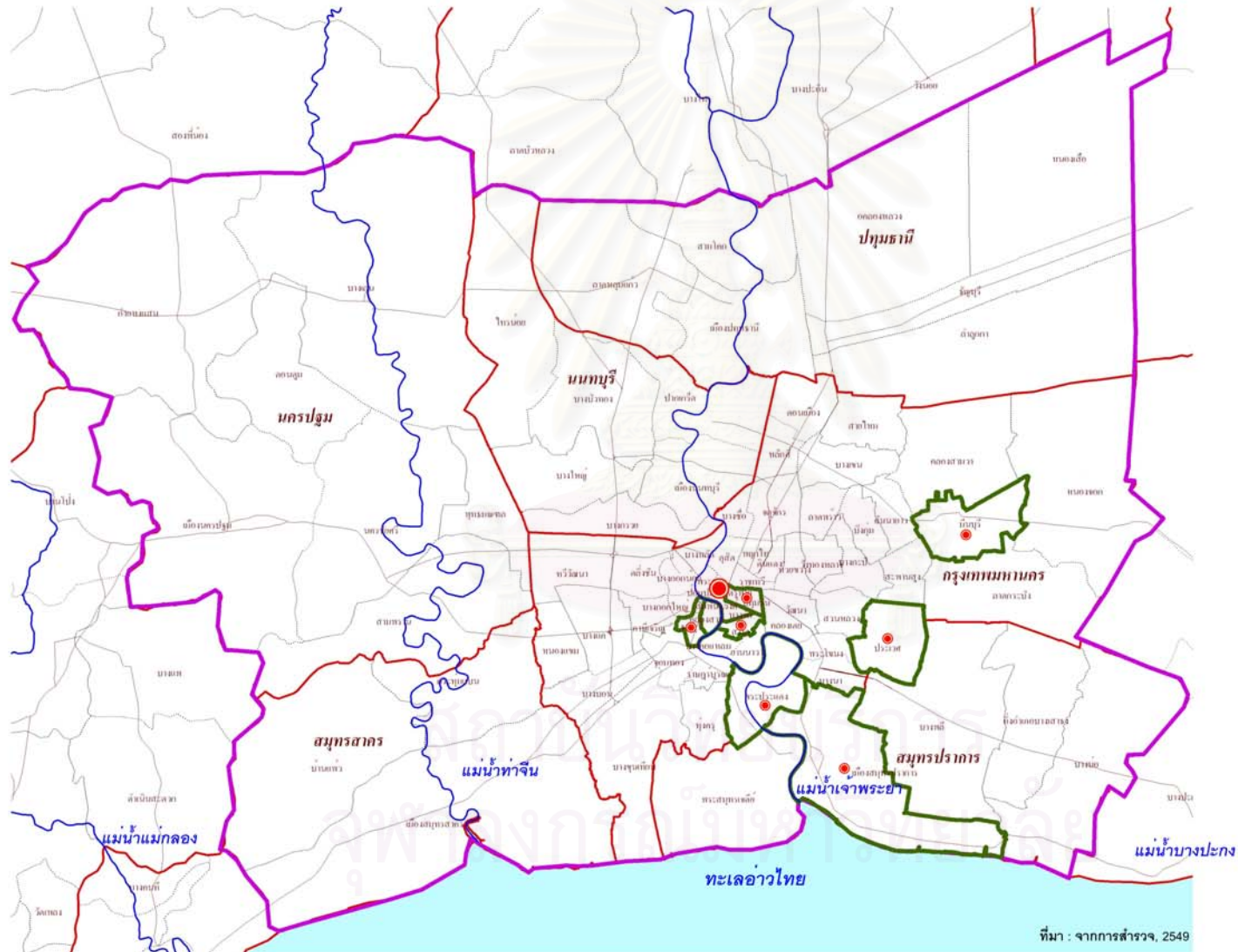
1) วิธีการสั่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย

มีโรงงานกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 โรงงาน (ร้อยละ 23.66) ที่ซื้อวัสดุตกแต่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งร้านตัวแทนจำหน่ายที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างซื้อวัสดุตกแต่ง เป็นร้านที่ขายสินค้าที่ใช้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทุกประเภท การซื้อวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างใช้ เช่น ริบบิ้น ลูกบิด แถบยางยืด ตาไก่ และตะปู้ย่า จะสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายเดียวกัน เพราะร้านตัวแทนจำหน่ายจะรวบรวมวัสดุตกแต่งจากหลายบริษัทผู้ผลิตทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ทำให้สินค้าที่จำหน่ายมีความหลากหลาย โดยร้านตัวแทนจำหน่ายจะมีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

2) ลูกค้าเป็นผู้จัดส่งผ้าให้ผลิตตามแบบ

มีโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 6 โรงงาน (ร้อยละ 6.45) ที่ไม่ต้องจัดหาวัสดุตกแต่งมาใช้ในการผลิตเพราะลูกค้าเป็นผู้จัดหาให้ ซึ่งในกรณีนี้ลูกค้าจะสั่งให้โรงงานกลุ่มตัวอย่าง ผลิตสินค้าตามแบบที่ลูกค้าต้องการ และลูกค้าจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบทั้งหมดให้โรงงานผลิต ทำให้สินค้าที่ผลิตได้จะเป็นไปตามแบบที่ลูกค้าต้องการทุกประการ

แผนที่ 5.3 แหล่งที่มาของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
ขนาดเล็กในภาคหนานคร

สัญลักษณ์

- ขอบเขตระดับจังหวัด
- - - - - ขอบเขตระดับตำบล
- ถนน
- ทางน้ำ
- ขอบเขตภาคหนานคร
- พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม
- ที่ตั้งร้านค้าผู้จำหน่าย

นางสาว สุชีรา เรืองรัมย์ชัย 4674189925
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

North

4 0 4 8 Kilometers

- จำนวนและมูลค่าของวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

ชนิดและจำนวนวัสดุตกแต่งที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปสั่งซื้อแต่ละครั้ง จะสั่งซื้อตามแบบของเสื้อผ้าที่กำหนด เพราะเสื้อผ้าบางแบบจะต้องใช้วัสดุตกแต่งในการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่เสื้อผ้าสำเร็จรูป การสั่งซื้อวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งจึงขึ้นอยู่กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตเป็นหลัก ทั้งจำนวนและรูปแบบของวัตถุดิบ ซึ่งราคาก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบและชนิดของวัตถุดิบ เช่น เกลียวเชือกที่ใช้เป็นเชือกผูกเอว กางเกง มีราคา 50 สตางค์ต่อเส้น ตาไก่กลมนิยมนพร้อมแหวน ราคา 12 สตางค์ต่อชุด ลูกบิด 50 บาทต่อ 1,000 เม็ด แถบยางยืด ราคา 5 บาทต่อหลา ริปบิ้น 70 บาทต่อม้วน และตะปู้ย่า 7 มิล ราคา 11 สตางค์ต่อชุด เป็นต้น

- วิธีการขนส่งวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง

การขนส่งวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง (ตาราง 5.8) พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งสินค้าเอง ร้อยละ 64.10 ร้านตัวแทนจำหน่ายเป็นผู้ขนส่งให้จำนวน 2 โรงงาน หรือร้อยละ 9.09 และลูกค้าเป็นผู้จัดส่งให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างเพื่อผลิตสินค้าตามแบบ จำนวน 12 โรงงาน (ร้อยละ 70.59) ในการซื้อวัสดุตกแต่งจากร้านตัวแทนจำหน่าย ผู้ประกอบการโรงงานกลุ่มตัวอย่างรูปจะเดินทางไปซื้อด้วยตนเอง โดยแหล่งที่ซื้อวัสดุตกแต่งจะต้องมีที่ตั้งห่างจากโรงงานกลุ่มตัวอย่างไม่เกิน 15 กิโลเมตร พาหนะที่ใช้ในการขนส่งก็คือรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ที่ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ตาราง 5.8 วิธีการขนส่งวัสดุตกแต่ง

วิธีการขนส่งวัสดุตกแต่ง	ผู้ขนส่งวัสดุตกแต่ง	
	ผู้ขายวัสดุตกแต่ง	โรงงานกลุ่มตัวอย่าง
ร้านตัวแทนจำหน่าย	2	20
(%)	9.09	90.91
ลูกค้า	12	5
(%)	70.59	29.41
รวม	14	25
(%)	35.90	64.10

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งจำหน่ายวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งแล้ว พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะสั่งซื้อวัตถุดิบประเภท วัสดุตกแต่งจากร้านตัวแทนจำหน่ายทั้งหมด ในการซื้อวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่งแต่ละครั้ง โรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะพิจารณาจากระยะทางจากที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่างกับที่ตั้งของร้าน ตัวแทนจำหน่ายที่มีระยะทางในการเดินทางน้อยที่สุด และร้านตัวแทนจำหน่ายจะต้องมีสินค้าที่มี คุณสมบัติตรงตามต้องการและมีราคาต่ำสุด

5.1.1.4 การรับจ้างช่วงการผลิต

การที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิต เนื่องจากว่ารูปแบบการผลิต สินค้าแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน เช่น เสื้อผ้าบางแบบรูปแบบการผลิตจะใช้เพียงการตัดเย็บเท่านั้น แต่สินค้าบางแบบจะต้องมีการปักผ้า บางแบบต้องมีการสกรีนลวดลายผ้า เสื้อผ้าบางแบบไม่ติด กระดุม แต่บางแบบติดกระดุม การที่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะเป็นผู้ผลิตเองทุกชิ้น จะทำให้เป็นการเพิ่มต้นทุนทางการผลิต จากการผลิตที่ต้องมีวัสดุอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งต้องมีการ จ้างพนักงานเฉพาะ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจ้างผู้รับจ้าง ช่วงการผลิต เพื่อเป็นการลดต้นทุนทางการผลิตสินค้า

ซึ่งจากผลการศึกษาในตาราง 5.9 แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้า สำเร็จรูปขนาดเล็ก ที่เป็นโรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิตในแต่ละขั้นตอนการผลิต คือ มีโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บมากที่สุดหรือมีถึงร้อยละ 31.18 ของ โรงงานกลุ่มตัวอย่าง (29 โรงงาน) รองลงมาเป็นการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดและการ ตัดซั้ด้ายมีโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้เท่ากัน คือ ร้อยละ 29.03 (27 โรงงาน) และมีโรงงานที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุ 13 โรงงาน จ้างช่วงการผลิต ในขั้นตอนการปักผ้า 12 โรงงาน จ้างช่วงการผลิตในการสกรีนผ้า 9 โรงงาน จ้างช่วงการผลิตใน ขั้นตอนการติดกระดุม 8 โรงงาน และจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต 6 โรงงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.9 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีการจ้างช่วงการผลิต

การจ้างช่วงการผลิต	จำนวนโรงงานที่จ้าง*	สัดส่วนต่อโรงงาน กลุ่มตัวอย่าง (%)
การตัดผ้า	27	29.03
การปักผ้า	12	12.90
การสกรีนผ้า	9	9.68
การเย็บผ้า	29	31.18
การติดกระดุม	8	8.60
การตัดจี๊ต้าย	27	29.03
การรีด และบรรจุ	13	13.98
จ้างผลิตทุกขั้นตอน	6	6.45

ที่มา : การสัมภาษณ์

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

1) ผู้รับจ้างช่วงในขั้นตอนการตัด

ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ขั้นตอนการตัดผ้าเป็นขั้นตอนลำดับต้นๆ ในการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป หลังจากนั้นจึงส่งต่อไปยังขั้นตอนการเย็บ ซึ่งหากไม่มีออเตอร์ในการผลิตสินค้าต่อเนื่อง ก็จะไม่มีการทำงานในขั้นตอนนี้ รวมทั้งพนักงานในขั้นตอนนี้จะต้องมีความชำนาญสูง เพราะเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการที่จะลดต้นทุนในการใช้วัตถุดิบประเภทผ้า การจ้างผู้รับจ้างช่วงในการผลิตในขั้นตอนนี้จึงช่วยลดต้นทุน และลดการจ้างคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งพบว่า (ตาราง 5.10) มีโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ 27 โรงงาน หรือร้อยละ 29.03 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ไม่ได้ขออนุญาตประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม แต่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่เป็นผู้ประกอบการ เพื่อรับช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าอุตสาหกรรม ซึ่งมีโรงงานกลุ่มตัวอย่าง 13 โรงงานที่จ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ โดยให้เหตุผลว่าเป็นโรงงานขนาดเล็ก และโรงงานจะผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยการเย็บอย่างเดียว ส่วนโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่เหลือ 14 โรงงานจะจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดนี้ในบางครั้ง ซึ่งจะจ้างในกรณีที่โรงงานได้รับออเดอร์การผลิตจำนวนมาก และโรงงานไม่สามารถตัดผ้าได้ตามออเตอร์ จึงมีการจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ การตัดผ้ามีวิธีการ คือ เริ่มจากการเรียงซ้อนผ้าที่จะตัดเป็นชั้นๆ เพื่อให้ได้ชิ้นส่วนของเสื้อผ้าหลายชิ้นในขั้นตอนการตัดในครั้งเดียว แล้วทำการตัดตามแบบ (Pattern) ที่

กำหนด โดยใช้เครื่องตัดผ้า ผ้าที่ตัดตามแบบเสร็จแล้วจะบรรจุลงในถุงพลาสติกขนาดใหญ่โดยแยกตามชิ้นส่วนและขนาดผ้าที่ตัด

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด

การศึกษาแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด (ตาราง 5.10) พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจะมีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสานมากที่สุดถึง 10 แห่ง รองลงมาคือ เขตธนบุรี 7 แห่ง เขตสาทร 4 แห่ง และเขตมีนบุรี ประเวศ และอำเภอเมืองสมุทรปราการมีจำนวนเท่ากันพื้นที่ละ 2 แห่ง เห็นได้ว่าสถานที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจะอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ตาราง 5.10 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต ในขั้นตอนการตัด	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	10	37.04
ธนบุรี	7	25.93
สาทร	4	14.81
มีนบุรี	2	7.41
ประเวศ	2	7.41
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	2	7.41
รวม	27	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

- วิธีการขนส่ง

วิธีการขนส่งผ้ากับผู้รับจ้างช่วงในขั้นตอนการตัดผ้า (ตาราง 5.11) แสดงให้เห็นว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งผ้าไปสู่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดทั้งสิ้น 20 โรงงาน (ร้อยละ 74.07) และเมื่อแยกรายละเอียดการขนส่งจากแต่ละพื้นที่ที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งอยู่แล้ว พบว่า ในเขตคลองสานโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่ง 8 โรงงาน (ร้อยละ 80.00) โดยใช้รถจักรยานยนต์และรถเข็นเป็นพาหนะในการขนส่ง เนื่องจากว่าสถานที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง ในเขตธนบุรีผู้ขนส่งก็ยังคงเป็นโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่มีการขนส่งผ้าให้แก่ผู้รับจ้างช่วงการผลิต 5 โรงงาน (ร้อยละ 71.43) และมีผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่เป็นผู้ขนส่ง 2 โรงงานเช่นเดียวกับเขตคลองสาน ส่วนเขตสาทรการขนส่งผ้าที่

ตัดส่วนใหญ่โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่ง ร้อยละ 75.00 โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการขนส่ง

ตาราง 5.11 วิธีการขนส่งผ้าจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัด

เขต/อำเภอ	ผู้ขนส่ง				พาหนะในการขนส่ง
	โรงงาน กลุ่ม ตัวอย่าง	สัดส่วน (%)	ผู้รับจ้าง ช่วงการ ผลิต	สัดส่วน (%)	
คลองสาน	8	80.00	2	20.00	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
ธนบุรี	5	71.43	2	28.57	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
สาทร	3	75.00	1	25.00	รถจักรยานยนต์
มีนบุรี	1	50.00	1	50.00	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
ประเวศ	2	66.67	1	33.33	รถจักรยานยนต์
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	1	100.00	0	0.00	รถยนต์
รวม	20	74.07	7	25.93	

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่างกับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดแล้ว พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการขนส่ง การว่าจ้าง และการควบคุมการผลิต

2) ผู้รับจ้างช่วงในขั้นตอนการเย็บ

หากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ได้รับออเดอร์ในการผลิตสินค้ามากเกินกว่ากำลังการผลิต ก็จะมีการจ้างผู้เย็บรายย่อยให้ทำการผลิตในขั้นตอนการเย็บ ซึ่งผู้รับจ้างช่วงในขั้นตอนการเย็บนี้ พบว่ามีโรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ 29 โรงงาน (ตาราง 5.9) การจ้างช่วงการผลิตแต่ละครั้งอาจเป็นการเย็บบางชิ้นส่วน เช่น เย็บเฉพาะการเข้าแขน หรือเย็บทุกชิ้นส่วนก็ได้ ส่วนราคาค่าจ้างก็จะขึ้นอยู่กับความยากง่ายและขั้นตอนในการเย็บ ซึ่งมีราคาตั้งแต่ 1-8 บาท/ตัว

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ

โรงงานกลุ่มตัวอย่าง จะจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ (ตาราง 5.12) ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน และเขตจอมทอง เขตละ 4 แห่ง เขตมีนบุรี และเขต ธนบุรี เขตละ 3 แห่ง และเขตอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่เขตโรงงานกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งจังหวัด อื่นๆ ที่อยู่นอกภาคมหานคร ซึ่งพบว่ามีโรงงานกลุ่มตัวอย่างจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บจาก ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บที่มีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสระบุรี 2 แห่ง จังหวัดสุพรรณบุรีและ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดละ 1 แห่ง และพบว่าที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงในการตัดผ้า จะมีตั้งกระจาย ไปทุกพื้นที่ของภาคมหานคร และจังหวัดอื่นซึ่งอยู่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้รับจ้างช่วงการ ผลิตในขั้นตอนนี้จะเป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่มีการรวมกลุ่มกันจากผู้รับจ้างเย็บหลายๆ คน แล้ว รับงานจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และเหตุผลที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างจ้างผู้รับจ้างช่วง การผลิตลักษณะนี้ก็เพราะทำให้สามารถควบคุมคุณภาพ และเวลาได้ดีกว่าการจ้างโรงงาน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

ตาราง 5.12 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	4	13.79
ธนบุรี	3	10.34
สาทร	1	3.45
มีนบุรี	3	10.34
ประเวศ	2	6.90
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	2	6.90
จอมทอง	4	13.79
ราษฎร์บูรณะ	1	3.45
บางบอน	1	3.45
บางแค	1	3.45
อำเภอพระสมุทรเจดีย์	1	3.45
อำเภอบางพลี	1	3.45
ห้วยขวาง	1	3.45
จังหวัดสุพรรณบุรี	1	3.45
จังหวัดปราจีนบุรี	1	3.45
จังหวัดสระบุรี	2	6.90
รวม	29	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

- วิธีการขนส่ง

จากการศึกษาในเรื่องของวิธีการขนส่ง (ตาราง 5.13) พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งผ้าไปสู่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บทั้งสิ้น 22 โรงงาน (ร้อยละ 75.86) และเมื่อแยกรายละเอียดการขนส่งจากแต่ละพื้นที่ที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งอยู่แล้ว พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ขนส่งผ้า ให้แก่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บที่มีตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคมหานครเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์เป็นพาหนะในการขนส่ง ส่วนผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีที่ตั้งอยู่นอกภาคมหานครนั้น ผู้ขนส่งจะเป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิต โดยใช้รถยนต์เป็นพาหนะในการขนส่ง

ตาราง 5.13 วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ

เขต/อำเภอ	ผู้ขนส่ง				พาหนะในการขนส่ง
	โรงงาน กลุ่ม ตัวอย่าง	สัดส่วน (%)	ผู้รับจ้าง ช่วงการ ผลิต	สัดส่วน (%)	
คลองสาน	3	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
ธนบุรี	4	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
สาทร	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
มีนบุรี	3	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
ประเวศ	2	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์,รถยนต์
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	2	100.00	0	0.00	รถยนต์
จอมทอง	3	75.00	1	25.00	รถจักรยานยนต์
ราษฎร์บูรณะ	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
บางบอน	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
บางแค	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
อำเภอพระสมุทรเจดีย์	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
อำเภอบางพลี	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
ห้วยขวาง	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
จังหวัดสุพรรณบุรี	0	0.00	1	100.00	รถยนต์
จังหวัดปทุมธานี	1	100.00	0	0.00	รถยนต์
จังหวัดสระบุรี	0	0.00	2	100.00	รถยนต์
รวม	22	75.86	7	24.14	

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บแล้ว พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งกระจายออกไปในเขตอื่นๆ นอกเหนือจากพื้นที่โรงงานกลุ่ม และยังมีที่ตั้งอยู่ในจังหวัดอื่นๆ นอกภาคมหานครอีกด้วย

3) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า

ในการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปบางแบบ มีการกำหนดให้มีรูปแบบลวดลายจากการสกรีนลงบนผืนผ้า ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจึงต้องจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีความชำนาญเฉพาะในการสกรีนผ้า

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า

จากตาราง 5.14 แสดงให้เห็นว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้าทั้งสิ้น 9 โรงงาน ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้าที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน เขตธนบุรี และเขตมีนบุรี เขตละ 2 แห่ง เขตสาทร เขตประเวศ และอำเภอเมืองสมุทรปราการ เขตละ 1 แห่ง ซึ่งเห็นได้ว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้าจะมีที่ตั้งอยู่ในเขตเดียวกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง ด้วยเหตุผลที่ว่าขั้นตอนการสกรีนผ้านี้จะสกรีนก่อนที่จะมีการเย็บ ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้จึงต้องมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพื่อความสะดวกในการขนส่ง

ตาราง 5.14 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	2	22.22
ธนบุรี	2	22.22
สาทร	1	11.11
มีนบุรี	2	22.22
ประเวศ	1	11.11
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	1	11.11
รวม	9	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

- วิธีการขนส่ง

การศึกษาวิธีการการขนส่งผ้าระหว่างโรงงานกลุ่มตัวอย่างกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า (ตาราง 5.15) พบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งผ้าไปสู่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้าทั้งสิ้น 7 โรงงาน (ร้อยละ 77.78) และเมื่อแยกรายละเอียดการขนส่งจากแต่ละพื้นที่ที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งอยู่แล้ว พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ขนส่งผ้าให้แก่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า โดยใช้รถจักรยานยนต์และรถเข็นเป็นพาหนะในการขนส่ง เนื่องจากที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้อยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 5.15 วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้า

เขต/อำเภอ	ผู้ขนส่ง				พาหนะในการขนส่ง
	โรงงาน กลุ่ม ตัวอย่าง	สัดส่วน (%)	ผู้รับจ้าง ช่วงการ ผลิต	สัดส่วน (%)	
คลองสาน	2	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
ธนบุรี	2	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
สาทร	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
มีนบุรี	1	50.00	1	50.00	รถจักรยานยนต์
ประเวศ	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
รวม	7	77.78	2	22.22	

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้ง ของโรงงานกลุ่มตัวอย่างกับแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการสกรีนผ้าแล้ว พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการขนส่ง การว่าจ้าง และการควบคุมการผลิต

4) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปักผ้า

ความจำเป็นในการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ มีความคล้ายคลึงกับขั้นตอนการสกรีนผ้า เพราะผู้ปักผ้าต้องมีความชำนาญเฉพาะ ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจึงต้องจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีความชำนาญเฉพาะในการปักผ้า แต่ในด้านที่ตั้ง

ของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะที่ปักส่วนใหญ่จะเป็นชิ้นเล็กๆ เช่น กระเป๋าเสื้อ ทำให้การขนส่งแต่ละครั้งไม่ยุ่งยาก พาหนะในการขนส่งส่วนใหญ่จะเป็นรถจักรยานยนต์ ผู้ขนส่งก็จะเป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิต โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้มีจำนวน 12 โรงงาน หรือร้อยละ 12.90 จากโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้

จากการศึกษา (ตาราง 5.16) แสดงให้เห็นว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ทั้งสิ้น 12 โรงงาน ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างจะจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน 4 แห่ง เขตบางแค 3 แห่ง เขตประเวศ 2 แห่ง และเขตธนบุรี มีนบุรี และราษฎร์บูรณะ เขตละ 1 แห่ง และพบว่าที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะที่ปักส่วนใหญ่จะเป็นชิ้นเล็กๆ เช่น กระเป๋าเสื้อ ทำให้การขนส่งแต่ละครั้งไม่ยุ่งยาก และไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชิ้นส่วนของเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ตาราง 5.16 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	4	33.33
ธนบุรี	1	8.33
มีนบุรี	1	8.33
ประเวศ	2	16.67
ราษฎร์บูรณะ	1	8.33
บางแค	3	25.00
รวม	12	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

- วิธีการขนส่ง

การศึกษาในเรื่องวิธีการขนส่งกับโรงงานที่รับจ้างช่วงการผลิต (ตาราง 5.1) พบว่า ผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะเป็นผู้ขนส่งที่ต้องการจะปัก ร้อยละ 91.67 (11 แห่ง) และเมื่อแยกรายละเอียดการขนส่งจากแต่ละพื้นที่ที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งอยู่แล้ว พบว่าโรงงานกลุ่ม

ตัวอย่างที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสานโรงงานเดียวที่เป็นผู้ขนส่งผ้าที่จะปักให้แก่ผู้รับจ้างช่วงการผลิต และรถจักรยานยนต์เป็นพาหนะในการขนส่งผ้าที่ปักทั้งหมด

ตาราง 5.17 วิธีการขนส่งกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปัก

เขต/อำเภอ	ผู้ขนส่ง				พาหนะในการขนส่ง
	โรงงาน กลุ่ม ตัวอย่าง	สัดส่วน (%)	ผู้รับจ้าง ช่วงการ ผลิต	สัดส่วน (%)	
คลองสาน	1	25.00	3	75.00	รถจักรยานยนต์
ธนบุรี	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
มีนบุรี	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
ประเวศ	0	0.00	2	100.00	รถจักรยานยนต์
ราษฎร์บูรณะ	0	0.00	1	100.00	รถจักรยานยนต์
บางแค	0	0.00	3	100.00	รถจักรยานยนต์
รวม	1	25.00	11	91.67	

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปักแล้ว พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งกระจายออกไปในพื้นที่เดียวกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่อื่นๆ ในภาคมหานคร

5) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม

ในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุมจะต้องมีเครื่องจักรเฉพาะ ซึ่งในการเย็บรังกระดุมและติดกระดุมพลาสติก จะใช้จักรแฮ็ก ส่วนในการติดกระดุมโลหะ จะต้องใช้เครื่องตอกกระดุม หากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปทำการผลิตในขั้นตอนนี้เองจะทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนในการซื้อเครื่องจักรเพิ่มเติม ทำให้มีการจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิต โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้มีจำนวน 8 โรงงาน หรือร้อยละ 8.60

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม

การศึกษาแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ พบว่า (ตาราง 5.18) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุมมีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสาน

มากที่สุดถึง 4 แห่ง รองลงมาคือ เขตธนบุรี 3 แห่ง และเขตสาทร 1 แห่ง เห็นได้ว่าสถานที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจะอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งนี้เป็นเพราะขั้นตอนการตัดกระดุมและเย็บรังกระดุมนี้เป็นขั้นตอนท้ายๆ ของการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทำให้ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีที่ตั้งใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจากเป็นการประหยัดค่าขนส่ง

ตาราง 5.18 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต ในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	4	50.00
ธนบุรี	3	37.50
สาทร	1	12.50
รวม	8	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

- วิธีการขนส่ง

จากตาราง 5.19 แสดงว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ขนส่งผ้าไปสู่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม เป็นสัดส่วนที่เท่ากับที่ผู้รับจ้างช่วงเป็นผู้ขนส่ง คือ ร้อยละ 50.00 (4 โรงงาน) โดยใช้รถจักรยานยนต์และรถเข็นเป็นพาหนะในการขนส่ง เนื่องจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 5.19 วิธีการขนส่งผ้าจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุม

เขต/อำเภอ	ผู้ขนส่ง				พาหนะในการขนส่ง
	โรงงาน กลุ่ม ตัวอย่าง	สัดส่วน (%)	ผู้รับจ้าง ช่วงการ ผลิต	สัดส่วน (%)	
คลองสาน	1	25.00	3	75.00	รถจักรยานยนต์,รถเข็น
ธนบุรี	2	66.67	1	33.33	รถจักรยานยนต์
สาทร	1	100.00	0	0.00	รถจักรยานยนต์
รวม	4	50.00	4	50.00	

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บรังกระดุม และติดกระดุมแล้ว พบว่า ผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการขนส่ง การว่าจ้าง และการควบคุมการผลิต

6) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้าย

ผู้รับจ้างตัดจี๋ด้ายนี้ จะรับจ้างในการตัดด้ายที่เป็นส่วนเกินจากการตัดเย็บ รวมทั้งตรวจความเรียบร้อยในการตัดเย็บ โรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้าย 27 โรงงาน ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้าย มีลักษณะเป็นประชากรที่มีที่อยู่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งโรงงานจะส่งเสื้อผ้าที่ตัดเย็บเสร็จแล้วให้แก่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้ทำการตัดจี๋ด้าย และตรวจดูความเรียบร้อยของเสื้อผ้า ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่มีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้จะผลิตเสื้อผ้าที่ขายในตลาดล่าง ไม่ต้องใช้ความประณีตในการตัดเย็บ

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้าย

ตาราง 5.20 แสดงให้เห็นว่า ผู้รับจ้างช่วงการผลิตมีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสนามมากที่สุด 8 แห่ง (ร้อยละ 29.63) รองลงมาคือ เขตธนบุรี 7 แห่ง เขตสาทร 4 แห่ง เขตประเวศและอำเภอเมืองสมุทรปราการมีจำนวน 3 แห่งเท่ากัน และเขตมีนบุรีและอำเภอพระประแดงมีจำนวนผู้รับจ้างช่วงการผลิตพื้นที่ละ 1 แห่ง เห็นได้ว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้ายนี้มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากว่าขั้นตอนการตัดจี๋ด้ายเป็นขั้นตอนท้ายๆ ของขบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป การที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

- วิธีการขนส่ง

จากการสำรวจ พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่งเสื้อผ้าที่เย็บเสร็จแล้วไปให้ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดจี๋ด้ายที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พาหนะในการขนส่งก็คือรถเข็นและรถจักรยานยนต์

ตาราง 5.20 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดชิ้นผ้า

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต ในขั้นตอนการตัดชิ้นผ้า	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	8	29.63
ธนบุรี	7	25.93
สาทร	4	14.81
มีนบุรี	1	3.70
ประเวศ	3	11.11
อำเภอเมืองสมุทรปราการ	3	11.11
อำเภอพระประแดง	1	3.70
รวม	27	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดชิ้นผ้า พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการขนส่ง

7) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีด และบรรจุ

เป็นขบวนการผลิตช่วงสุดท้ายของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก่อนที่จะนำไปขายให้แก่ผู้บริโภค ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้จะทำการรีด แล้วทำการบรรจุเสื้อผ้าที่รีดแล้วใส่ลงในถุงพลาสติกเป็นโหลตามขนาดของเสื้อผ้า ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้มีจำนวน 13 โรงงาน โรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนนี้จะผลิตสินค้าที่มีคุณภาพไม่สูงนัก หากสินค้าที่ผลิตมีคุณภาพสูงผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะทำการรีดและบรรจุเอง เพราะเป็นการควบคุมคุณภาพด้วย

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุ

ผู้รับจ้างช่วงในขั้นตอนการรีดและบรรจุมีแหล่งที่ตั้งในภาคดังนี้ (ตาราง 5.21) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตมีที่ตั้งอยู่ในเขตคลองสานมากที่สุด 4 แห่ง (ร้อยละ 30.77) รองลงมาคือ เขตธนบุรี 3 แห่ง เขตสาทรและประเวศ 2 แห่ง และเขตมีนบุรีและอำเภอพระประแดงมีจำนวน

1 แห่งเท่านั้น เห็นได้ว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุนี้มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เนื่องจากว่าขั้นตอนการรีดและบรรจุเป็นขั้นตอนสุดท้ายของขบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป การที่ผู้รับจ้างช่วงการผลิตมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

- วิธีการขนส่ง

จากการสำรวจ พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่งเสื้อผ้าที่เย็บเสร็จแล้วไปให้ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พาหนะในการขนส่งก็คือรถเข็นและรถจักรยานยนต์

ตาราง 5.21 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุ

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต ในขั้นตอนการรีดและบรรจุ	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	4	30.77
ธนบุรี	3	23.08
สาทร	2	15.38
มีนบุรี	1	7.69
ประเวศ	2	15.38
อำเภอพระประแดง	1	7.69
รวม	13	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่างกับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการรีดและบรรจุ พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกและประหยัดค่าขนส่ง

8) ผู้รับจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต

ออเดอร์การผลิตในบางครั้ง มีมากเกินไปปริมาณการผลิตที่โรงงานสามารถรองรับได้ และเพื่อให้การผลิตสินค้าเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ทำให้ต้องทำการจ้างช่วงการผลิตให้ผู้ประกอบการเสื้อผ้าสำเร็จรูปรายอื่นทำการผลิตสินค้านั้นในทุกขั้นตอนการผลิต

ทั้งสิ้น 6 โรงงาน ซึ่งผู้รับจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิตจะมีทั้งผู้ประกอบการที่จดทะเบียนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป (1 โรงงาน) และผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่ได้เป็นโรงงานอุตสาหกรรม (5 โรงงาน) ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าการจ้างผู้ประกอบการรายย่อยจะทำให้สามารถควบคุมการผลิตสินค้าได้สะดวกกว่าการจ้างโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิต

- แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต

จากตาราง 5.22 แสดงว่า ผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีที่ตั้งอยู่ในใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง และพบว่า ผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตมินบุรีเป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่จดทะเบียนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนผู้รับจ้างช่วงการผลิตในเขตอื่นๆ เป็นโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งโรงงานกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าการจ้างผู้ประกอบการรายย่อยจะทำให้สามารถควบคุมการผลิตสินค้าได้สะดวกกว่าการจ้างโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิต

- วิธีการขนส่ง

จากการสำรวจ พบว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้รับผิดชอบในการขนส่งเสื้อผ้าที่เย็บเสร็จแล้วไปให้ผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พาหนะในการขนส่งก็คือรถจักรยานยนต์ และรถยนต์

ตาราง 5.22 แหล่งที่ตั้งของโรงงานที่รับช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต

ที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิต ในทุกขั้นตอนการผลิต	จำนวน	ร้อยละ
คลองสาน	1	16.67
สาทร	1	16.67
มินบุรี (โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป)	1	16.67
ประเวศ	1	16.67
ดินแดง	1	16.67
อำเภอพระประแดง	1	16.67
รวม	6	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทำเลที่ตั้งโรงงานกลุ่มตัวอย่าง กับ แหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต พบว่าผู้รับจ้างช่วงการผลิตจะมีที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการขนส่ง และการควบคุมการผลิต

นอกจากนี้ยังมีโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้รับจ้างช่วงการผลิต จากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดกลาง และขนาดใหญ่ทั้งสิ้น 12 โรงงาน ซึ่งผู้จ้างช่วงการผลิตเหล่านี้จะเป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยจะจ้างช่วงการผลิตให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปทุกขั้นตอนการผลิต (7 โรงงาน) และจ้างช่วงการผลิตเฉพาะขั้นตอนการเย็บ (5 โรงงาน)

ตาราง 5.23 สรุปลักษณะแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

ผู้รับจ้างช่วงการผลิต	ลักษณะของแหล่งที่ตั้ง
การตัด	มีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะอาจเกิดความเสียหายกับผ้าที่ตัดแล้วในขั้นตอนการขนส่ง
การเย็บ	มีตั้งกระจายไปทุกพื้นที่ของภาคมหานคร และจังหวัดอื่นซึ่งอยู่ใกล้เคียง
การสกรีนผ้า	มีที่ตั้งอยู่ในเขตเดียวกับโรงงานกลุ่มตัวอย่าง
การปักผ้า	มีตั้งกระจายไปทุกพื้นที่ของภาคมหานคร
การติดกระดุม และเย็บรังกระดุม	มีที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป
การตัดขี้ด้าย	มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับ โรงงานกลุ่มตัวอย่าง
การรีดและบรรจุ	มีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับ โรงงานกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.24 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีการจ้างช่วงการผลิต
จำแนกตามที่ตั้งของโรงงาน

การจ้างช่วงการผลิต	รวม	ที่ตั้งของโรงงาน		
		เขตเมืองชั้นใน	เขตต่อเมือง	เขตชานเมือง
การตัดผ้า	27	21	4	2
%	100.00	77.78	14.81	7.41
การปักผ้า	12	8	3	1
%	100.00	66.67	25.00	8.33
การสกรีนผ้า	9	5	2	2
%	100.00	55.56	22.22	22.22
การเย็บผ้า	29	17	8	4
%	100.00	58.62	27.59	13.79
การติดกระดุม	8	8	0	0
%	100.00	100.00	0.00	0.00
การตัดขี้ด้าย	27	19	7	1
%	100.00	70.37	25.93	3.70
การรีด และบรรจุ	13	9	3	1
%	100.00	69.23	23.08	7.69
จ้างผลิตทุกขั้นตอน	6	3	3	0
%	100.00	50.00	50.00	0.00
รวม	131	90	30	11
%	100.00	68.70	22.90	8.40

จากผลการศึกษาในตาราง 5.24 แสดงให้เห็นว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ที่เป็นโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เขตเมืองชั้นในของภาคมหานคร จะมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ มากกว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในเขตต่อเมือง และเขตชานเมือง โดยเฉพาะในขั้นตอนการติดกระดุม จะเห็นได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองชั้นในของภาคมหานครเท่านั้นที่มีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการติดกระดุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเขตเมืองชั้นในของภาคมหานครเป็นพื้นที่ที่มี

โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กตั้งอยู่อย่างหนาแน่น จึงทำให้มีผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งกิจการในพื้นที่นั้น เพื่อรองรับการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป

5.1.2 ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (Forward Production Linkages)

การศึกษาความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (Forward Production Linkages) ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในที่นี้พิจารณาในเรื่องวิธีการจำหน่าย ตลาด และวิธีการขนส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เนื่องจากเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายของอุตสาหกรรมสิ่งทอ ที่ไม่มีการนำไปผลิตต่อก่อนส่งถึงมือผู้บริโภค

5.1.2.1 วิธีการจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์ที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการตัดเย็บไม่ค่อยประณีต การผลิตเน้นการผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Production) มากกว่าคุณภาพ สินค้าจะมีลักษณะเหมือนกัน โดยลักษณะการตลาดเป็นการมุ่งขายสินค้าในปริมาณมาก ราคาต่ำ จากตาราง 5.23 แสดงให้เห็นว่า วิธีการจำหน่ายของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะเป็นการจำหน่ายให้แก่ร้านค้าส่งมากที่สุด ร้อยละ 95.70 (89 โรงงาน) รองลงมาจะเป็นการขายให้แก่ร้านค้าปลีก 14 โรงงาน โรงงานเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง 7 โรงงาน และจำหน่ายสินค้าไปต่างประเทศ 2 โรงงาน ซึ่งมีรายละเอียดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังนี้

1) จำหน่ายให้ร้านค้าปลีก

โรงงานกลุ่มตัวอย่างจำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านค้าปลีกที่เป็นลูกค้าที่ตั้งผลิตภัณฑ์จากโรงงานเป็นประจำแล้วนำไปจำหน่ายปลีกที่ร้านค้าของตน จำนวน 14 โรงงาน ส่วนใหญ่ลูกค้าประเภทนี้จะเป็นผู้ออกแบบสินค้าให้โรงงานกลุ่มตัวอย่างผลิตสินค้าตามคำสั่ง ทำให้เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จำหน่ายในร้านค้าปลีกเหล่านี้มีรูปแบบของสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะทำให้มีราคาสูงกว่าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จำหน่ายทั่วไป แต่เนื่องจากการตัดเย็บที่ไม่ประณีต และไม่มีตราสินค้าเป็นของตนเอง ส่งผลให้สินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าปลีกเหล่านี้มีราคาไม่สูงนัก ที่ตั้งของร้านค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าที่ขายเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีรูปแบบของสินค้าแตกต่างจากที่อื่นๆ

2) จำหน่ายให้ร้านค้าส่ง

จากการสำรวจโรงงานกลุ่มตัวอย่างที่จำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านค้าส่งมีทั้งสิ้น 89 โรงงาน โดยจะขายสินค้าให้ผู้ค้าส่งในตลาดโบ้เบี (68 โรงงาน) ตลาดประตูน้ำ (23 โรงงาน)

และไบหยก (19 โรงงาน) ซึ่งเป็นแหล่งค้าส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดใหญ่ของประเทศ และผู้ขายส่งในต่างจังหวัด 4 โรงงาน ตลาดประตูน้ำ และไบหยก เป็นแหล่งค้าส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีคุณภาพปานกลางถึงต่ำ ส่วนตลาดโบ๊เบ๊ จะเป็นแหล่งค้าส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปคุณภาพต่ำ เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่จำหน่ายให้แก่ร้านค้าส่งจะมีลักษณะเหมือนกัน เป็นสินค้าที่มีคุณภาพปานกลางถึงต่ำ สินค้าที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจำหน่ายให้ร้านค้าส่งจะมีพ็อค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ มาติดต่อซื้อแล้วนำไปจำหน่ายต่อ พ็อค้าที่ซื้อสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่ซื้อสินค้าจากร้านค้าส่งจะมีทั้งพ็อค้าคนกลางที่นำสินค้ากระจายออกไปสู่ภูมิภาคต่างๆ แล้วจำหน่ายต่อให้แก่พ็อค้าปลีก และพ็อค้าปลีกที่ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง สินค้าที่โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปผลิตส่วนใหญ่ เป็นสินค้าที่ลอกเลียนแบบมาจากสินค้าที่ได้รับความนิยมทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจะออกแบบตามความต้องการของตลาดในขณะนั้น นอกจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะขายสินค้าให้แก่ร้านค้าส่งในกรุงเทพมหานครแล้ว ก็ยังมีการส่งสินค้าที่ผลิตไปยังแหล่งค้าส่งในต่างจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคต่างๆ อีกด้วย

3) จำหน่ายสินค้าเอง

จากการสำรวจโรงงานกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 โรงงาน มีร้านค้าส่งในการจำหน่ายสินค้าที่โรงงานผลิตเอง เนื่องจากเห็นว่าสามารถที่ทำรายได้ดีกว่า เพราะไม่ต้องผ่านพ็อค้าคนกลาง ร้านค้าของโรงงานกลุ่มตัวอย่างนี้มีที่ตั้งอยู่ในบริเวณตลาดโบ๊เบ๊ทั้งหมด สินค้าที่จำหน่ายจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพต่ำ เช่นเดียวกับสินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าส่งทั่วไป

4) ส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ

จากการสำรวจพบว่ามี 2 โรงงานที่ผลิตสินค้าส่งออกต่างประเทศ โดยจะมีตัวแทนจำหน่ายสินค้าในต่างประเทศเป็นผู้ว่าจ้างให้โรงงานผลิตสินค้าตามแบบ แล้วตัวแทนจำหน่ายเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดส่งสินค้าไปขายที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปที่เป็นคู่ค้าสองลำดับแรกของไทย โดยใช้เรือและเครื่องบินเป็นพาหนะในการขนส่ง

ตาราง 5.25 วิธีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาค
มหานคร

วิธีการจำหน่าย	จำนวนโรงงาน*	สัดส่วนต่อโรงงาน กลุ่มตัวอย่าง (%)
จำหน่ายให้ร้านค้าปลีก	14	15.05
จำหน่ายให้ร้านค้าส่ง	89	95.70
มีร้านจำหน่ายสินค้าเอง	7	7.53
จำหน่ายสินค้าไปต่างประเทศ	2	2.15

ที่มา : การสัมภาษณ์

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

5.1.2.2 ตลาด

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโรงงานกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ขายในตลาดระดับล่าง ผลิตภัณฑ์ที่ได้เป็นสินค้าที่ผลิตเลียนแบบจากตลาดระดับบนและกลาง เป็นตลาดที่มีมูลค่าตลาดสูง และมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเร็ว การตัดเย็บไม่ค่อยประณีต การผลิตเน้นการผลิตเป็นจำนวนมาก (Mass Production) มากกว่าคุณภาพ สินค้าจะมีลักษณะเหมือนๆ กันโดยลักษณะการตลาดเป็นการมุ่งขายสินค้าในปริมาณมาก ราคาต่ำ ช่องทางการจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นการขายให้ตลาดค้าส่ง คือ ตลาดโบ้เบ้ ตลาดประตูน้ำ และตลาดโบหยก จากนั้นร้านค้าปลีกจะรับไปขายต่อทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตลาดต่างจังหวัดเป็นตลาดรองที่โรงงานกลุ่มตัวอย่างส่งสินค้าไปขายจะอยู่ในจังหวัดที่สำคัญของแต่ละภูมิภาค คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดสงขลา ส่วนตลาดในต่างประเทศจากการสำรวจพบว่าโรงงานกลุ่มตัวอย่างมีการส่งสินค้าไปจำหน่ายยังประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในสหภาพยุโรป

5.1.2.3 วิธีการขนส่ง

จากตาราง 5.24 แสดงว่า โรงงานกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ขนส่งสินค้าเสื้อผ้าสำเร็จรูปไปให้แก่ผู้รับซื้อมากที่สุด หรือร้อยละ 86.02 รองลงมา คือ ผู้ซื้อสินค้าจะเป็นผู้รับสินค้าเอง ร้อยละ 9.68 ซึ่งในการขนส่งจะใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นพาหนะในการขนส่งหากสินค้ามีจำนวนไม่มากนัก และจะใช้รถกระบะในการขนส่งในกรณีที่สินค้ามีจำนวนมาก ส่วนในกรณีที่แหล่งตลาดอยู่ในต่างจังหวัด จะใช้บริการรถโดยสารประจำทาง (รถทัวร์) (ร้อยละ 2.15) โดยโรงงานกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนของการขนส่ง และหากเป็นการขนส่งสินค้าไปต่างประเทศมีการใช้พาหนะในการขนส่งสองประเภท คือ เรือ และเครื่องบิน ซึ่งผู้รับผิดชอบในการขนส่งสินค้าก็คือลูกค้าที่เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าไปต่างประเทศ

ตาราง 5.26 วิธีการขนส่งผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

วิธีการขนส่ง	จำนวนโรงงาน*	ร้อยละ
โรงงานเป็นผู้ขนส่ง	80	86.02
ผู้ซื้อเป็นผู้ขนส่ง	9	9.68
รถโดยสารประจำทาง (รถทัวร์)	2	2.15
เรือ	1	1.08
เครื่องบิน	1	1.08
รวม	93	100.00

ที่มา : การสัมภาษณ์

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

สรุปความเชื่อมโยง

จากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในภาคมหานคร มีการใช้วัตถุดิบที่ผลิตภายในภาคทั้งหมด ซึ่งแหล่งที่มาของวัตถุดิบมาจากภายในภาคทั้งหมด และถึงแม้จะมีวัตถุดิบบางประเภทมาจากภายนอกภาค แต่ก็จะมีการซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายที่ตั้งอยู่ในภาคมหานคร นอกจากนี้ยังมีการจ้างช่วงการผลิตจากผู้รับจ้างช่วงการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปในขั้นตอนต่างๆ โดยสามารถสรุปความเชื่อมโยงได้ คือ การเชื่อมโยงกับผู้ผลิตและจำหน่ายวัตถุดิบ พบว่าวัตถุดิบประเภทผ้าทอและด้ายมีการสั่งซื้อจากโรงงานสิ่งทอ และร้านตัวแทนจำหน่าย วัตถุดิบประเภทกระดุม และซิป์ มีการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย และโรงงานผลิตกระดุม และซิป์ และวัตถุดิบประเภทวัสดุตกแต่ง มีการสั่งซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่าย นอกจากนี้ในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปยังมีความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตที่รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปอีกด้วย ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการจ้างช่วงการผลิตกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการตัดผ้า การสกรีนผ้า การติดกระดุม และเย็บรั้งกระดุม การรีดและบรรจุ และการตัดจี๊ด้าย ที่มีที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป และตั้งอยู่ในภาคมหานคร ส่วนการจ้างช่วงการผลิตในทุกขั้นตอน การปักผ้า และการผลิตในทุกขั้นตอนการผลิต โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการจ้างช่วงการผลิตกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการปักผ้า และการผลิตทุกขั้นตอนที่มีที่ตั้งกระจายไปทุกพื้นที่ของภาคมหานคร และมีการจ้างช่วงการผลิตกับผู้รับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บที่มีที่ตั้งกระจายไปในทุกพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกภาค

ส่วนความเชื่อมโยงทางด้านการตลาด พบว่า โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะจำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีก จำหน่ายสินค้าเอง และส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ โดยใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ บริการจากบริษัทขนส่งสินค้า เรือขนส่งสินค้า และเครื่องบินในการขนส่งผลิตภัณฑ์ออกไปสู่แหล่งตลาด ซึ่งประกอบด้วยตลาดภายในภาค และตลาดภายนอกภาคทั้งในและต่างประเทศ

และจากการศึกษายังพบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครมีการติดต่อกับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กด้วยกันน้อยมาก โดยไม่มีความร่วมมือกันในด้านต่างๆ เช่น การรวมตัวกันในการตั้งซื้อวัตถุดิบ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน แต่มีการจ้างช่วงการผลิตกับโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กอื่นๆ ในการผลิตสินค้าเพียง 1 โรงงานเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 แหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

เมื่อพิจารณาในระดับประเทศ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก จะมีการกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานคร โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากภาคมหานครเป็นพื้นที่ที่มีที่ตั้งของโรงงานสิ่งทอซึ่งผลิตผ้าทอที่เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งมีการกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร และสมุทรปราการ อีกทั้งภาคมหานครยังเป็นแหล่งตลาดขายส่งที่สำคัญ คือ ตลาดโบ้เบ้ และตลาดประตูน้ำ

และเมื่อพิจารณาในระดับภาค อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการกระจุกตัวอยู่ทางตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ส่วนพื้นที่อื่นๆ จะมีการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กกระจายตัวของโรงงานไปเกือบทุกพื้นที่ของภาค โดยโรงงานส่วนหนึ่งจะตั้งโรงงานในตึกแถว และทาวเฮ้าส์ที่อยู่อาศัย

จากพัฒนาการของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก เห็นว่าอุตสาหกรรมเริ่มก่อตั้งในพื้นที่เขตเมืองชั้นในของภาค และเริ่มขยายจากพื้นที่ศูนย์กลางของภาคออกไปสู่พื้นที่รอบนอกมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน ในช่วง 20 ปีแรก โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะเปิดดำเนินการในพื้นที่ศูนย์กลางของภาคมากกว่าพื้นที่อื่นๆ จน 20 ปีหลังจนถึงปัจจุบัน จึงเริ่มเปิดกิจการในพื้นที่รอบนอกมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากระดับราคาที่ดินในเขตใจกลางเมืองมีราคาสูงเป็นต้น

6.1.2 ความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

- ความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับวัตถุดิบ
อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีความเชื่อมโยงกับผ้าทอมากที่สุด เพราะเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญที่สุดในการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการซื้อผ้าทอจากโรงงานสิ่งทอร้อยละ 51.61 และซื้อจากผู้แทนจำหน่ายบริเวณลำเพ็ญร้อยละ 25.81 ซึ่งหากพิจารณาจากแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก พบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางของภาคซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับลำเพ็ญและสามารถเดินทางเข้าถึงตลาดได้สะดวก อีกทั้งอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ขนาดเล็กยังเลือกตั้งโรงงานใกล้กับโรงงานสิ่งทอซึ่งผลิตวัตถุดิบประเภทผ้าทอ ส่วนวัตถุดิบประเภทอื่นๆ จะมีการจัดหาโดยการซื้อจากร้านตัวแทนจำหน่ายมากกว่า

- ความเชื่อมโยงไปข้างหลังกับผู้รับจ้างช่วงการผลิต

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กก่อให้เกิดอุตสาหกรรมในระดับครัวเรือนเพื่อรองรับการผลิตให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก ซึ่งการรับจ้างช่วงในขั้นตอนการตัด การเย็บ การติดกระดุมและแซ่กรังกระดุม การตัดซิปด้าย และการรีดและบรรจุ ต้องมีการพึ่งพิงอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในการรับจ้างช่วงการผลิตโดยตรง ซึ่งอุตสาหกรรมในระดับครัวเรือนเหล่านี้ ก่อให้เกิดการจ้างงานแก่บุคคลระดับรากหญ้าของภาค โดยเฉพาะการรับจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนการเย็บ ผู้รับจ้างช่วงในระดับครัวเรือนจะมีการรวมกลุ่มกันและติดต่อรับจ้างช่วงจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และมีส่วนหนึ่งที่จะกระจายงานออกไปให้กับผู้รับจ้างช่วงรายย่อย ซึ่งอาจเป็นแม่บ้านที่ต้องการรายได้เสริม อีกทอดหนึ่ง

ส่วนความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น จะมีความสัมพันธ์กันน้อย ไม่มีการรวมตัวเป็นพันธมิตร และการจ้างช่วงการผลิตก็มีโรงงานกลุ่มตัวอย่างเพียงโรงงานเดียวเท่านั้นที่จ้างให้โรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กรับจ้างช่วงการผลิต ส่วนความสัมพันธ์กับโรงงานขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ในการรับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานขนาดใหญ่กว่า

- ความเชื่อมโยงไปข้างหน้า

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีความเชื่อมโยงกับตลาดขายส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งก็คือ ตลาดโบ๊เบ๊ และตลาดประตูน้ำ คือจะส่งสินค้าไปขายในตลาดขายส่งเหล่านี้มากที่สุดถึงร้อยละ 95.70 ไม่ว่าจะโรงงานจะมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใดของภาคมหานคร

6.2 การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก รวมถึงลักษณะของที่ตั้ง และการศึกษาลักษณะความเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปกับกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.2.1 แหล่งที่ตั้งของของโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก เริ่มก่อตั้งขึ้นในเขตเมืองชั้นในของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของภาคมหานคร และค่อยๆ ขยายตัวออกไปสู่

พื้นที่รอบนอกมากขึ้น ซึ่งตรงกับแนวคิดของ L.K.Loewenstein (1963) ที่กล่าวว่ากิจกรรมทางอุตสาหกรรมมีแนวโน้มกระจายตัวจากศูนย์กลางของเมือง ออกไปตามแนวถนนสายหลักของเมือง โดยมีการกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่ากรุงเทพมหานคร แหล่งวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ตามนโยบายการพัฒนาเมืองของกรุงเทพมหานคร รองลงมา คือ กลุ่มตากสิน ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจการจ้างงานใหม่ และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากรองรับศูนย์กลางคมนาคม (ศูนย์กลางตากสิน) ศูนย์ธุรกิจพาณิชย์กรรม และศูนย์ราชการของกรุงเทพมหานครด้านตะวันตก และกลุ่มสนามชัย ซึ่งเป็นเขตเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของกรุงเทพมหานคร สามพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดนี้อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งตะวันตกทั้งหมด

ในด้านแบบแผนที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครนี้ จะมีแบบแผนที่ตั้งแบบแผนกระจุกตัว (Clustered Pattern) และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีตลาดขายส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่สำคัญเช่น โบ๊เบ๊ ประตูน้ำ เป็นต้น เพื่อให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันในลักษณะการประหยัดจากการรวมกัน (Agglomeration Economic)

6.2.2 ความเชื่อมโยงทางการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร เป็นอุตสาหกรรมที่มีเครือข่ายของความเชื่อมโยงระหว่างโรงงานกับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง กับอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น อุตสาหกรรมทอผ้า อุตสาหกรรมผลิตกระดุมและซิป และอุตสาหกรรมผลิตวัสดุตกแต่ง และการจ้างช่วงการผลิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีความเชื่อมโยงทางการผลิตไปข้างหน้ากับตลาด และผู้รับจ้างเหมาช่วงการผลิต และความเชื่อมโยงทางการผลิตไปข้างหลังกับผู้จำหน่ายปัจจัยทางการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Edgar M. Hoover (1971) ที่กล่าวว่าลักษณะของความสัมพันธ์ที่ผลผลิตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคหนึ่งเป็นปัจจัยทางการผลิตของอีกกิจกรรมหนึ่ง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันนี้จะดึงดูดให้อีกกิจกรรมหนึ่งมีแนวโน้มที่จะเลือกแหล่งที่ตั้งที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าบริเวณโดยรอบอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะมีผู้รับจ้างช่วงการผลิตตั้งอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งอุตสาหกรรมที่ผลิตวัตถุดิบให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปโดยเฉพาะอุตสาหกรรมสิ่งทอ ก็มีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานครเช่นเดียวกันด้วย และเนื่องจากทั้งแหล่งผลิตและแหล่งขายวัตถุดิบมีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานคร ส่งผลให้อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานครมีความเชื่อมโยงไปข้างหลังในด้านการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตภายในภาคเท่านั้น โดยไม่มีการเชื่อมโยงไปข้างหลังกับภาค

นอกภาค ส่วนการจำหน่ายผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะถูกจำหน่ายให้แก่ร้านค้าส่งภายในภาค อาทิเช่น ตลาดโบ้เบ้ และตลาดประตูน้ำ แล้วจึงมีพ่อค้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายในพื้นที่ต่างๆ ทั้งภายในภาค ภายนอกภาค และประเทศข้างเคียง แต่มีผลิตภัณฑ์บางส่วนที่จำหน่ายไปนอกภาคโดยตรง ทั้งจำหน่ายไปยังจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคต่างๆ ในประเทศ และจำหน่ายยังต่างประเทศ

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีต่อเศรษฐกิจของภาคมหานคร ซึ่งจากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กมีที่ตั้งกระจุกตัวอยู่จำนวนมากในภาคมหานคร และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมที่รับจ้างช่วงการผลิตอีกมาก อีกทั้งอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กและผู้รับจ้างช่วงการผลิตเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานจำนวนมาก ซึ่งการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะทำให้ทราบถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กที่มีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของภาคมหานคร

2. ควรมีการศึกษาแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กจะมีการจ้างผู้รับจ้างช่วงการผลิตซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในระดับครัวเรือนให้ผลิตในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป เช่น ขั้นตอนการตัด การเย็บ การติดและแซ่กรั้งกระดุม การสกรีน การปัก การตัดจี๊ด้าย และการรีดและบรรจุ ซึ่งผู้รับจ้างช่วงการผลิตเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการในระดับครัวเรือนที่ไม่ได้จดทะเบียนประกอบการกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ไม่ทราบจำนวนและแหล่งที่ตั้งของผู้รับจ้างช่วงการผลิตให้แก่อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษณาวรรณ พรหมชนะ . ยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย .

กรุงเทพมหานคร : เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร , 2541.

กัลยา วานิชย์บัญชา . การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS for Windows . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 .

เกียรติ จิวะกุล . การวิเคราะห์เพื่อกำหนดขอบเขตพื้นที่เฉพาะและระบบชุมชน . กรุงเทพมหานคร :

โครงการวิจัยสาขาแผนภาค งานวางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ศสช. , 2524 .

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ . การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

ของอุตสาหกรรมสิ่งทอ. กรุงเทพมหานคร : รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่ 5, 2540.

ณษาดา เจริญพานิช . พฤติกรรมการปรับตัวของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปใน

ประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2541.

ดารณี ถวิลพิพัฒนกุล . เอกสารประกอบการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ภูมิภาค (Regional Economic)

เรื่อง เศรษฐศาสตร์สำหรับนักวางแผนภาค. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546 .

ปรมัตต์ รวยฟูพันธ์ . ความพร้อมของการจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมทอผ้า. การศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเองปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546 .

ประพันธ์ เสวตนันท์ . เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล , 2520.

ภัทรจิต ชุมวรรฐาศี . ผลการจำกัดการส่งออกเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยในประเทศไทยในข้อตกลง

MFA: ศึกษาในกรณีสหรัฐอเมริกาและประชาคมยุโรป. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

- วงศ์กร ตั้งคำ. สถานภาพและศักยภาพของอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย การเปรียบเทียบระหว่างอุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- วราพร วิริยะไชยกุล. การศึกษาความพร้อมในการใช้การจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาส่งทอและเครื่องนุ่งห่ม). กรุงเทพมหานคร : รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม , 2546.
- สันติ วิชาศักดิ์านนท์. การควบคุมคุณภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2529 .
- สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการส่งออก กรมพาณิชย์สัมพันธ์ . แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผ้าผืน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ปฤษฐธุรกิจ จำกัด , 2532 .
- สุรณี คุปตารักษ์. อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. กรุงเทพมหานคร : กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2525.
- อมลยา ทองเสริม. การวิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542 .
- เอกจิต วงศ์สุภชาติกุล . เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทวัชรินทร์การพิมพ์จำกัด , 2526.

ภาษาอังกฤษ

Friedmann, J. Regional Development Policy : A Case Study of Venezuela . Mass : The M.I.T. Press, 1966.

George Hildebrand , and Arthur Mace,Jr. The Employment Multiplier in an Expanding Industrial Market . Los Angeles Country : Review of the Economics and Statistics , 1940.

Hirschman A.O. The Strategy of Economic Development. New Haven : Yale University Press, 1958.

Hoover, E.M. An Introduction to Regional Economics . New York : Alfred A.knopf , 1971.

Hoover, E.M. The Location of Economic Activity. New York : McGraw-Hill Book Company,1948.

Nourse,H.O. Regional Economics. New York : McGraw-Hill, 1968.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบนำสัมภาษณ์

เรื่อง ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร

ข้อมูลพื้นฐาน

- ชื่อโรงงาน.....ระยะเวลาประกอบกิจการ.....ปี
เลขที่..... ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
- ประเภทของสินค้าที่ผลิต.....
- จำนวนคนงาน รวม.....คน แบ่งเป็น
ลูกจ้างประจำ.....คน ค่าจ้าง.....บาท/คน/เดือน
ลูกจ้างรายวัน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/คน/วัน
จ้างแบบเหมาจ่าย.....คน ค่าจ้างเฉลี่ย.....บาท/ชิ้น
- จำนวนเครื่องจักร จักร.....เครื่อง
จักรโพง.....เครื่อง
เครื่องตัดผ้า.....เครื่อง
อื่นๆ.....

วัตถุดิบที่ใช้

- ท่านใช้วัตถุดิบใดเป็นปัจจัยในการผลิต.....
 - ผ้า วิธีการซื้อ
แหล่งที่ซื้อ.....
.....
.....
จำนวนที่สั่งซื้อต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....
 - ด้าย วิธีการซื้อ.....
แหล่งที่ซื้อ.....
.....
.....
จำนวนที่สั่งซื้อต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.3 กระจุม วิธีการซื้อ.....

แหล่งที่ซื้อ.....

จำนวนที่สั่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.4 ซิป วิธีการซื้อ.....

แหล่งที่ซื้อ.....

จำนวนที่สั่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.5 วัสดุตกแต่ง ที่ใช้ คือ

วัสดุตกแต่งประเภท.....วิธีการซื้อ.....

แหล่งที่ซื้อ.....

จำนวนที่สั่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

วัสดุตกแต่งประเภท.....วิธีการซื้อ.....

แหล่งที่ซื้อ.....

จำนวนที่สั่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

วัสดุตกแต่งประเภท.....วิธีการซื้อ.....

แหล่งที่ซื้อ.....

จำนวนที่สั่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....

ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

การผลิตสินค้า

6. ขั้นตอน/วิธีการในการผลิต.....

.....

การจ้างช่วงการผลิตจ้างไม่จ้าง

จ้างในขั้นตอนใด.....

จำนวนโรงงานที่จ้าง..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชิ้น/เดือน

มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....

เส้นทางการขนส่ง.....

- ที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่รับจ้าง.....

.....

7. การรับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอื่น.....รับจ้างไม่รับจ้าง

รับจ้างในขั้นตอนใด.....

จำนวนโรงงานที่จ้าง..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชิ้น/เดือน

มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....

เส้นทางการขนส่ง.....

- ที่ตั้งของโรงงานที่จ้างท่าน.....

.....

8. การจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆจ้างไม่จ้าง

จ้างในขั้นตอนใด.....

จำนวนโรงงานที่รับจ้าง..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชิ้น/เดือน

มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....

- ที่ตั้งของโรงงานที่รับจ้าง.....

.....

การขายสินค้า

8. วิธีการขาย.....

ขายสินค้าไปให้ใครบ้าง

- () ขายให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ตัวแทนจำหน่าย (โปรดตอบข้อ 8.1)
- () ขายให้แก่ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ (โปรดตอบข้อ 8.2)
- () ท่านมีร้านที่จำหน่ายสินค้าเอง (โปรดตอบข้อ 8.3)
- () ท่านส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ (โปรดตอบข้อ 8.4)

8.1 การขายสินค้าให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ตัวแทนจำหน่ายแห่ง
 จำนวนสินค้าที่ขายให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้านี้รวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
 ผู้ขนส่งคือ.....พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
 - ที่ตั้งของผู้จัดจำหน่ายสินค้า.....

8.2 การขายสินค้าให้ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ ทั้งหมด.....แห่ง
 จำนวนสินค้าที่ขายให้ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อรวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
 ผู้ขนส่งคือ.....พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
 - ที่ตั้งของผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ.....

8.3 มีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเอง ทั้งหมด.....แห่ง
 จำนวนสินค้าที่ขายเองรวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
 พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
 - ที่ตั้งของร้านค้า.....

8.4 สินค้าที่ส่งไปขายต่างประเทศ ขายไปยังประเทศใด.....
 จำนวน.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
 พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....

กันยายน 2549

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

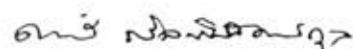
เรียน ท่านประกอบการโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย น.ส.สุชีรา เรืองรัมย์ชัย นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร" การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่และรูปแบบการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมโดยคาดว่าผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความเชื่อมโยงเชิงพื้นที่ ของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กภายในภาค เพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขันทางด้านราคา กับประเทศคู่แข่งที่มีต้นทุนทางการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทยได้

ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการสอบถามข้อมูลจากท่าน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาเสนอเป็นผลรวมจึงไม่เกิดผลเสียหายใด ๆ ต่อท่าน ข้อมูลต่าง ๆ ของท่านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านกรอกแบบสอบถามส่งคืนทางไปรษณีย์ หรือไปรษณียบัตรให้ น.ส.สุชีรา เรืองรัมย์ชัย ได้พบเพื่อสัมภาษณ์ตามคำถามในแบบสอบถาม เพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และ

หัวหน้าภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

แบบสอบถามประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง ความเชื่อมโยงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปขนาดเล็กในภาคมหานคร
สำหรับเจ้าของสถานประกอบการโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป

ข้อมูลพื้นฐาน

- ชื่อโรงงาน.....ระยะเวลาประกอบกิจการ.....ปี
เลขที่..... ซอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
- ประเภทของสินค้าที่ท่านผลิต.....
- จำนวนคนงาน รวม.....คน แบ่งเป็น
ลูกจ้างประจำ.....คน ค่าจ้าง.....บาท/คน/เดือน
ลูกจ้างรายวัน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/คน/วัน
จ้างแบบเหมาจ่าย.....คน ค่าจ้างเฉลี่ย.....บาท/ชิ้น
- จำนวนเครื่องจักร จักร.....เครื่อง
จักรโพง.....เครื่อง
เครื่องตัดผ้า.....เครื่อง
อื่นๆ โปรดระบุ.....

การหาปัจจัยในการผลิต

- ท่านใช้วัตถุดิบใดเป็นปัจจัยในการผลิต.....
 - ผ้า ท่านซื้อผ้าด้วยวิธีการใด
ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)
 - จำนวนผ้าที่ส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....
 - ด้าย ท่านซื้อด้ายด้วยวิธีการใด.....
ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)
 - จำนวนด้ายที่ส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.3 กระจกม ท่านซื้อกระจกมด้วยวิธีการใด.....
 ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)

จำนวนกระจกมที่ตั้งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
 ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.4 ชิป ท่านซื้อชิปด้วยวิธีการใด.....
 ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)

จำนวนชิปที่ตั้งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
 ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.5 วัสดุตกแต่ง ท่านใช้วัสดุตกแต่งอะไรบ้าง.....
 และซื้อวัสดุตกแต่งด้วยวิธีการใด.....
 ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)

จำนวนวัสดุตกแต่งที่ตั้งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
 ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

5.6 วัตถุดิบอื่นๆ ท่านใช้วัตถุดิบอะไรบ้างในการผลิต.....
 และซื้อด้วยวิธีการใด.....
 ชื่อจากที่ใดบ้าง (ที่อยู่)

จำนวนที่ตั้งเฉลี่ยต่อเดือน.....ราคา/หน่วย.....ผู้ขนส่งคือ.....
 ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยต่อเดือน.....พาหนะที่ใช้.....

การผลิตสินค้า

6. ท่านมีขั้นตอน/วิธีการในการผลิตสินค้าอย่างไร.....

ท่านจ้างโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอื่นรับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานของท่านหรือไม่.....
 จ้างในขั้นตอนใด.....
 จำนวนโรงงานที่ท่านจ้าง..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชั้น/เดือน
 มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....
 เส้นทางการขนส่ง.....
 - ที่ตั้งของโรงงานที่ท่านจ้าง.....

7. โรงงานของท่านรับจ้างช่วงการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปอื่นหรือไม่.....
 รับจ้างในขั้นตอนใด.....
 จำนวนโรงงานที่จ้างท่าน..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชั้น/เดือน
 มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....
 เส้นทางการขนส่ง.....
 - ที่ตั้งของโรงงานที่จ้างท่าน.....

8. โรงงานของท่านมีการจ้างช่วงการผลิตในขั้นตอนต่างๆ หรือไม่.....
 จ้างในขั้นตอนใด.....
 จำนวนโรงงานที่ท่านจ้าง..... โรงงาน จำนวนที่จ้างรวม..... ชั้น/เดือน
 มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท ผู้ขนส่งคือ..... พาหนะที่ใช้ขนส่ง.....
 - ที่ตั้งของโรงงานที่ท่านจ้าง.....

การขายสินค้า

8. ท่านมีวิธีการขายสินค้าอย่างไร.....

ขายสินค้าไปให้ใครบ้าง

() ขายให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ตัวแทนจำหน่าย (โปรดตอบข้อ 8.1)

() ขายให้แก่ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ (โปรดตอบข้อ 8.2)

() ท่านมีร้านที่จำหน่ายสินค้าเอง (โปรดตอบข้อ 8.3)

() ท่านส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ (โปรดตอบข้อ 8.4)

8.1 ท่านขายสินค้าให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ตัวแทนจำหน่ายแห่ง
จำนวนสินค้าที่ขายให้ผู้จัดจำหน่ายสินค้านี้รวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
ผู้ขนส่งคือ.....พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
- ที่ตั้งของผู้จัดจำหน่ายสินค้า.....

8.2 ท่านขายสินค้าให้ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ ทั้งหมด.....แห่ง
จำนวนสินค้าที่ขายให้ผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อรวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
ผู้ขนส่งคือ.....พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
- ที่ตั้งของผู้ซื้อเพื่อทำการผลิตต่อ.....

8.3 ท่านมีร้านค้าที่ท่านทำการขายสินค้าเอง ทั้งหมด.....แห่ง
จำนวนสินค้าที่ขายเองรวม.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....
- ที่ตั้งของร้านค้าของท่าน.....

8.4 จำนวนสินค้าที่ส่งไปขายต่างประเทศ ขายประเทศใดบ้าง.....
จำนวน.....ชิ้น/เดือน มูลค่าเฉลี่ย/เดือน.....บาท
พาหนะที่ใช้.....ใช้เส้นทางใด.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถามฉบับนี้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุชีรา เรืองรัมย์ชัย เกิดวันเสาร์ที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2517 สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (จิตวิทยา) จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2540 เป็นข้าราชการตำแหน่งนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6ว สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาเมือง กรมโยธาธิการและผังเมืองเมือง เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการวางแผนภาคและเมือง สาขาการวางแผนภาคและสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย